

Till statsrådet Lars Leijonborg

Regeringen bemyndigade den 29 mars 2007 chefen för Utbildningsdepartementet att tillkalla en särskild utredare för avveckling av kår- och nationsobligatoriet. Samtidigt beslöts om direktiv för utredningen (dir. 2007:49).

Med stöd av nämnda bemyndigande förordnades samma dag f.d. generaldirektören Erland Ringborg som särskild utredare. Som sekreterare anställdes fr.o.m. den 7 maj 2007 universitetsjuristen Sonja Huldén.

Utredningen har antagit namnet Obligatorieutredningen.

Studenten Gustav Öberg har biträtt utredningen med bearbetning och sammanställning av enkätsvar.

Inom Regeringskansliet, FA/kommittéservice, Göteborg, har Sabina Mittendorf och Anna Johansson bistått utredningen med administrativt stöd.

Obligatorieutredningen överlämnar härmed sitt betänkande *Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas* (SOU 2008:11).

Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm och Göteborg i februari 2008

Erland Ringborg

/Sonja Huldén

Innehåll

Sammanfattning	9
Författningsförslag	15
1 Utredningens uppdrag och arbete	35
1.1 Uppdraget.....	35
1.2 Arbetet.....	35
2 De obligatoriska studentsammanslutningarna i dag	37
2.1 Inledning.....	37
2.2 Gällande rätt.....	38
2.3 Studentkårer	39
2.3.1 Studentmedverkan	40
2.3.2 Studiesocial verksamhet	41
2.3.3 Studentkårernas ekonomi	41
2.3.4 Kårhus m.m.....	42
2.3.5 Studentbostäder	42
2.4 Nationer	43
2.5 Fakultetsföreningar.....	44
2.6 Studentsammanslutningarnas rättsliga ställning.....	45
2.6.1 Inledning	45
2.6.2 Allmänt om offentliga och privata organ	45
2.6.3 Synen på studentsammanslutningarnas ställning.....	46
2.7 Beskattning.....	49
2.7.1 Inledning	49

2.7.2	Nuvarande regler för de obligatoriska studentsammanslutningarna.....	50
2.7.3	Regler för ideella föreningar.....	51
3	Överväganden och förslag	59
3.1	Utgångspunkter.....	59
3.2	Studentkårer	62
3.2.1	Vem ska utse studentrepresentanter?	62
3.2.2	Vilka krav ska en studentkår uppfylla?	64
3.2.3	Hur får en sammanslutning ställning som studentkår?	70
3.2.4	Statsbidrag och beskattning	71
3.2.5	Andra förutsättningar för studentmedverkan.....	73
3.3	Nationer.....	75
3.4	Fakultetsföreningar	78
3.5	Studiesocial verksamhet	78
3.5.1	Studentkårernas roll.....	78
3.5.2	Verksamhet med anknytning till studiesituationen	79
3.5.3	Kontaktskapande verksamhet	80
3.5.4	Kårhus och andra samlingslokaler.....	81
3.5.5	Studentbostäder	82
3.5.6	Övrigt	83
3.6	Stöd från högskolorna.....	84
4	Lagar och förordningar	85
4.1	Allmänt om författningsförslagen.....	85
4.2	Regler rörande studentkårer	86
4.3	Regler rörande nationer	88
4.4	Regler rörande högskolor	89
5	Kostnader och genomförande.....	91
5.1	Allmänt	91

5.2	Kostnader	91
5.3	Konsekvensbeskrivningar.....	94
5.4	Genomförande	95
5.5	Alternativt scenario.....	96
6	Författningskommentar	99
6.1	Högskolelagen (1992:1434)	99
6.2	Inkomstskattelagen (1999:1229)	105
6.3	Fastighetstaxeringslagen (1979:1152)	106
6.4	Högskoleförordningen (1993:100).....	106
6.5	Förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet	107
6.6	Studentkårsförordningen	107
6.7	Förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning.....	112
6.8	Förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor	112
Bilagor		
	<i>Bilaga 1</i> Kommittédirektiv	115
	<i>Bilaga 2</i> Förteckning över obligatoriska studentsammanslutningar vid statliga högskolor.....	121
	<i>Bilaga 3</i> Enkät till studentsammanslutningarna 2007-05-02	125
	<i>Bilaga 4</i> Resultat av enkät till studentsammanslutningarna	129

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningens uppgift har varit att föreslå hur en avveckling av kår- och nationsobligatoriet kan genomföras. Vi ska föreslå nödvändiga åtgärder för att säkerställa och helst stärka studentinflytandet och den studiesociala verksamheten vid högskolorna (med begreppet avses även universitet). Vidare ska vi kartlägga de ekonomiska konsekvenserna för berörda aktörer.

Studentsammanslutningarna i dag

Alla som studerar vid en statlig högskola är skyldiga att vara medlemmar i en studentkår, vid Uppsala och Lunds universitet också i en nation och vid Stockholms universitet också i en fakultetsförening. Till dessa sammanslutningar erlägger studenterna medlemsavgifter, som respektive sammanslutning beslutar. Även doktorander innefattas i begreppet student.

Studenterna vid en högskola har rätt att vara representerade i beslutande och beredande organ inom högskolan. Det är studentkårerna som utser dessa representanter.

För att en sammanslutning ska få rätt att utse studentrepresentanter måste högskolans styrelse ha godkänt sammanslutningen som studentkår och i samband därmed fastställt stadgarna i vissa delar.

Alla obligatoriska studentsammanslutningar är undantagna från skatteplikt. Detta är motiverat av obligatoriet och sammanslutningarnas offentliga karaktär.

Våra förslag

Vi delar in studentsammanslutningarnas verksamhet i studentmedverkan och studiesocial verksamhet. Den senare delar vi in i verksamhet med anknytning till studiesituationen och kontaktskapande verksamhet. Med studentmedverkan avser vi uppgifterna att svara för studentrepresentationen i högskolornas beslutande och beredande organ och att ta aktiv del i högskolans utveckling. Med studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen avses insatser för fysisk och psykisk hälsa, råd och stöd i frågor inom det sociala området, mottagningsverksamhet innefattande förmedling av bostäder samt arbetslivskontakter. Med kontaktskapande verksamhet avser vi fest-, café- och föreningsverksamhet och annat som ger studenter möjlighet att träffas och knyta kontakter.

Vem ska utse studentrepresentanter?

Studentkårer ska även fortsättningsvis ha rätt att utse studentrepresentanter i högskolornas organ. De representanter som utses har att se till alla studenters intressen, inte bara kårmedlemmarnas. Finns det mer än en studentkår vid en högskola, får kårerna komma överens om hur studentrepresentanterna ska utses. Om kårerna inte kommer överens, får högskolans styrelse besluta hur representanterna ska utses.

Om det inte finns någon studentkår, ska studentrepresentanter utses av en församling till vilken val anordnas av högskolan.

Vilka krav ska en studentkår uppfylla?

En studentkår ska uppfylla följande krav.

- Det ska vara en sammanslutning av studenter vid en högskola som har som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och studieförutsättningarna vid högskolan.
- En studentkårs verksamhet ska täcka *antingen* en högskola i dess helhet *eller* en del av högskolans verksamhet som är förlagd till en viss ort *eller* ansvarsområdet för en eller flera fakultetsnämnder (motsvarande) *eller* utbildningen på forskarnivå. En

befintlig studentkår med ett smalare verksamhetsområde bör dock övergångsvis kunna få ställning som studentkår.

- Samtliga studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att bli medlemmar.
- Alla medlemmar i en studentkår ska ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet och medlemmarna ska genom bestämmelser i stadgarna garanteras insyn och kontrollmöjligheter.
- En studentkår ska vara representativ för studenterna inom kårens verksamhetsområde. Vi är inte beredda att precisera kravet på representativitet i termer av en viss medlemsandel utan anser att representativiteten måste bedömas i varje enskilt fall. Om det finns flera sammanslutningar som uppfyller de stadgemässiga kraven, måste bedömas vilken som har den bästa förankringen bland berörda studenter.

Hur får en sammanslutning ställning som studentkår?

Det är en högskolas styrelse som ska besluta om att ge en student-sammanslutning ställning som studentkår. Ett sådant beslut ska normalt gälla för tre år. Beslutet ska kunna överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

En studentkår ska vara skyldig att till högskolan redovisa sin verksamhet och sitt medlemstal.

Statsbidrag och beskattning

Studentkårernas verksamhet avseende studentmedverkan i högskolornas organ ska stödjas med statsbidrag. Ett lägsta bidragsbelopp per helårsstudent ska fastställas på nationell nivå och fördelas av högskolorna på basis av antalet studenter inom respektive studentkårs verksamhetsområde.

De skattelättnader som finns för studentkårer ska behållas.

Nationer

Befintliga nationer som bedriver studiesocial verksamhet ska få sitt förhållande till respektive universitet formaliserat genom en föreskrift att nationerna ska utföra permanenta eller återkommande

uppgifter av studiesocial karaktär för universitetet. En nation som uppfyller dessa krav ska få behålla nuvarande skattelättnader.

Fakultetsföreningar

Nuvarande skattelättnader för fakultetsföreningarna upphör att gälla.

Studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen

Högskolorna ska ansvara för studiesociala insatser som stöder studenterna i deras studiesituation. En högskola ska kunna träffa överenskommelse med en studentsammanslutning om att denna ska fullgöra sådana uppgifter mot ersättning.

Kontaktskapande verksamhet

Högskolorna ska ha ett ansvar för studiemiljön i stort och därmed för de lokalmässiga förutsättningarna för studentkårers m.fl. kontaktskapande verksamhet. Det innebär att det ska finnas t.ex. restauranger, kaféer, andra mötesplatser för studenter och lokaler för olika slags studentföreningars verksamhet.

En studentsammanslutning som inte bedömer sig kunna behålla nuvarande kårhus eller motsvarande samlingslokaler bör ta upp diskussioner med respektive högskola om insatser från högskolans sida.

Studentbostäder

På de orter där huvuddelen av studentbostadsbeståndet direkt eller indirekt disponeras av studentsammanslutningar bör diskussioner om den framtida ansvarsfördelningen tas upp mellan dessa, högskolorna och kommunerna.

Högskolorna ska få rätt att förhyra bostadslägenheter och hyra ut dem till studenter.

Stöd från högskolorna

Högskolorna ska få möjlighet att med sina anslag stödja studentkårer och nationer.

Författningsändringar som våra förslag medför

- Bestämmelsen i högskolelagen om att regeringen har rätt att besluta om obligatoriskt medlemskap i en studentsammanslutning upphävs. I ett nytt kapitel i högskolelagen samlas definitioner av studentkårer och nationer samt de krav som ställs på respektive sammanslutning.
- Reglerna i inkomstskattelagen och fastighetstaxeringslagen om skattelättnader för studentkårer och nationer behålls i sak. Skattelättnaderna för fakultetsföreningar upphör.
- Förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor upphävs och ersätts av en studentkårsförordning.
- I högskoleförordningen införs en bestämmelse att högskolan ansvarar för uppgifter av studiesocial karaktär som stöder studenterna i deras studiesituation och för att studenterna i övrigt har en god studiemiljö.
- Ett undantag från reglerna i kapitalförsörjningsförordningen införs i högskoleförordningen av innebörd att en högskola har rätt att ekonomiskt stödja studentkårer och nationer.
- Ändringar av samma innebörd som de i högskoleförordningen införs i förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet.
- Möjligheten för högskolorna att förhyra och hyra ut bostäder enligt förordningen om statliga myndigheters lokalförsörjning utvidgas till att omfatta studenter generellt.
- En justering görs i förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor vilken gör det möjligt för en studentkår att få ut uppgifter om vilka studenter som finns vid högskolan.

Kostnader

Från högskoleanslagen anvisas ett belopp om minst 310 kronor per helårsstudent att utbetalas till studentkårerna som bidrag för studentmedverkan. Räknat på 2006 års studentantal innebär detta ca 95 miljoner kronor.

Högskolorna tillförs därutöver minst 30 miljoner kronor för finansiering av studiesocial verksamhet med anknytning till studiensituationen.

Kostnadsökningarna finansieras genom en minskning med ca 1 100 utbildningsplatser.

Genomförande

Reformen genomförs den 1 juli 2010, under förutsättning att beslut om författningsändringar fattas senast i början av 2009.

Inför omställningen till den nya ordningen upprättas en funktion för råd och stöd till studentsammanslutningarna i frågor av juridisk, organisatorisk och ekonomisk art.

Författningsförslag

1 Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskolelagen (1992:1434)
dels att 4 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att det ska införas ett nytt kapitel, 4 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*4 a kap.
Studentkårer och nationer*

1 §

Med studentkår avses en sådan sammanslutning av studenter vid en högskola som högskolans styrelse efter ansökan har gett ställning som studentkår. En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om studentkårer.

2 §

Verksamhetsområdet för en studentkår, vars verksamhet inte täcker en högskola i dess helhet

eller en del av högskolans verksamhet som är förlagd till en viss ort, ska sammanfalla med ansvarsområdet för en eller flera fakultetsnämnder eller organ med motsvarande uppgifter eller med utbildningen på forskarnivå.

3 §

En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd.

4 §

Alla studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att vara medlemmar i kåren.

Den som är medlem ska ha rösträtt vid val till studentkårens högsta beslutande organ.

5 §

En studentkår ska vara representativ för studenterna inom kårens verksamhetsområde.

6 §

För en studentkår ska det finnas stadgar och en styrelse. Stadgarna ska antas av sammanslutningen.

7 §

I stadgarna ska det finnas bestämmelser om

- 1. sammanslutningens ändamål och verksamhetsområde,*
- 2. vilket som är det högsta beslutande organet och hur det utses,*
- 3. hur beslut av det högsta*

beslutande organet och av styrelsen fattas och ges till känna,

4. inträde i och utträde ur sammanslutningen,

5. hur ansvarsfrihet för styrelsen beviljas,

6. hur stadgarna ändras, och

7. hur sammanslutningen upplöses.

8 §

En studentkår ska föra ett register över sina medlemmar.

På begäran av högskolan ska studentkåren tillhandahålla högskolan sitt medlemsregister.

En studentkår ska årligen till högskolan redovisa sin verksamhet och sitt medlemsantal, enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

9 §

Med nation avses en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före denna bestämmelses ikraftträdande och som då bedrev studiesocial verksamhet samt som har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier.

10 §

En nation ska för respektive universitet utföra permanenta

eller återkommande uppgifter av studiesocial karaktär.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.
 2. En studentkår får ha ett annat verksamhetsområde än vad som sägs i 4 a kap. 2 § högskolelagen, om den utgjorde en studerandekår enligt de bestämmelser som gällde omedelbart före dessa föreskrifters ikraftträdande.

2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229) att 7 kap. 16 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

16 §

Följande juridiska personer är skattskyldiga bara för inkomst på grund av innehav av fastigheter:

- akademier,
- allmänna undervisningsverk,
- sådana sammanslutningar av studerande vid svenska högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i, samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för,
- studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 a kap. 1 § högskolelagen (1992:1434) samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar,
- nationer vid Uppsala universitet och Lunds universitet som avses i 4 a kap. 9 § högskolelagen (1992:1434) och som uppfyller kraven i 4 a kap. 10 § samma lag,
- regionala utvecklingsbolag som med stöd av 1 § lagen (1994:77) om beslutanderätt för regionala utvecklingsbolag fått rätt att pröva frågor om stöd till näringsidkare samt moderbolag till sådana utvecklingsbolag,
- arbetslöshetskassor,
- personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. och vars ändamål uteslutande är att lämna understöd vid arbetslöshet, sjukdom eller olycksfall,
- stiftelser som bildats enligt avtal mellan organisationer av arbetsgivare och arbetstagare med ändamål att lämna avgångsersättning till friställda arbetstagare eller främja åtgärder till förmån för arbetstagare som blivit uppsagda eller löper risk att bli uppsagda till följd av driftinskränkning, företagsnedläggning eller rationa-

lisering av företags verksamhet eller med ändamål att lämna
permitteringslöneersättning, och
- bolag eller annan juridisk person som uteslutande har till
uppgift att lämna permitteringslöneersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010. Beträffande inkomster
före denna dag tillämpas äldre föreskrifter.

3 Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetstaxeringslagen (1979:1152) att 3 kap. 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Byggnad samt tomtmark och övrig mark som hör till byggnaden samt markanläggning som hör till fastigheten ska undantas från skatte- och avgiftsplikt om fastigheten ägs av någon av följande institutioner och om den till övervägande del används i deras verksamhet såsom sådana:

1. kyrkor samt barmhärtighetsinrättningar som avses i 7 kap. 15 § inkomstskattelagen (1999:1229) samt sådana särskilda rättssubjekt som avses i 10 § första stycket lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan

2. stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som uppfyller kraven i 7 kap. 3 § första stycket respektive i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen

3. akademier, Nobelstiftelsen, stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, Apotekarsocietetens stiftelse för främjande av farmacins utveckling m.m., stiftelsen Sveriges sjömanshus

4. sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för och

4. studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 a kap. 1 § högskolelagen (1992:1434) samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar,

5. nationer vid Uppsala universitet och Lunds universitet som avses i 4 a kap. 9 § högskolelagen (1992:1434) och som uppfyller kraven i 4 a kap. 10 § samma lag, och

5. utländska staters beskickningar.

6. utländska staters beskickningar.

Skatte- och avgiftsfriheten ska endast avse egendom, som enligt 4 kap. 5 § utgör annan typ av taxeringsenhet än lantbruksenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010. För tid före denna dag tillämpas äldre föreskrifter.

4 Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskoleförordningen (1993:100)

dels att 1 kap. 7, 7 b och 11 §§ samt rubriken närmast före 1 kap. 11 § ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas en ny paragraf, 1 kap. 13 a §, samt närmast före 1 kap. 13 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

7 §

I de fall studenter har rätt att vara representerade i olika organ utser de sina representanter i den ordning som föreskrivs i 16 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. Studentrepresentanter utses på samma sätt när information *skall* lämnas till och samråd ske med en sådan representant.

I de fall studenter har rätt att vara representerade i olika organ utser de sina representanter i den ordning som föreskrivs i *studentkårsförordningen* (2008:000). Studentrepresentanter utses på samma sätt när information *ska* lämnas till och samråd ske med en sådan representant.

7 b §

Högskolan *skall* i sin årsredovisning beskriva vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla studentinflytandet och hur detta inflytande har fördelats och utvecklats ur ett jämställdhetsperspektiv.

En *studerandekår* vid högskolan har rätt att i anslutning till årsredovisningen lämna en

Högskolan *ska* i sin årsredovisning beskriva vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla studentinflytandet och hur detta inflytande har fördelats och utvecklats ur ett jämställdhetsperspektiv.

En *studentkår* vid högskolan har rätt att i anslutning till årsredovisningen lämna en redo-

redogörelse för kårens syn på högskolans utveckling och resultat. Högskolan *skall* lämna kårens redogörelse till regeringen samtidigt med årsredovisningen.

redogörelse för kårens syn på högskolans utveckling och resultat. Högskolan *ska* lämna kårens redogörelse till regeringen samtidigt med årsredovisningen.

Tillgång till hälsovård

Högskolorna *skall* ansvara för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa.

Studiesocialt stöd och studiemiljö

11 §

Högskolorna *ska* ansvara för hälsovård och andra uppgifter av studiesocial karaktär som stöder studenterna i deras studiesituation samt för att studenterna i övrigt har en god studiemiljö.

Ekonomiskt stöd till student-sammanslutningar

13 a §

En högskola har rätt att ekonomiskt stödja studentkårer och nationer.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet

dels att 1 kap. 4, 4 b och 8 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas en ny paragraf, 1 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

I de fall studenter har rätt att vara representerade i olika organ inom Lantbruksuniversitetet utser de sina representanter i den ordning som föreskrivs i 16 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. Studentrepresentanter utses på samma sätt när information *skall* lämnas till och samråd ske med en sådan representant.

I de fall studenter har rätt att vara representerade i olika organ inom Lantbruksuniversitetet utser de sina representanter i den ordning som föreskrivs i studentkårsförordningen (2008:000). Studentrepresentanter utses på samma sätt när information *ska* lämnas till och samråd ske med en sådan representant.

4 b §

Lantbruksuniversitetet *skall* i sin årsredovisning beskriva vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla studentinflytandet och hur detta inflytande har fördelats och utvecklats ur ett jämställdhetsperspektiv.

En *studerandekår* vid universitetet har rätt att i anslutning till årsredovisningen lämna en redogörelse för kårens syn på

Lantbruksuniversitetet *ska* i sin årsredovisning beskriva vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla studentinflytandet och hur detta inflytande har fördelats och utvecklats ur ett jämställdhetsperspektiv.

En *studentkår* vid universitetet har rätt att i anslutning till årsredovisningen lämna en redogörelse för kårens syn på

universitetets utveckling och resultat. Universitetet *skall* lämna kårens redogörelse till regeringen samtidigt med årsredovisningen.

universitetets utveckling och resultat. Universitetet *ska* lämna kårens redogörelse till regeringen samtidigt med årsredovisningen.

8 §

Lantbruksuniversitetet *skall* ansvara för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa.

Lantbruksuniversitetet *ska* ansvara för hälsovård och andra uppgifter av studiesocial karaktär som stöder studenterna i deras studiesituation samt för att studenterna i övrigt har en god studiemiljö.

10 a §

Lantbruksuniversitetet *har* rätt att ekonomiskt stödja en studentkår vid universitetet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

**6 Förslag till
förordning om upphävande av förordningen
(1983:18) om studerandekårer, nationer och
studentföreningar vid universitet och högskolor**

Härigenom föreskrivs att förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor ska upphöra att gälla den 1 juli 2010.

7 Förslag till studentkårsförordning

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna förordning innehåller föreskrifter om studentkårer vid statliga universitet och högskolor.

2 § Med högskolor avses i fortsättningen både universitet och högskolor.

Beslut om ställning som studentkår, m.m.

3 § En studentsammanslutning som vill få ställning som studentkår ska ansöka om detta hos högskolans styrelse. Sammanslutningen ska till ansökan foga sina stadgar och de övriga handlingar som sammanslutningen vill åberopa i ärendet.

4 § Vid sin prövning av en studentsammanslutnings ansökan ska högskolans styrelse bedöma om sammanslutningen uppfyller de krav som ställs upp i 4 a kap. 1–8 §§ högskolelagen (1992:1434).

Några andra omständigheter än de som nämns i första stycket får inte vägas in vid styrelsens bedömning.

5 § Ett beslut av en högskolas styrelse att ge en studentsammanslutning ställning som studentkår ska gälla för tre år.

6 § Om en studentkår ändrar sådana bestämmelser i stadgarna som nämns i 4 a kap. 7 § högskolelagen (1992:1434), ska de nya bestämmelserna godkännas av högskolans styrelse.

7 § Högskolans styrelse kan besluta att en studentkår inte längre ska ha sådan ställning. Ett sådant beslut kan fattas,

1. om studentkåren inte uppfyller de krav som ställs i 4 a kap. 1–8 §§ högskolelagen (1992:1434),

2. om en ändring av en bestämmelse i studentkårens stadgar som avses i 4 a kap. 7 § högskolelagen inte har godkänts av högskolan, eller

3. om studentkåren skriftligen ansöker om det.

Studentkåren ska beredas tillfälle att yttra sig innan ett beslut som avses i första stycket fattas.

8 § Högskolans styrelse kan besluta att frågan om godkännande som avses i 6 § ska avgöras av rektor.

9 § Högskolan får meddela föreskrifter för hur en studentkår vid högskolan ska redovisa sin verksamhet och sitt medlemsantal.

Utseende av studentrepresentanter

10 § En studentkår vid en högskola får utse och entlediga representanter för studenterna i de organ vid högskolan där sådana har rätt att ingå.

Om ett organ vid högskolan täcker flera studentkårers verksamhetsområden, får de uppgifter som avses i första stycket fullgöras på det sätt kårerna kommer överens om. Kan kårerna inte enas, får högskolans styrelse, efter hörande av kårerna, besluta föreskrifter för hur representanter för studenterna ska utses.

11 § Den som utses att representera studenterna i ett organ vid högskolan har att ta hänsyn till alla studenter inom respektive organs ansvarsområde, oavsett om de är medlemmar i en studentkår eller inte.

12 § Om det inom ett verksamhetsområde inte finns någon studentkår, ska högskolan bland studenterna inom området anordna direkta eller indirekta val av studentrepresentanter enligt närmare föreskrifter av högskolans styrelse.

Överklagande

13 § Beslut av en högskola i fråga om att ge en sammanslutning ställning som studentkår och om att en studentkår inte längre ska ha sådan ställning får överklagas hos Överklagandenämnden för

högskolan. Även beslut angående godkännande av stadgar får överklagas på detta sätt.

Överklagandenämndens beslut får inte överklagas.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.
 2. Studentsammanslutningar som har ställning som studerandekårer enligt 2 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor upphör att ha denna ställning den dag denna förordning träder i kraft.
 3. Uppdrag att vara representant för studenterna i ett organ vid högskolan med stöd av äldre föreskrifter upphör att gälla den dag denna förordning träder i kraft.

8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning att 9 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

En myndighet får inte ingå hyresavtal för bostadslägenhet i syfte att upplåta lägenheten i andra hand för att förse någon enskild med bostad.

Första stycket gäller inte

1. universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) och som upplåter bostadslägenhet till

a) utländska studenter inom utbytesprogram med andra länder, eller *a) studenter vid universitetet eller högskolan, eller*

b) gästforskare vid universitetet eller högskolan, under förutsättning att de inte är anställda där,

2. utlandsmyndigheter, eller

3. om något annat följer av lag eller annan författning eller om regeringen i ett enskilt fall beslutat annat.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor att 2 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

Uppgifter på medium för automatiserad behandling får lämnas ut från en högskolas studieregister till

1. en annan högskola, om uppgifterna rör behörighet och underlag för urval eller studiemeriter som en student vill tillgodoräkna sig eller åberopa i samband med antagning till en utbildning eller utfärdande av examen,

2. Centrala studiestödsnämnden, om uppgifterna behövs för beviljande och utbetalning av studiestöd,

3. Verket för högskoleservice eller något annat organ som biträder högskolan med automatiserad behandling av ansökningar till en utbildning, om uppgifterna behövs för att genomföra arbetet,

4. SCB, enligt bestämmelserna i denna förordning,

5. en av styrelsen för en högskola godkänd studerandekår vid högskolan, om uppgifterna rör en students registrering på kurser och behövs för att undersöka om han eller hon skall vara medlem i studerandekåren enligt förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor, och

5. en studentkår vid högskolan, om uppgifterna rör en students registrering på kurser och behövs för att undersöka om han eller hon har rätt att vara medlem i studentkåren, och

6. en student, om uppgifterna rör honom eller henne själv.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

1 Utredningens uppdrag och arbete

1.1 Uppdraget

Vår uppgift har inte varit att utreda om det obligatoriska medlemskapet i studentsammanslutningar ska avvecklas utan hur en sådan avveckling kan genomföras. Med beaktande av de ekonomiska konsekvenserna ska vi föreslå åtgärder för att säkerställa och stärka ett modernt studentinflytande och en god studiesocial verksamhet vid högskolorna (med högskola avses fortsättningsvis både universitet och högskolor, om inget annat anges). Direktiven återges i *bilaga 1*.

1.2 Arbetet

Vi inledde vårt arbete med en enkät till samtliga obligatoriska studentsammanslutningar, i första hand för att få underlag för bedömning av kostnaderna för de verksamheter som bör säkras när den ekonomiska grund som obligatoriet ger försvinner. Enkäten har följts upp med kompletterande frågor till vissa berörda. De obligatoriska studentsammanslutningarna är förtecknade i *bilaga 2*. Enkäten finns i *bilaga 3* och enkätsvaren liksom vår bearbetning av dem presenteras i *bilaga 4*.

Vi har inte arbetat med någon expert- eller referensgrupp utan byggt våra överväganden och förslag på täta kontakter med i första hand högskolor och studentorganisationer. Vi har vid flera tillfällen haft överläggningar med Sveriges universitets- och högskoleförbunds (SUHF) styrelse och presidium och med Sveriges förenade studentkårers (SFS) ledning. SFS har i en skrivelse till oss sammanfattat sina synpunkter med anledning av vårt uppdrag.

Vi har medverkat vid ett seminarium i Högskoleverkets regi för rektorer och styrelseordförande vid universitet och högskolor och ett seminarium vid Göteborgs universitet med deltagare från flera högskolor och studentkårer. Vi har för diskussioner besökt Stockholms akademiska rektorskonvent, universiteten i Uppsala, Lund och Linköping samt högskolan i Kristianstad.

Vi har deltagit i två av SFS anordnade konferenser för organisationens medlemskårer och i Stockholms studentkårers centralorganisation (SSCO) regi haft överläggningar med företrädare för studentkårerna i Stockholm. Vi har också överlagt med samarbetsorganen för studentkårerna i Stockholm, Göteborg och Lund.

Vi har haft särskilda diskussioner om nationsobligatoriet med företrädare för universiteten i Uppsala och Lund samt nationerna. Beträffande fakultetsföreningarna har vi sammanträffat med företrädare för Stockholms universitet och berörda föreningar.

Vi har haft diskussioner med Akademiska hus, Högskolerestauranger, Sveriges hotell- och restaurangföretagare samt Sveriges studentbostadsförening.

Vad beträffar tidigare utredningar har vi i första hand dragit nytta av betänkandena från Kommittén för avveckling av kårobligatoriet (SOU 1994:47), i fortsättningen kallad 1994 års kommitté, och Studentkårsutredningen (SOU 2006:36).

I ett sent skede av vårt arbete tillkallades Utredningen om ökad frihet för universitet och högskolor, som enligt sina direktiv (dir. 2007:158) ska samråda med oss. Detta samråd har föranlett vissa synpunkter på förutsättningarna för genomförande av våra förslag, vilka redovisas i avsnitt 5.5.

2 De obligatoriska studentsammanslutningarna i dag

Kapitlet inleds, efter en kort historik, med en redogörelse för gällande rätt beträffande de obligatoriska studentsammanslutningarna. Därefter presenteras, i separata avsnitt, de olika typerna av sådana sammanslutningar. Uppgifterna bygger på vår enkät till sammanslutningarna (se *bilagorna 3 och 4*). Efter dessa avsnitt redogör vi för sammanslutningarnas rättsliga ställning. Kapitlet avslutas med en genomgång av tillämpliga skatteregler.

2.1 Inledning

De obligatoriska studentsammanslutningarnas historia går tillbaka till de medeltida universiteten, där studenter med gemensamt hemvist fördes samman i nationer. I linje med denna tradition blev nationer obligatoriska vid universiteten i Uppsala och Lund redan på 1660-talet. Anledningen till att nationer bildades var att universiteten skulle ha en möjlighet att övervaka studenterna så att de inte tog sig alltför stora friheter. Det var då bra att ha alla studenter samlade i sammanslutningar. Universiteten utsåg inspektorer som hade i uppgift att övervaka studenternas förehavanden. Nationerna hade, och har fortfarande, ett socialt syfte – studenter med samma geografiska härkomst kunde träffas och stötta varandra.

Som ett utflöde ur nationerna bildades på 1840-talet de första studentkårerna, eftersom man ville ha alla studenter vid lärosätet samlade i en och samma sammanslutning. Från att till en början ha engagerat sig i världspolitiska och andra samhällsfrågor har studentkårerna mer och mer koncentrerat sina insatser till frågor som rör medlemmarna just i deras egenskap av studenter. Vid vissa

högskolor infördes bestämmelser om obligatoriskt medlemskap i en studentkår. Med tiden kom detta obligatorium att omfatta allt fler studenter, och det omfattar numera enligt föreskrifter av regeringen alla studenter som studerar vid statliga universitet och högskolor. Även studenter som studerar vid vissa högskolor där staten inte är huvudman, t.ex. Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, är skyldiga att vara med i en studentkår. Här är det dock respektive högskola själv som har beslutat om detta.

De flesta lärosäten har endast en studentkår, men vid vissa större högskolor finns flera. Vid dessa lärosäten omfattar varje studentkår ett visst utbildningsområde, en viss utbildningsnivå (i Lund finns en doktorandkår) eller en geografiskt avgränsad del av högskolan.

Nationer finns endast vid universiteten i Uppsala och Lund. Där är studenterna i utbildningar som före 1977 års högskolereform tillhörde respektive universitet skyldiga att, utöver sitt medlemskap i en studentkår, vara med i en nation. Reglerna kring vilka utbildningar som omfattas av nationsobligatoriet har dock med tiden blivit svårtydda (se vidare prop. 1982/83:27, s. 5 ff. och SOU 2006:36, s. 96). Berörda studenter kan själva välja vilken nation de ska tillhöra. För studenterna vid Uppsala universitet finns möjlighet att tillhöra en nation utan verksamhet och därmed utan terminsavgift, Skånelandens nation.

Obligatoriska studentföreningar, kallade fakultetsföreningar, finns endast vid Stockholms universitet. Där är studenterna skyldiga att, utöver sitt medlemskap i en studentkår, vara med i en sådan förening, en för vart och ett av universitetets fyra fakultetsområden.

2.2 Gällande rätt

Genom en bestämmelse i högskolelagen (1992:1434), 4 kap. 4 §, ges regeringen en rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för studenterna vid högskolorna att tillhöra särskilda studentsammanslutningar. Enligt definitionen i 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100) omfattas även doktorander av begreppet student. Föreskrifter om obligatoriskt medlemskap i studentsammanslutningar har regeringen meddelat i förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och hög-

skolor, fortsättningsvis kallad studerandeförordningen. I dessa sägs att den som studerar vid en statlig högskola ska vara medlem i en studentkår som finns vid högskolan och även i en nation eller fakultetsförening, om sådana finns.

Enligt 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen har studenterna rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Om beslut ska fattas eller beredas av en person ensam ska information lämnas till och samråd ske med studentrepresentanten i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen.

Studentrepresentanter ska, enligt 5 kap. 2 § högskolelagen, utses i den ordning som regeringen föreskriver. Regeringen har i 1 kap. 7 § högskoleförordningen föreskrivit att studentrepresentanterna ska utses på det sätt som föreskrivs i 16 § studerandeförordningen. Studentrepresentanter utses på samma sätt när information ska lämnas till och samråd ske med en sådan representant. Det är studentkåren som utser och entledigar de personer som ska företräda studenterna och detta regleras i sistnämnda paragraf. Vid de högskolor som har mer än en studentkår måste kårerna komma överens om hur man ska utse ledamöter i organ som spänner över mer än en studentkårs verksamhetsområde. Annars bestämmer högskolans styrelse vilken eller vilka kårer som får fullgöra uppgifterna.

I studerandeförordningen finns, utöver nämnda bestämmelser, också regler om att studentsammanslutningarna måste ha visst syfte, att de har rätt att ta ut avgifter av sina medlemmar samt vissa föreskrifter om hur studentsammanslutningarna ska vara organiserade. För att en sammanslutning ska få bli studentkår och därmed få rätt att utse studentrepresentanter måste högskolans styrelse ha godkänt sammanslutningen som studentkår och i samband därmed ha godkänt dess stadgar i vissa delar.

2.3 Studentkårer

Vi har identifierat sammanlagt 84 studentkårer vid de statliga högskolorna. Försvarshögskolan omfattas av högskolelagen först sedan den 1 januari 2008, varför dess studentkår inte fick vår enkät. Vid samma tidpunkt gick Lärarhögskolan i Stockholm upp i Stock-

holms universitet, varvid Lärarhögskolans studentkår upphörde som obligatorisk sammanslutning.

Kårens medlemsantal varierar mellan 30 och 30 000 och de förutsättningar som gäller för verksamheten är därför påtagligt olika. De kårer som har flest medlemmar är Uppsala studentkår, Stockholms universitets studentkår, Tekniska högskolans studentkår, Studentkåren Malmö och Umeå studentkår, vilka tillsammans organiserar nästan en tredjedel av alla studenter. 20 kårer har 500 medlemmar eller färre. Till de minsta kårerna hör Hippologiska akademiska studentkår, Studentkåren vid Konsthögskolan i Malmö och Operahögskolans studentkår, som alla har färre än 100 medlemmar.

Vid de flesta lärosäten finns bara en studentkår. Vid de äldre universiteterna och vid högskolor med verksamhet på flera orter finns mer än en kår. Flest kårer finns vid Lunds universitet med 17. Vid de högskolor där det finns mer än en studentkår har kårerna i vissa fall bildat samarbetsorgan. Dessa har i uppgift att utse studentrepresentanter i de centrala organen i högskolan och att stödja de utsedda. De utgör också samtalspartner till högskoleledningarna och förvaltningarna i frågor som är gemensamma för alla eller många studenter. Till sådana samarbetsorgan liksom till den nationella samarbetsorganisationen SFS, till vilken omkring 50 obligatoriska studentkårer är anslutna, betalar kårerna avgifter baserade på antalet medlemmar. Avgifterna varierar men uppgår i de flesta fall till några tiotal kronor per student och år.

Ett betydande arbete inom studentkårerna utförs ideellt. En försiktig uppskattning på grundval av enkätsvaren tyder på att detta motsvarar över 1 000 helårsverken.

2.3.1 Studentmedverkan

Av svaren på vår enkät framgår att det totalt finns över 5 000 studentrepresentanter i berörda organ vid landets högskolor. Dessa utses av studentkårerna, som också utbildar representanterna och ser till att information sprids både till studentrepresentanterna och från dem till medlemsgruppen. Den del av studentkårernas arbete som är relaterad till medverkan i högskolornas organ finansieras med de medlemsavgifter som studenterna betalar. Avgifterna varierar mellan 132 och 680 kronor per år. Den genomsnittliga årsavgiften uppgår till 500 kronor.

Den totala kostnaden för arbetet med studentmedverkan uppgår till omkring 121 miljoner kronor (se *bilaga 4*, diagram 1). Den består framför allt i arvoden till dem som arbetar med dessa frågor. Arvodet är vanligtvis i nivå med de studiemedel som en student annars kan erhålla. Utöver kostnaderna för arvoden har en del kårer en eller flera personer anställda, i första hand för ekonomi- och kansliuppgifter. Därutöver är det fråga om kostnader för kontorslokaler, telefon och porto samt utbildning av och information till studentrepresentanterna i högskoleorganen. Kostnaderna för studentmedverkan motsvarar för mediankåren knappt hälften av de totala kostnaderna. En jämförelse mellan kostnaderna för studentmedverkan och intäkterna från medlemsavgifter visar att mediankåren använder omkring 80 procent av dessa intäkter till verksamhet som är relaterad till studentmedverkan.

2.3.2 Studiesocial verksamhet

Vid sidan av arbetet med studentmedverkan bedriver studentkårerna studiesocial verksamhet, dels sådan som har anknytning till studiesituationen, dels kontaktskapande verksamhet. I det förra innefattar vi mottagning av nya och omhändertagande av utländska studenter, förmedling av bostäder, insatser för studenters fysiska och psykiska hälsa, råd och stöd i sociala frågor samt arbetslivskontakter. Kostnaderna för sådana studiesociala uppgifter uppgår för kårernas del till omkring 25 miljoner kronor och utgör därmed knappt 10 procent av kårernas totala kostnader (se *bilaga 4*, diagram 1).

En del kårer bedriver kontaktskapande verksamhet såsom pub- och festverksamhet, i princip självfinansierad. Kårerna ger också i varierad utsträckning ekonomiska bidrag till studentföreningar. Dessa har ofta ansträngd ekonomi och bidragen underlättar för dem att bedriva sin verksamhet.

2.3.3 Studentkårernas ekonomi

Utöver medlemsavgifterna har en studentkår möjlighet att få intäkter genom bidrag från högskolan eller kommunen, sponsring, avgifter från deltagarna i olika arrangemang, m.m. Omfattningen av den verksamhet som finansieras på detta sätt varierar mycket. Kårer

för studenter i utbildningar med klar yrkesinriktning har lättare att få externa intäkter i form av sponsring än vad kårer med ett mera allmänt verksamhetsområde har.

Samtliga kårer som har lämnat in en balansräkning redovisar ett positivt eget kapital. Den totala omslutningen, dvs. summan av tillgångarna, är 280 miljoner kronor. Soliditeten, dvs. förhållandet mellan det egna kapitalet och omslutningen, är i genomsnitt 70 procent, vilket får anses indikera att studentkårerna överlag har god ekonomi.

2.3.4 Kårhus m.m.

Endast fyra studentkårer har uppgett att de äger kårhus. Medicinska föreningen i Göteborg äger ett kårhus, vars drift kostar ca 1 miljon kronor per år och till ca 30 procent finansieras av medlemsavgifter, vilket motsvarar 70 kronor av varje terminsavgift, och i övrigt av intäkter från uthyrning och försäljning. Odontologiska föreningen i Göteborg äger ett kårhus i vilket omfattande renoveringar för närvarande pågår, varför fastigheten är belånad med omkring 4,5 miljoner kronor. Tekniska högskolans studentkår i Stockholm äger ett kårhus, vars drift kostar 2,8 miljoner kronor, exkl. restaurangdelen, och finansieras av hyresintäkter och medlemsavgifter. Veterinärmedicinska föreningen äger ett kårhus på ofri mark.

Övriga kårer hyr eller får låna lokaler av respektive högskola eller kommun.

Stockholms universitets och Tekniska högskolans studentkårer äger Högskolerestauranger AB, som bedriver restaurangverksamhet vid högskolor på flera orter.

2.3.5 Studentbostäder

På de flesta högskoleorter bedrivs studentbostadsverksamheten i kommunal eller privat regi. På några orter har dock studentkårer ett mera omfattande inflytande i stiftelser som äger och hyr ut studentbostäder.

Stiftelsen Stockholms studentbostäder (SSSB) har SSCO – samarbetsorgan för över 50 studentkårer – som huvudman, och det är

SSCO som utser SSSB:s styrelse. SSSB äger och förvaltar omkring 8 000 bostäder.

I Göteborg finns en stiftelse, SGS Studentbostäder, som har bildats på initiativ av Göteborgs förenade studentkårer (GFS) – som har samtliga studentkårer i Göteborg som medlemmar – och Göteborgs kommun. I stiftelsen utser Göteborgs kommun ordförande och två ledamöter, GFS vice ordförande och två ledamöter och Göteborgs universitet en ledamot. Stiftelsen hyr ut ca 6 700 bostäder, varav huvuddelen i fastigheter som den äger.

I Ultuna finns Stiftelsen Ultuna studentbostäder som äger ca 350 studentlägenheter. Dessa hyrs ut till studenter vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). I stiftelsens styrelse om sex ledamöter utses fyra av Ultuna studentkår, en av Veterinärmedicinska föreningen och en av SLU.

En del kårer har relativt omfattande bostadsförmedling, utan att själv äga fastigheterna. Gefle studentkår har en utvecklad bostadsförmedling. Kåren erhåller ett årligt ekonomiskt bidrag från kommunen för att uppfylla den bostadsgaranti som kommunen ger studenterna. Kåren har även avtal med privata bostadsbolag om att mot ersättning förmedla deras bostäder. Halmstad studentkår är en av Halmstads största studentbostadsförvaltare. Kåren utför både teknisk och administrativ förvaltning, liksom förmedling av lägenheter i 530 boenden.

2.4 Nationer

Till skillnad från studentkårerna har nationerna enbart studiesociala uppgifter. Den del av verksamheten som har anknytning till studiensituationen består huvudsakligen i introduktion av nya studenter, mottagning och omhändertagande av utländska studenter, kurativt och annat studiesocialt stöd till enskilda studenter samt arbetslivskontakter. Nationerna hyr också ut studentbostäder i fastigheter som respektive nation kontrollerar. Vidare driver nationerna en omfattande kontaktskapande verksamhet, med restauranger, caféer, fester och nattklubbar. I restaurangverksamheten utbildas ett stort antal studenter årligen i ansvarsfull alkoholhantering. Till den kontaktskapande verksamheten hör också kulturaktiviteter, tidningsutgivning, idrottsverksamhet och särskilda evenemang i samband med t.ex. valborgsfirandet.

Vid Uppsala universitet finns 14 nationer, varav 13 är aktiva. Medlemsavgiften i de aktiva nationerna är ca 460 kronor per år. Den fjortonde nationen, Skånelandens nation, inrättades 1964 för dem som inte vill eller kan ta del av någon nations verksamhet. Som medlem i denna nation betalar man ingen terminsavgift och nationen bedriver ingen verksamhet. Omkring 10–15 procent av studenterna har valt att vara med i Skånelandens nation. Alla de aktiva nationerna äger fastigheter i centrala Uppsala. Allt arbete utförs ideellt.

Nationerna i Lund är 13 till antalet. 12 av dessa är huvudmän för Akademiska föreningen (AF), som med sina 14 utskott har en bred social verksamhet. AF är centrum för det sociala studentlivet i Lund och äger genom ett dotterbolag den stora fastigheten AF-Borgen, i vilken många föreningar har kontor och där omfattande aktiviteter av olika slag anordnas. Genom AF subventioneras också studentföreningar av olika slag. I Lund finns ingen motsvarighet till Skånelandens nation i Uppsala. Medlemsavgiften till nationerna uppgår i snitt till 350 kronor per år, av vilken större delen går till AF. Arbetet leds av 2–5 heltidsarvoderade studenter per nation och bedrivs i övrigt av ideellt arbetande studenter. Samtliga nationer har minst en fastighet där det framför allt finns studentbostäder. Totalt har nationerna i Lund 1 300 lägenheter eller rum. Därutöver finns Stiftelsen AF-Bostäder, som äger och hyr ut 5 700 studentbostäder.

Nationerna i Uppsala har uppskattat sina totala kostnader för studiesocial verksamhet som har anknytning till studiesituationen till omkring 14 miljoner kronor. Nationerna vid Lunds universitet har beräknat motsvarande kostnader till omkring 5 miljoner kronor. Därtill kommer AF:s kostnader för insatser av detta slag, vilka är svåra att urskilja men kan uppskattas till 2 miljoner kronor.

2.5 Fakultetsföreningar

Vid Stockholms universitet finns fyra fakultetsföreningar: Humanistiska, Samhällsvetenskapliga, Naturvetenskapliga och Juridiska föreningarna. Fakultetsföreningarna bedriver samma slags verksamhet som nationerna i Uppsala och Lund, dock med mindre omfattning och utan egna fastigheter. Deras medlemsavgift är 220 kronor per år.

Juridiska föreningen disponerar lokaler i ett stiftelseägt Juristernas hus. Övriga föreningar hyr lokaler av Akademiska hus.

Fakultetsföreningarna fungerar som paraplyorganisationer för de ämnesföreningar som finns inom respektive fakultetsområde och lånar ut sina lokaler för dessa föreningars olika aktiviteter.

Enligt enkätsvaren uppgår fakultetsföreningarnas kostnader för studiesocial verksamhet som har anknytning till studiesituationen till omkring 1 miljon kronor.

2.6 Studentsammanslutningarnas rättsliga ställning¹

2.6.1 Inledning

Det råder delade meningar om de obligatoriska studentsammanslutningarnas rättsliga ställning. En del menar att sammanslutningarna är så hårt knutna till lärosätena att de är att se som en del av det allmänna. Andra menar att sammanslutningarna är självständiga privaträttsliga organ. Om de obligatoriska sammanslutningarna är en del av högskolorna upphör de rimligen att existera när obligatoriet tas bort, eftersom det inte finns någon annan formell koppling till lärosätena. Om de däremot är privaträttsliga subjekt, behåller de sin rättskapacitet även om obligatoriet tas bort. Frågan om studentsammanslutningarnas rättsliga ställning får därför betydelse när obligatoriet tas bort.

Detta avsnitt inleds med en allmän genomgång av skillnaden mellan offentliga och privata subjekt. Därefter belyses studentsammanslutningarnas situation mer specifikt.

2.6.2 Allmänt om offentliga och privata organ

De offentliga organ som enligt regeringsformen finns, vid sidan av de beslutande församlingarna, är myndigheter. Myndigheter är regeringen, domstolarna och förvaltningsmyndigheterna. Enligt 11 kap. 6 § regeringsformen lyder förvaltningsmyndigheterna som huvudregel under regeringen. Organ som är organiserade privaträttsligt är inte offentliga organ, även om de i vissa fall kan ha ålagts offentliga uppgifter. Regeringsformen skiljer alltså mellan offentliga organ och privaträttsliga sådana. Några ”blandade” organ finns inte enligt regeringsformens definitioner. Med detta synsätt måste

¹ Detta avsnitt bygger på promemorian *De obligatoriska studerandesammanslutningarnas offentlighetsrättsliga ställning*, som utarbetades av hovrättsassessorn Catharina Staaf för 1994 års kommitté.

alltså studentsammanslutningar vara antingen offentliga eller privata organ.

Reglerna om allmänna handlingars offentlighet, som är en viktig del i svensk förvaltning, omfattar endast myndigheter. Av 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen framgår att endast handlingar som förvaras hos en myndighet kan vara allmänna. När det gäller allmänna handlingars offentlighet likställs dock med myndigheter även riksdagen och beslutande kommunala församlingar (2 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen). Tidigare fanns en uppräkningslista i tryckfrihetsförordningen av vad som omfattades av begreppet myndighet. Uppräkningen avslutades med "samt övriga till statens förvaltning hörande myndigheter och inrättningar, nämnder, kommissioner och kommittéer." Man kunde alltså inte av denna uppräkningslista se om studentsammanslutningar var att anse som myndigheter eller inte. När ytterligare organ behövde omfattas av reglerna, togs i stället uppräkningslistan bort. I förarbetena till sekretesslagen (1980:100) (prop. 1979/80:2 del A s. 126) konstaterades dock att bl.a. studentkårerna föll utanför myndighetsbegreppet och därmed inte omfattades av reglerna om allmänna handlingars offentlighet eller om sekretess.

Senare infördes i en bilaga till sekretesslagen en uttömmande uppräkningslista av de organ som vid tillämpningen av sekretesslagen ska jämföras med myndighet (1 kap. 8 § andra stycket sekretesslagen). Studentsammanslutningarna är inte nämnda i bilagan. Justitieombudsmannen har i sin ämbetsberättelse för 1978/79 (s. 197) uttalat att en studentkår inte är en myndighet.

2.6.3 Synen på studentsammanslutningarnas ställning

Som tidigare nämnts har synen på de obligatoriska studentsammanslutningarna varierat över tiden. I det följande redogör vi för hur frågan de senaste decennierna har behandlats i statliga utredningar och i lagförarbeten.

Redan 1973 års obligatoriekommitté (SOU 1976:14) menade att de obligatoriska studentsammanslutningarna närmast är att betrakta som ideella föreningar, som dock i vissa avseenden är offentlig-rättsligt reglerade. Utredningen konstaterade att en viktig skillnad gentemot ideella föreningar dock är att studentsammanslutningens medlemmar inte har rätt till utträde ur sammanslutningen, annat än när studierna upphör (s. 101).

I prop. 1976/77:59, som behandlade SOU 1976:14, uttalade departementschefen (s. 113):

Jag beaktar ... att student- och elevkårerna har en offentligrättslig status som i vissa avseenden påminner om kommunernas. Deras existens grundas nämligen sedan gammalt på föreskrifter som har meddelats av Kungl. Maj:t eller av myndighet. Deras interna stadgar prövas av statlig myndighet. På denna grundval har kårerna sedan flera år haft rätt att medverka i ledningen av universitet och högskolor.

I prop. 1982/83:27, som låg till grund för den ännu gällande studerandeförordningen, var uppfattningen återigen att studentsammanslutningarna är att anse som enskilda rättssubjekt.

1989 års obligatorieutredning (SOU 1990:105) konstaterade att de obligatoriska studentsammanslutningarna "befinner sig i något slags skymningszon mellan den offentliga och den privata sektorn" (s. 45). Utredningen redogjorde för de olika sätt att se på studentsammanslutningarna som förekom och konstaterade att synen hade förändrats över tid. Under en lång tid såg man studentsammanslutningarna som en del av lärosätet. Så småningom började studentkårerna själva att uppfatta sig som ideella föreningar med uppgift att tillvarata sina medlemmars intressen (s. 49). Som ett tecken på det förändrade synsättet ändrades bestämmelserna i samband med högskolereformen 1977 så att det blev en *rätt* för studenterna att vara representerade i högskolans organ. Tidigare hade man bara utgått från att studenterna skulle vara representerade.

I prop. 1992/93:169, som behandlade SOU 1990:105, delade departementschefen uppfattningen att de obligatoriska studentsammanslutningarna är att betrakta som privaträttsliga juridiska personer (s. 97).

1994 års kommitté konstaterade att studentsammanslutningarna har till ändamål att främja medlemmarnas studier och därmed sammanhängande frågor. Vidare har sammanslutningarna rätt att anta stadgar och välja styrelse. Dessa faktorer talar, enligt utredningen, för att de är privaträttsliga föreningar, närmast ideella. Samtidigt finns en del föreskrifter om bl.a. vilket ändamålet ska vara, om in- och utträde, om rätten av ta ut medlemsavgifter och om att stadgarna i vissa delar ska fastställas av högskolans styrelse, vilket talar för att det är ett offentligt organ (s. 46). Enligt regeringsformen finns bara offentliga och privata organ, inga mellanting. Med hänsyn till regeringsformens uppdelning finns det, enligt utredningen, inga övertygande skäl för att se de obligatoriska

sammanslutningarna som en del av det allmänna. De ska därför betraktas som privaträttsliga subjekt, även om de har att tillämpa vissa offentlighetsregler (s. 46–47).

Studentkårsutredningen (SOU 2006:36) konstaterade att sammanslutningarna sedan en lång tid tillbaka har en tydlig bindning till högskolorna: studenterna är skyldiga att vara med i en sammanslutning och det är kårerna som har rätt att utse studentrepresentanterna i högskolans organ. Högskolan har rätt att stänga av en student som inte har betalt kåravgift och att låta bli att utfärda examensbevis. Utredningen menade att det mot denna bakgrund är uppenbart att studentkårer, nationer och studentföreningar har få, om ens några, avgörande likheter med privata ideella föreningar (s. 41). Utredningen nämnde några omständigheter som skiljer fackföreningar och studentkårer åt: Fackföreningarna har en tydlig motpart med vilken kollektivavtal har ingåtts. De har vidare strejken som maktmedel och de kan lida ekonomisk skada vid en konflikt. Slutligen kan stridsåtgärder som facken vidtar prövas i domstol (s. 42). Kårerna är föreskrivna i lag och förordningar och kan inte upplösas genom medlemsbeslut. Utredningen menade alltså att studentsammanslutningarna är förvaltningsrepresentationer för alla studenter och inte självstyrande föreningar (s. 43–44).

Vår bedömning grundar sig på att regeringsformen skiljer mellan offentliga och privaträttsliga organ och att det inte finns några mellanting. Enligt direktiven ingår det inte i vårt uppdrag att föreslå ändringar av grundlag, varför vi har att utgå från regeringsformens uppdelning. Vi konstaterar att studentsammanslutningarna inte är egna myndigheter och att de inte heller är så sammankopplade med högskolorna att de kan sägas utgöra delar av dessa i formellt hänseende. Att reglerna om allmänna handlingars offentlighet oomtvistat inte är tillämpliga på studentsammanslutningar är ett tecken på detta. Vidare visar konstruktionen i inkomstskattelagen (1999:1229), enligt vilken staten är helt undantagen från skatteplikt enligt 7 kap. 2 §, medan de obligatoriska studentsammanslutningarna enligt en separat bestämmelse, 7 kap. 16 § inkomstskattelagen, är begränsat skattskyldiga, att lagstiftaren anser att studentsammanslutningarna inte är en del av staten (skattereglerna behandlas mer utförligt i avsnitt 2.7.2). Sammanslutningarna är således självständiga subjekt med egen rätts-handlingsförmåga, som själva utser sin styrelse och beslutar om sina stadgar. I detta läge ser vi – även om det finns starka historiska

skäl för ett annat synsätt – inget alternativ till att betrakta studentsammanslutningarna som privaträttsliga organ, även om de har fått vissa offentliga uppgifter. Denna uppfattning är utgångspunkten för våra överväganden och förslag.

För närvarande består de offentliga uppgifterna för studentkårernas del i dels att organisera samtliga studenter vid statliga högskolor, dels att utse representanter för dessa studenter i högskolornas beslutande och beredande organ. När kravet på obligatoriskt medlemskap i en studentsammanslutning upphör, kommer studentsammanslutningarna inte längre att ha den första av dessa uppgifter. Den andra av uppgifterna behandlar vi i kapitel 3. Eftersom vi ser studentsammanslutningarna som självständiga juridiska personer menar vi att de lever kvar och behåller sina tillgångar och skulder, även sedan obligatoriet tagits bort.

2.7 Beskattning

2.7.1 Inledning

De obligatoriska studentsammanslutningarna har länge haft en gynnad skatterättslig ställning. De är undantagna från skattskyldighet inte bara för inkomstskatt, utan även för andra skatteslag. När undantaget 1942 infördes i den s.k. katalogen (se vidare avsnitt 2.7.2) var det kår- och nationsobligatoriet samt studentsammanslutningarnas offentlighetsrättsliga karaktär som i första hand åberopades som skäl för en begränsning av skattskyldigheten (SOU 1995:63, s. 228). Vid en avveckling av obligatoriet uppkommer frågan om man alltjämt kan motivera skattelättnader. Om de nuvarande förmånliga reglerna tas bort, kommer studentsammanslutningarna att beskattas enligt reglerna för ideella föreningar.

I detta avsnitt redogör vi inledningsvis för de skatteregler som för närvarande gäller för de obligatoriska studentsammanslutningarna. Därefter kommer en kortfattad genomgång av de skatteregler som är tillämpliga för ideella föreningar, detta för att möjliggöra en överblick över hur den skatterättsliga situationen för studentsammanslutningarna skulle förändras vid ett upphävande av nuvarande regler.

2.7.2 Nuvarande regler för de obligatoriska studentsammanslutningarna

I 7 kap. 16 § inkomstskattelagen räknas, i den s.k. katalogen, upp ett antal typer av juridiska personer som är skattskyldiga endast för inkomst på grund av innehav av fastigheter. Övriga slag av inkomster är alltså skattefria för de här uppräknade subjekten. Bland de juridiska personer som räknas upp finns ”sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för”.

I 7 kap. 21 § inkomstskattelagen finns undantag även för inkomster från fastigheter som gäller bl.a. för studentsammanslutningar. Om en studentsammanslutning äger en fastighet, är sammanslutningen inte skattskyldig för inkomst av fastigheten (t.ex. om man hyr ut den) i den utsträckning fastigheten används för det allmännyttiga ändamålet. Till de delar den används för kommersiellt ändamål är dessa inkomster dock skattepliktiga.

Obligatoriska studentsammanslutningar är även undantagna från fastighetsskatt. På liknande sätt som i inkomstskattelagen sägs i 3 kap. 4 § första stycket 4 fastighetstaxeringslagen (1979:1152) att byggnader som ägs av vissa uppräknade typer av juridiska personer ska undantas från fastighetsskatt. Däribland nämns de obligatoriska studentsammanslutningarna och deras samarbetsorgan. Ett villkor är dock att byggnaden till övervägande del används i studentsammanslutningens verksamhet såsom sådan. Man kan alltså inte, med bibehållande av skattelättnaderna, hyra ut större delen av fastigheten till någon annan för att användas t.ex. som affär (Riksskatteverket, Handbok för fastighetstaxering 2007, s. 65).

Parentetiskt kan nämnas att det finns studentkårer som inte omfattas av de skattelättnader för studentsammanslutningar som ovan har nämnts. Det gäller studentkårer vid universitet och högskolor utan statligt huvudmannaskap, t.ex. Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm. Enligt Skatteverkets ställningstagande (2007-04-16, dnr 131 702523-06/111) är det endast studentsammanslutningar som studenter enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara med i som omfattas av det nämnda undantaget. Andra sammanslutningar beskattas enligt reglerna för ideella föreningar.

2.7.3 Regler för ideella föreningar²

Allmänt om ideella föreningar

Det saknas civilrättsliga lagregler för vad en ideell förening är, hur den bildas och drivs. Dock har genom åren utbildats praxis som ger ledning. Vidare finns en lag om ekonomiska föreningar, från vilken vissa paralleller kan dras. Den ideella föreningen omfattas därutöver av viss speciallagstiftning, förutom skattereglerna exempelvis regler om bokföring och årsredovisning.

Skiljelinjen mellan ideella föreningar och ekonomiska föreningar är inte självklar. En ekonomisk förening är en förening som genom ekonomisk verksamhet främjar sina medlemmars ekonomiska intressen. En ideell förening måste, för att skilja sig från en ekonomisk förening, antingen främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom annat än ekonomisk verksamhet eller främja andra intressen hos medlemmarna än de ekonomiska. Den ideella föreningen kan också främja ett allmännyttigt ändamål på annat sätt än genom ekonomisk verksamhet.

En ideell förening kan bli en juridisk person och kan därmed förvärva rättigheter och ådra sig skyldigheter. I praxis har slagits fast att ett minimikrav för att anse en ideell förening som en juridisk person är att föreningen har antagit stadgar och valt en styrelse. När föreningen har blivit en juridisk person ansvarar den ensam för föreningens åtaganden, vilket innebär att medlemmarna inte kan bli personligen betalningsansvariga för föreningens skulder.

Det är normalt stadgarna som reglerar vad som ska gälla för föreningen. Vilka regler man väljer att ha i sina stadgar varierar, men det har vuxit fram en praxis kring de vanligen förekommande reglerna. Stadgarna beslutas vanligtvis vid föreningsstämman, där medlemmarna väljer styrelse och bevakar sina intressen.

Skatteregler

Som nämnts ovan finns inga lagregler om hur ideella föreningar bildas, drivs eller löses upp. Däremot finns lagregler kring beskattning av dessa föreningar. Huvudregeln är att ideella föreningar är skattskyldiga för all sin inkomst. Vissa ideella föreningar, s.k.

² Detta avsnitt bygger på Andersson m.fl., *Inkomstskattelagen. En kommentar på Internet*. Uppdaterad per den 1 juli 2007.

kvalificerade ideella föreningar, har dock en mycket gynnad skatterättslig ställning. Skälet till detta är den ideella verksamhet de bedriver, dvs. att de uppfyller ett allmännyttigt ändamål. Om statusen som kvalificerad förening upphör, gäller inte längre de förmånliga skatterättsliga reglerna.

Skattereglerna finns i 7 kap. inkomstskattelagen. Man kan i stort sett säga att huvudregeln är att de kvalificerade ideella föreningarnas inkomster är skattefria. Tanken är att om en ideell förening bedriver allmännyttig verksamhet, är de inkomster den har i denna verksamhet skattefria. Endast i de fall föreningen inte har ett allmännyttigt ändamål eller vid sidan av sin allmännyttiga verksamhet bedriver kommersiell verksamhet ska dess inkomster beskattas.

I 7 kap. 8–13 §§ inkomstskattelagen ställs vissa krav, som måste vara uppfyllda för att föreningen ska anses kvalificerad och därmed åtnjuta skattelättnader. Kraven gäller ändamålet, verksamheten, fullföljden och öppenheten.

Ändamålskravet: Föreningen måste ha till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål. Enligt förarbetena till inkomstskattelagen avses med "huvudsaklig" ca 75 procent. Ändamålet får inte vara begränsat till vissa familjers, föreningens medlemmars eller andra bestämda personers ekonomiska intressen. De allmännyttiga ändamål som avses är antingen de som gäller för stiftelser, t.ex. att främja uppfostran av barn, bedriva hjälpverksamhet bland behövande eller främja vetenskaplig forskning, eller andra allmännyttiga ändamål såsom religiöst, välgörande, socialt, politiskt, konstnärligt, idrottsligt eller liknande kulturellt ändamål.

För studentsammanslutningarnas del gäller att de, om de har till ändamål att påverka utbildningen och studiesituationen vid högskolan, torde uppfylla ändamålskravet. Om de däremot har till huvudsakligt syfte att främja studenternas ekonomiska situation kan inte ändamålskravet anses uppfyllt.

Verksamhetskravet: Föreningen ska i den verksamhet som bedrivs uteslutande eller så gott som uteslutande tillgodose något sådant allmännyttigt ändamål som har nämnts ovan. Genom denna bestämmelse konstateras alltså dels att ändamålen ska tillgodoses i den bedrivna verksamheten, dels i vilken utsträckning det ska ske. Man kan alltså inte skriva in ett allmännyttigt syfte i stadgarna som man sedan inte, eller endast i begränsad omfattning, ägnar sin verksamhet åt.

Fullföljdskravet: Medel som dras in i verksamheten måste användas till det allmännyttiga ändamålet, de får inte "läggas på

hög” och de får inte användas till annat. I praxis har denna bestämmelse tolkats så att under en period på omkring fem år cirka 80 procent av avkastningen ska tas i anspråk för det kvalificerade ändamålet.

Öppenhetskravet: Föreningen måste vara öppen för alla om inte ett sakligt skäl finns. Att låta en studentsammanslutning vara öppen endast för studenter som studerar vid viss högskola eller del av högskola är dock sakligt motiverat. På samma sätt gäller att en medlem inte får uteslutas ur föreningen utan sakligt skäl.

De förmånliga skattereglernas innehåll

Kvalificerade ideella föreningar är skattskyldiga bara för inkomst av näringsverksamhet, dock inte för kapitalvinster och kapitalförluster (7 kap. 7 § inkomstskattelagen). Som näringsverksamhet räknas förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt. I begreppet förvärvsverksamhet ligger att den som driver verksamheten ska ha ett vinstsyfte.

Dock finns ett undantag från detta som säger att för inkomst från verksamhet, som till huvudsaklig del är ett direkt led i främjandet av det allmännyttiga ändamålet eller som har annan naturlig anknytning till sådana ändamål eller från verksamhet som av hävd utnyttjats som finansieringskälla för ideellt arbete, är föreningen inte skattskyldig (7 kap. 7 § andra stycket 2 inkomstskattelagen).

Som exempel på inkomst från en verksamhet som har naturlig anknytning kan nämnas sådan inkomst som direkt härrör från föreningens verksamhet, t.ex. hyror som en förening som äger samlingslokaler får på grund av upplåtelse av lokaler för allmännyttiga ändamål eller entréavgifter till idrotts- och kultur-evenemang. Om verksamheten bedrivs stadigvarande och under samma former som normal affärsverksamhet, omfattas enligt förarbetena inte sådana inkomster av undantaget från skattskyldighet. Verksamhet som inte har annat samband med det ideella arbetet än att den ska finansiera detta ska inte anses ha naturlig anknytning till det allmännyttiga ändamålet.

Som exempel på verksamhet som av hävd utnyttjats för att finansiera ideellt arbete kan nämnas anordnande av bingo och andra lotterier, fester, basarer eller försäljnings- och insamlingskampanjer. I praxis har vid bedömande av denna fråga beaktats om föreningens arbete utförts av obetalda krafter.

Med begreppet ”till huvudsaklig del” avses enligt praxis åtminstone 70–80 procent. Om detta krav är uppfyllt, blir föreningen undantagen från skattskyldighet för alla inkomster av verksamheten. Om kravet på huvudsaklig del inte är uppfyllt, blir å andra sidan alla inkomsterna av verksamheten skattepliktiga.

En väsentlig fråga i detta sammanhang är om studentsammanslutningar som bedriver restaurangverksamhet som riktar sig till studenter och som därmed kan anses vara ett led i uppfyllandet av det allmännyttiga ändamålet, att skapa möjligheter till social samvaro och kontakter mellan studenter, ska anses skattskyldiga för denna verksamhet.

Kammarrätten i Sundsvall har i en dom (den 25 januari 2006, mål nr 2639-2643-04) prövat frågan om Nationernas förbund, som är ett samarbetsorgan för de icke-obligatoriska studentnationerna i Umeå, och som alltså inte omfattas av skattelättnaderna enligt inkomstskattelagen för studentsammanslutningar, ska vara registrerad för mervärdesskatt. Sådan skyldighet uppkommer om en ideell förening har inkomster av näringsverksamhet för vilka skatteplikt föreligger. De i målet aktuella inkomsterna avsåg intäkter från serveringsverksamhet avsedd huvudsakligen för studenter vid Umeå universitet. Frågan i målet var om inkomsterna är undantagna från skatteplikt, p.g.a. att verksamheten antingen är ett led i främjandet av det ideella ändamålet eller har annan naturlig anknytning till sådant ändamål, eller är sådan som av hävd utnyttjas som finansieringskälla för ideellt arbete. Domstolen konstaterade att serveringen riktade sig mot en avgränsad grupp personer, att den var att anse som en serviceåtgärd till studenterna, att verksamheten byggde på omfattande ideella arbetsinsatser och utan anställd personal, att verksamheten drivits utan vinstintresse och med blygsamt resultat. Slutligen underströk domstolen att serveringsverksamhet till studenter är speciell på så sätt att den är ett sätt att tillgodose ett specifikt studiesocialt intresse, dvs. ett allmännyttigt ändamål. Domstolen fann att verksamheten, trots den förhållandevis höga omsättningen (knappt 2 miljoner kronor per år i två år i följd), inte kan likställas med rent kommersiell näringsverksamhet och att föreningen därmed ska vara frikallad från skattskyldighet för dessa inkomster.

I ett ganska likartat mål kom domstolen till motsatt slut. Kammarrätten i Jönköping (dom den 15 november 2007, mål nr 1818-07) fann att Jönköpings studentkår, som hör till Högskolan i Jönköping och alltså inte heller omfattas av skattelättnaderna enligt

inkomstskattelagen för studentsammanslutningar, ska vara registrerad för mervärdesskatt. Där var det också fråga om serveringsverksamhet, riktad huvudsakligen till studenter, och det fanns också möjlighet att värma medhavd mat. Dock var det här fråga om verksamhet som bedrevs i hyrda lokaler med anställd personal och som allmänheten hade tillträde till på samma villkor som studenter. Domstolen fann här sammantaget att restaurangverksamheten bedrevs stadigvarande och under ungefär samma former som normal näringsverksamhet och att den därmed inte kan anses undantagen från skatteplikt. Denna dom har överklagats av studentkåren och hade när betänkandet lämnades till tryck inte vunnit laga kraft.

Av dessa domar kan slutsatsen dras att gränsen är hårfin mellan skattepliktig och inte skattepliktig serveringsverksamhet, men att det ändå torde finnas en möjlighet att erhålla skattebefrielse för verksamhet som utförs av ideellt arbetande personal och som riktar sig enbart till studenter.

Ytterligare en lättnad i skatteplikten är att kvalificerade ideella föreningar är undantagna från skattskyldighet för inkomst från föreningens innehav av fastighet som används till övervägande del i föreningens verksamhet (7 kap. 7 § andra stycket 3 inkomstskattelagen). Föreningen blir i så fall befriad från skattskyldighet för hela inkomsten av fastigheten. Med ”övervägande del” avses mer än 50 procent. På den här punkten är alltså reglerna som gäller för de kvalificerade ideella föreningarna mer förmånliga än de som i dag gäller för obligatoriska studentsammanslutningar.

Kvalificerade ideella föreningar är vidare undantagna från fastighetsskatt. Ett villkor är dock att fastigheten till övervägande del används i föreningens verksamhet som sådan. Med ”övervägande del” avses mer än 50 procent. Enligt ett rättsfall från 1957 ansågs en fastighet som ägdes av en nation och som användes till uthyrning av bostäder till nationens medlemmar som skattepliktig. I detta sammanhang kan nämnas att det av riksdagen beslutade borttagandet av fastighetsskatten gäller endast för bostäder (se prop. 2007/08:27). Endast fastigheter som innehåller bostäder för uthyrning till studenter påverkas alltså av denna lagändring.

Kvalificerade ideella föreningar har rätt till grundavdrag med 15 000 kronor (63 kap. 11 § inkomstskattelagen).

Sammanfattningsvis kan sägas att det inte föreligger särskilt stora skillnader i skattetryck, om man jämför reglerna för kvalificerade ideella föreningar med nu gällande regler för studentkårer

och studentnationer. Vissa skillnader finns dock när det gäller serveringsverksamhet och liknande med kommersiella drag. Vidare finns det en del skillnader av administrativ karaktär. En ideell förening är skyldig att lämna skatteuppgift till skattemyndigheten, vilket en studentkår eller nation enligt dagens regler slipper. Vidare måste en ideell förening årligen genomgå en prövning av om den är kvalificerad och därmed stå risken att skattemyndigheten bedömer föreningen inte vara kvalificerad.

Förmögenhetsskatt

Lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt upphörde att gälla vid utgången av år 2007 (se SFS 2007:1403). De regler som tidigare gällde beträffande detta skatteslag behöver därför inte redovisas här.

Mervärdesskatt

För att en juridisk person ska vara redovisningsskyldig för mervärdesskatt krävs att den bedriver yrkesmässig verksamhet. I 4 kap. 8 § första stycket lagen (1994:200) om mervärdesskatt sägs att som yrkesmässig verksamhet räknas inte en verksamhet som bedrivs bl.a. av en ideell förening, när inkomsten av verksamheten utgör sådan inkomst av näringsverksamhet för vilken skattskyldighet inte föreligger för föreningen enligt 7 kap. 7 § första och andra stycket inkomstskattelagen. Detta innebär att kvalificerade ideella föreningars inkomster som inte är skattepliktiga för inkomstskatt inte heller är mervärdesskattepliktiga. De två domar som berördes ovan rör mervärdesskatt.

För studentsammanslutningar finns inget motsvarande undantag i gällande rätt. I praktiken torde det dock endast vara studentkårer som själva ansökt om detta som redovisar mervärdesskatt.

Sammanfattning av skillnaderna mellan reglerna för obligatoriska studentsammanslutningar och reglerna för ideella föreningar

1. Viss skillnad i omfattningen av skattebefrielsen. Studentsammanslutningar är befriade från all beskattning, även skatt på inkomst p.g.a. innehav av fastighet, om fastigheten används i den egna verksamheten. Ideella föreningar är befriade från skatt på inkomst utom vissa inkomster av fastigheter och vissa inkomster av näringsverksamhet (rörelse), som inte har naturlig anknytning eller är av hävd.
2. Mervärdesskatt. Det finns inget uttryckligt undantag för studentsammanslutningar när det gäller att redovisa mervärdesskatt, vilket det gör för föreningar. Det är dock oklart hur många studentsammanslutningar som i dag redovisar mervärdesskatt.
3. En ideell förening måste årligen uppfylla kraven för allmännyttiga ideella föreningar. Studentsammanslutningar måste inte genomgå någon prövning. Det finns därmed för en ideell förening en osäkerhet som försvårar långsiktig ekonomisk planering.

3 Överväganden och förslag

3.1 Utgångspunkter

Vårt uppdrag utgår från att det obligatoriska medlemskapet i studentsammanslutningar ska avvecklas. Enligt regeringen är rätten att inte tillhöra en sammanslutning grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Från olika håll har tanken framförts att denna rätt skulle kunna anses tillgodosedd även med en ordning att alla studenter automatiskt blev medlemmar i en studentsammanslutning i samband med påbörjandet av studier men samtidigt fick rätt att omedelbart utträda ur sammanslutningen. Vi gör emellertid bedömningen att en sådan ordning inte är förenlig med intentionerna i våra direktiv och tror dessutom att den skulle vara förenad med betydande juridiska och administrativa komplikationer. Detta utesluter givetvis inte att medlemskap i studentsammanslutningar på olika sätt uppmuntras eller underlättas från högskolornas sida.

Enligt direktiven är det viktigt att vid avveckling av obligatoriet säkerställa att angelägna uppgifter och värdefull verksamhet som i dag utförs av de obligatoriska studentsammanslutningarna kan leva vidare. Här framhålls dels studentinflytande, dels studiesocial verksamhet. I båda dessa avseenden fullgör de obligatoriska studentsammanslutningarna uppgifter av väsentlig betydelse inom den högre utbildningen. Det sätt på vilket svenska studenter genom sina sammanslutningar tar både aktiv del i högskolornas arbete och ansvar för olika studiesociala verksamheter är internationellt sett unikt. Det utgör en väsentlig tillgång inte bara för högskolan utan också för samhälls- och arbetslivet i stort genom den skolning i "självförvaltning" och organisationsarbete som förtroendevalda och funktionärer i studentsammanslutningarna får. Våra överväganden och förslag bygger på en övertygelse att dessa värden så långt möjligt bör föras vidare till en ny ordning. Det finns emellertid en stor risk att de går förlorade vid en avveckling av obligatoriet.

Medlemsantalet i de berörda studentsammanslutningarna och sammanslutningarnas intäkter av avgifter kommer med all säkerhet att minska. Det är svårt att uppskatta hur stor minskningen kommer att bli, men den kan, inte minst för studentkårernas del, bli avsevärd. I denna situation måste kårerna, för att kunna bedriva angelägen verksamhet motsvarande dagens, kompenseras med medel utifrån. I praktiken blir medelstillskott över statsbudgeten därmed nödvändiga. Detta innebär givetvis ett minskat inflytande jämfört med en ordning där studentkårerna har rätt att uttaxera medel och själva kan bestämma hur dessa medel ska utnyttjas. Det finns även en risk att motivationen för att arbeta ideellt i kårerna minskar och att därför olika uppgifter som i dag utförs av förtroendevalda kommer att professionaliseras. En konsekvens kan således bli att kostnaderna för att bedriva i princip oförändrad verksamhet ökar.

Att utse och stödja studentrepresentanterna i högskolornas beslutande och beredande organ är den från högskolepolitisk synpunkt väsentligaste uppgift som i dag fullgörs av obligatoriska sammanslutningar. Det är också den enda uppgift som är författningsstyrd och som innebär myndighetsutövning. De bestämmelser som infördes i högskolelagen efter förslag i prop. 1999/2000:28, *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, innebar en markering inte bara av studenternas rätt att utöva inflytande över utbildningen utan också av deras roll som medaktörer i utvecklingen av högskolan och dess verksamhet. Således sägs i lagens 1 kap. att kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna (4 § tredje stycket) och att högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen (4 a § andra stycket). Vi vill betona denna aspekt av studentinflytandet och använder därför termen studentmedverkan. Givetvis ger en medverkan i högskolans organ samtidigt studenterna en grund för att verka för sina intressen, men principiellt anser vi det viktigt att göra en åtskillnad mellan å ena sidan studentinsatser i och för högskolorna, å andra sidan mera studentfacklig verksamhet. Medan de förra bör ses som en del av högskolornas verksamhet och därför enligt vår mening, när obligatoriet avvecklas, bör stödjas över statsbudgeten, är det naturligt att studenter organiserar och finansierar sin intressebevakning på i princip samma sätt som andra grupper. Detta utesluter givetvis inte att en och samma studentsammanslutning kan vara verksam inom båda områdena.

Till skillnad från vad som gäller studentmedverkan inom högskolorna styrs de obligatoriska studentsammanslutningarnas verksamhet på det studiesociala området inte av några centrala föreskrifter. Verksamhetens anknytning till studierna kan vara mer eller mindre direkt, och en bedömning av dess grad och art måste vara avgörande för hur en verksamhet ska bedömas vid avveckling av obligatoriet. Ju närmare en verksamhet anknyter till utbildningen och den faktiska studiesituationen, desto mera naturligt är det enligt vår mening att se den som en angelägenhet för högskolorna; ju mera allmänt social en verksamhet är, desto naturligare är det att se den som en uppgift för frivilliga föreningar, finansierad med avgifter eller på annat sätt. Med denna utgångspunkt bör högskolorna, när obligatoriet avvecklas, få ett direkt ansvar för vissa slag av studiesocial verksamhet, men de bör samtidigt få ett övergripande ansvar för studiemiljön och därmed för förutsättningarna för annan studiesocial verksamhet i studentsammanslutningars regi.

Det finns faktorer som förenar de olika slagen av obligatoriska studentsammanslutningar men betydligt mera som skiljer dem åt. Studentkårernas centrala roll avser studentmedverkan i högskolorna. Nationernas huvudroll ligger i den studiesociala funktion som är knuten till nationshusen eller motsvarande. Fakultetsföreningarna bedriver också studiesocial verksamhet, men den spelar inte en lika framträdande roll. Mot denna bakgrund behandlar vi först de tre slagen av obligatoriska sammanslutningar var för sig och tar därvid upp de aspekter och frågor som enligt vår mening är avgörande för respektive kategoris framtida ställning. Därefter tar vi upp studiesociala frågor som är gemensamma för två eller samtliga tre kategorier av studentsammanslutningar.

3.2 Studentkårer

3.2.1 Vem ska utse studentrepresentanter?

Förslag: Studentkårer ska även fortsättningsvis ha rätt att utse studentrepresentanter i högskolornas organ.

Om det finns mer än en studentkår vid en högskola, får studentrepresentanterna utses på det sätt kårerna kommer överens om. Kan kårerna inte enas, får högskolestyrelsen besluta hur representanterna ska utses.

Om det inte finns någon studentkår, ska studentrepresentanter utses av en församling till vilken val anordnas av högskolan.

1994 års kommitté föreslog som huvudregel att studentrepresentanterna i en högskolas beslutande och beredande organ skulle utses genom val i högskolans regi, antingen direkt eller genom en studentförsamling. Ledamöterna i denna församling skulle utses genom listval, där föreningar av skilda slag skulle kunna konkurrera. En sådan ordning kan vara tilltalande rent principiellt, eftersom samtliga studenter vid högskolan då får rösträtt, och den skulle kanske också stimulera till konkurrens och därmed bidra till en vitalisering av studenternas föreningsliv. Dessa fördelar väger dock enligt vår uppfattning lätt i förhållande till betydelsen av att studenterna ges goda förutsättningar för ett reellt medansvarstagande för högskolornas angelägenheter. Inte minst på grund av den snabba genomströmningen av studenter kan ett sådant medansvar inte uppnås utan en mera permanent organisatorisk bas för studentinsatserna. En modell med val i högskolans regi kan enligt vår uppfattning aldrig ge studenternas medverkan i beslutande och beredande organ samma kontinuitet – och därmed kvalitet – som en ordning där studentrepresentanterna utses av sammanslutningar som löpande kan fungera som stöd för deras verksamhet. Som dagens studentkårer visat kan sådana sammanslutningar spela en viktig roll i högskolornas utvecklings- och förnyelsearbete genom att ta fram underlag för diskussioner och beslut i frågor som rör utbildningen och studieförutsättningarna.

Mot denna bakgrund anser vi att sammanslutningar motsvarande nuvarande studentkårer har en viktig roll att spela i högskolornas arbete även efter obligatoriets avveckling. De bör ha uppgiften att utse representanter för studenterna samt därmed sammanhängande rättigheter som i dag tillkommer studentkårerna. Av

praktiska skäl förordar vi att dessa sammanslutningar även i fortsättningen kallas studentkårer, och vi kallar vår modell kårmodellen.

Mot kårmodellen kan principiellt invändas att den student som vill påverka högskolans angelägenheter måste ansluta sig till en förening. Vi vill emellertid understryka att det då, i motsats till vad som gäller i dag, blir fråga om ett fritt och medvetet val. I sak skiljer sig inte heller möjligheterna till påverkan så mycket mellan kårmodellen och modellen med val till och genom en studentförsamling i högskolans regi. I den senare modellen konkurrerar olika föreningar om mandaten, medan kårmodellen innebär en konkurrens mellan organiserade opinioner och intressen inom en given förenings ram. Den student som vill engagera sig mera än genom att lägga sin röst en gång om året måste således under alla förhållanden stödja eller ansluta sig till en förening. Detta kan bara undvikas genom en ordning med direkta personval. En sådan har dock minst lika stora nackdelar som valförsamlingsmodellen från kontinuitets- och stabilitetssynpunkt, och den torde dessutom vara mycket svår att hantera vid större högskolor.

Mot kårmodellen kan vidare invändas att studentrepresentanterna, trots att de är utsedda endast av en studentkårs medlemmar, kommer att företräda även icke-medlemmar. Som framgått i avsnitt 2.6 delar vi 1994 års kommittés uppfattning att dagens studentkårer, även om de i vissa avseenden har en offentlighetslig karaktär, i grunden är att betrakta som privaträttsliga ideella föreningar. Studentkårer av det slag vi förordar får en än tydligare privaträttslig prägel. Det är emellertid inte unikt att privaträttsliga sammanslutningar företräder andra än sina medlemmar. En parallell som ligger nära till hands är de kollektivavtalsbundna fackliga organisationernas rätt att utse företrädare i bolagsstyrelser enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda. De fackliga organisationerna har denna rätt oberoende av hur många av de anställda som tillhör respektive organisation. De som på detta sätt utses till styrelseledamöter har att se till samtliga anställdas intressen. Andra exempel avser befogenheter att teckna vissa typer av avtal. Fackliga organisationer av nämnda slag liksom Hyresgästföreningen tecknar avtal som binder inte bara de egna medlemmarna utan alla berörda arbetstagare respektive hyresgäster. En organisation får härvid inte gynna sina medlemmar utan måste se till alla berörda. Detsamma bör gälla för de ledamöter i olika organ som de frivilliga studentkårerna utser.

Om flera kårer berörs när det gäller att utse studentrepresentanter, måste rätten att utse dessa ledamöter avse kårerna gemensamt. Om kårerna inte kommer överens, måste högskolestyrelsen ha rätt att meddela föreskrifter om hur ledamöter ska utses.

Vi anser också att studentkårerna ska behålla sin rätt enligt 1 kap. 7 b § högskoleförordningen att i anslutning till årsredovisningen lämna en redogörelse för kårens syn på högskolans utveckling och resultat och att högskolan ska lämna kårens redogörelse till regeringen samtidigt med årsredovisningen.

Vi räknar med att det normalt kommer att finnas studentkårer vid alla högskolor. Om så inte skulle vara fallet måste det finnas en alternativ väg att säkra studentmedverkan i berörda högskoleorgan. Vi föreslår att studentrepresentanter då ska utses av en församling till vilken val anordnas av högskolan enligt föreskrifter av högskolestyrelsen.

3.2.2 Vilka krav ska en studentkår uppfylla?

Förslag: En studentkår ska uppfylla följande krav.

- Det ska vara en sammanslutning av studenter vid en högskola som har som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och studieförutsättningarna vid högskolan.
- Verksamhetsområdet för en studentkår, vars verksamhet inte täcker en högskola i dess helhet eller en del av högskolans verksamhet som är förlagd till en viss ort, ska sammanfalla med ansvarsområdet för en eller flera fakultetsnämnder eller motsvarande organ eller med utbildningen på forskarnivå. En studentkår med ett smalare verksamhetsområde bör dock tillåtas övergångsvis, om den svarar mot en kår som fanns omedelbart före avvecklingen av obligatoriet.
- Samtliga studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att bli medlemmar i studentkåren.
- Alla medlemmar i en studentkår ska ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet och medlemmarna ska genom bestämmelser i stadgarna garanteras insyn och kontrollmöjligheter.
- En studentkår ska vara representativ för studenterna inom kårens verksamhetsområde.

Huvudregeln när det gäller privaträttsliga subjekt är att de är helt självständiga; inget annat organ kan meddela föreskrifter eller överpröva beslut. På grund av studentkårernas offentlighetsrättsliga uppgifter har det dock varit nödvändigt med ett visst mått av överinseende från staten, utövat genom högskolorna. Detta förhållande måste bestå. En sammanslutning bör således få ställning som studentkår endast under vissa förutsättningar. Vi tar närmast upp de krav som sammanslutningen enligt vår mening ska uppfylla.

Syfte

Med hänsyn till intentionerna med studentmedverkan (se avsnitt 3.1) finns det enligt vår mening ingen anledning att öppna en väg in i högskolans organisation för andra föreningar än sådana som består av studenter och är inriktade på att medverka i högskolornas arbete. I de senaste utredningarna om obligatoriet har termen utbildningsbevakning använts för den verksamhet som avses. Studentrepresentanternas och studentkårernas verksamhet måste emellertid enligt vår uppfattning ses i ett vidare perspektiv än vad denna term antyder. Vi vill betona att det är fråga om aktivt deltagande i utvecklingen och förnyelsen av högskolans verksamhet och att det inte bara handlar om själva utbildningen utan också om studenternas arbetsmiljö och andra förutsättningar för studierna, allt i den mån sådana frågor tillhör ansvarsområdet för eller behandlas i en högskolas beslutande och beredande organ. En sammanslutning måste enligt vår mening ha denna huvudsakliga inriktning på sin verksamhet för att den ska få ställning som studentkår, och inriktningen ska framgå av stadgarna.

Att en studentkår bedriver studiesocial verksamhet och också på annat sätt främjar sina medlemmars studier ser vi som ett naturligt komplement till verksamhet enligt huvudinriktningen, men det finns inget behov att reglera detta. Till den studiesociala verksamheten återkommer vi i avsnitt 3.5.

Vi föreslår alltså att en studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan.

Verksamhetsområde

Enligt 2 § studerandeförordningen får, om det finns särskilda skäl, mer än en studentkår finnas vid en högskola. Det är respektive högskolas styrelse som bestämmer om sådana särskilda skäl föreligger.

När studentkårer tillkom, var det givet att varje högskola skulle ha en kår omfattande samtliga studenter. I samband med att högskolor lagts samman eller uppgått i en nybildad högskola, främst i samband med 1977 års högskolereform, har emellertid befintliga studentkårer fått leva vidare. Vid högskolor med verksamhet på två eller flera orter har det också setts som naturligt att ha en kår på varje ort. På senare tid har även vid vissa högskolor nya studentkårer, baserade på utbildningsmässig gemenskap, godkänts utan att det haft något samband med förändringar i respektive högskolas organisation. Situationen ser således i dag olika ut vid olika högskolor, ytterst som följd av att högskolestyrelser gjort skilda bedömningar av vad som är ”särskilda skäl”.

Vi är inte beredda att förorda en generell modell men anser att en viss kårstruktur vid varje högskola är nödvändig för att olika sammanslutningar som gör anspråk på att få ställning som studentkår ska kunna jämföras med varandra i fråga om medlemstal och därmed representativitet (se nedan). En utgångspunkt bör enligt vår mening vara att varje utbildningsprogram och kurs hör hemma inom *en* studentkårs verksamhetsområde.

Vi anser det dock naturligt att det vid högskolor med mera omfattande permanent verksamhet på flera orter ska kunna finnas en studentkår på varje ort.

När det gäller kårer baserade på utbildningens organisation har vi förståelse för att det kan vara lättare att engagera studenter i en kår som täcker endast ett visst utbildningsområde och därmed kan stå i närmare kontakt med den enskilda studenten. Detta torde ligga bakom utvecklingen vid främst universiteten i Göteborg och Lund, där det i dag finns 10 respektive 17 kårer. Samtidigt inser vi svårigheterna för högskolorna att hantera en flora av studentkårer för enskilda utbildningar eller grupper av utbildningar. En organisation som kan företräda studenterna inom hela eller större delar av en högskola har ett betydande värde, och vi ser det som en utmaning för kårer med ett bredare ansvarsområde att organisera sin verksamhet så att studenterna inom enskilda utbildningar eller ämnesområden känner sig väl företrädda.

Vi anser det naturligt att verksamhetsområden baserade på utbildningens organisation knyts till den nivå i organisationen som är den enda reglerade under styrelsenivån, dvs. fakultetsnämnds-nivån (motsvarande). En ordning med studentkårer som täcker smalare utbildningsområden riskerar att bli svårhanterlig och leda till en olycklig ”atomisering” av studentinflytandet. Möjligheter att bilda nya sådana kårer bör därför inte finnas. Dock anser vi det övergångsvis rimligt att befintliga studentkårer bereds möjlighet att gå in i den nya ordningen, även om de har ett smalare ansvarsområde.

Studenter som studerar på mer än ett utbildningsprogram eller följer kurser inom olika områden kan med tillämpning av den förordade principen komma att tillhöra rekryteringsunderlaget för mer än en studentkår. Hur detta ska hanteras med avseende på medlemskap och medlemsavgifter måste avgöras i samråd mellan berörda kårer.

Vid Lunds universitet finns en separat doktorandkår, verksam över fakultetsgränserna. Med hänsyn till den särskilda situation som gäller för studenter på forskarnivån anser vi att en sådan ordning bör vara möjlig även i framtiden.

Under alla förhållanden måste det vid varje högskola med två eller flera studentkårer finnas ett samarbetsorgan som gör att utseendet av ledamöter i högskolestyrelsen och andra organ på denna nivå fungerar smidigt och ger högskolans ledning en naturlig och representativ samtalspartner i frågor av mera övergripande slag. Vid högskolor med flera kårer kan ett samverkansorgan vara motiverat också för studiesociala frågor som inte är relaterade till enskilda utbildningsområden (se vidare avsnitt 3.5).

Vi föreslår sammanfattningsvis att verksamhetsområdet för en studentkår, vars verksamhet inte täcker en högskola i dess helhet eller en del av högskolan som är förlagd till en viss ort, ska sammanfalla med ansvarsområdet för en eller flera fakultetsnämnder eller motsvarande organ, alternativt med utbildningen på forskarnivå. Dock bör en studentkår med smalare verksamhetsområde övergångsvis tillåtas om den svarar mot en kår som funnits omedelbart före reformen.

Medlemskap

Ett grundläggande demokratiskt krav är att en studentkår ska vara öppen för alla studenter inom verksamhetsområdet. Samtidigt bör bara studenter kunna vara medlemmar. Eventuellt engagemang från andra kategorier måste således organiseras i former som är åtskilda från medlemskap.

Vi föreslår att samtliga studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att bli medlemmar i kåren.

Organisation

Också i andra avseenden måste en studentkår vara demokratiskt uppbyggd.

Vi föreslår att alla medlemmar i en studentkår ska ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet. Vidare måste medlemmarna garanteras insyn och kontrollmöjligheter beträffande de beslut som sammanslutningen fattar. Vissa grundläggande bestämmelser om detta bör därför finnas i stadgarna. Därutöver måste naturligtvis en studentkår tillämpa de lagar som gäller och den praxis som finns för ideella föreningar.

Representativitet

1994 års kommitté ansåg för sin del att höga krav på representativitet borde ställas för att en förening skulle få rätten att utse studentrepresentanter. Enligt förslaget skulle krävas anslutning av minst 70 procent av studenterna inom verksamhetsområdet. Bakom detta förslag torde ha legat det i obligatoriedebatten vanliga argumentet, att det erfarenhetsmässigt låga valdeltagandet särskilt i de större studentkårerna – omkring 10–20 procent, ibland ännu lägre – undergräver kårernas legitimitet. Det är emellertid svårt att finna belägg för något samband mellan obligatoriskt medlemskap och lågt valdeltagande. I länder där medlemskap i studentkår är frivilligt kan valdeltagandet ligga på samma låga nivå som i Sverige.¹

Vi menar att det är nödvändigt att acceptera det förhållandet att många under sin begränsade tid som studenter inte är beredda att engagera sig i högskolefrågor utöver vad som rör de egna studierna.

¹ Europarådsrapporten *Student Participation in the Governance of Higher Education in Europe*, 2003, s. 28 f.

Det är givetvis angeläget att på olika sätt stimulera alla studenter till sådant engagemang, men minst lika väsentligt är att ta vara på och finna former för att kanalisera det studentengagemang i högskolornas angelägenheter som faktiskt finns och som med rimliga insatser kan mobiliseras. De stora variationerna mellan högskolor och utbildningar gör det enligt vår mening vanskligt att ställa upp ett generellt krav i fråga om representativitet. Att dagens studentkårer under alla förhållanden kommer att bestå som självständiga juridiska personer är i sig ett starkt skäl för att ge dem möjlighet att, oavsett valdeltagandet hittills, få fortsatt ställning som studentkårer.

De fackliga organisationernas rätt att utse styrelserepresentanter (se avsnitt 3.2.1) var tidigare villkorad av att organisationen företrädde mer än hälften av de anställda på arbetsplatsen. I samband med att lagen om styrelserepresentation för de privatanställda infördes 1988 togs detta villkor bort. Anledningen var att man ville åstadkomma en bättre anpassning till det allmänna synsätt som ligger till grund för lagstiftningen om styrelserepresentation, nämligen att arbetstagarrepresentationen i styrelsen är till gagn för alla anställda i företaget liksom för arbetsgivaren och verksamheten som sådan (prop. 1987/88:10, s. 47). På samma sätt menar vi att studentrepresentationen är till nytta inte bara för studentkårens medlemmar, utan för alla studenter liksom för högskolan och dess verksamhet. Ur detta perspektiv anser vi det inte nödvändigt att ställa upp ett krav på hög representativitet för att låta kårerna utse studentrepresentanter.

Vi är mot denna bakgrund inte beredda att förorda att kravet på representativitet preciseras utan anser att representativiteten måste bedömas i varje enskilt fall. Förutsättningarna att ta hänsyn till alla relevanta omständigheter liksom förutsättningarna för dialog med de berörda är rimligtvis störst i den lokala miljön, varför bedömningen bör anförtros högskolestyrelsen. Om det inom ett och samma verksamhetsområde finns flera sammanslutningar som uppfyller de stadgemässiga kraven, måste högskolestyrelsen bedöma vilken som är den mest representativa. Denna bedömning bör enligt vår uppfattning grundas på de olika sammanslutningarnas förankring hos studenterna inom respektive verksamhetsområde, inte på någon värdering av sammanslutningarnas verksamhet eller åsikter. Förankringen bör normalt kunna mätas genom att sammanslutningarnas medlemstal jämförs, vilket förutsätter att högskolan får tillgång till deras medlemsregister. En möjlighet är

emellertid också att högskolan anordnar en omröstning bland berörda studenter.

Vi föreslår således enbart att en studentkår ska vara representativ för studenterna inom kårens verksamhetsområde.

3.2.3 Hur får en sammanslutning ställning som studentkår?

Förslag: Det är en högskolas styrelse som ska besluta om att ge en studentsammanslutning ställning som studentkår.

Ett beslut om ställning som studentkår ska normalt gälla för tre år. Det ska dock i vissa fall kunna omprövas tidigare.

En studentkår ska vara skyldig att till högskolan redovisa sin verksamhet och sitt medlemstal.

Ett beslut om ställning som studentkår ska kunna överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

I linje med vad som gäller i dag bör det vara högskolans styrelse som beslutar att ge en sammanslutning ställning som studentkår och därmed rätt att utse representanter för studenterna i berörda högskoleorgan. Styrelsens beslut bör fattas enbart på grundval av en prövning av sammanslutningens representativitet. På samma sätt som i dagens ordning bör vidare prövas om sammanslutningens stadgar uppfyller uppställda krav.

Det är viktigt att en sammanslutning som får ställning som studentkår ges förutsättningar för kontinuitet i sitt arbete. Samtidigt måste möjligheter till förnyelse av kårstrukturen ges med viss regelbundenhet. Vi föreslår att en högskolestyrelses beslut om ställning som studentkår normalt ska gälla för tre år. Kåren ska under denna period vara skyldig att till högskolan redovisa sin verksamhet och sitt medlemstal. Beslutet bör kunna omprövas före treårsperiodens utgång bara om en kår underlåter att lämna sådana redovisningar, inte längre uppfyller ett eller flera av de stadgemässiga kraven eller i fråga om antal medlemmar utvecklas så att kårens representativitet kan ifrågasättas. Självklart bör normalt ett så genomgripande beslut kunna undvikas och i stället rättelse uppnås genom en dialog med respektive kår.

En högskolestyrelses beslut om att ge en sammanslutning ställning som studentkår eller om att en studentkår ska upphöra att

ha denna ställning ska kunna överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Studentkårernas ställning som självständiga juridiska personer förstärks när obligatoriet avvecklas. Det skulle strida mot grundläggande regler om juridiska personers självständighet att tillåta att beslut fattade av en frivillig studentkår överprövas av högskolan. Vi föreslår därför att de nuvarande reglerna om detta tas bort. Detta utesluter givetvis inte att en student eller en grupp studenter, som anser att någon av de nyss angivna grunderna för omprövning av en högskolestyrelses beslut föreligger, kan aktualisera detta hos styrelsen.

Vi ser det som naturligt att en högskola uppmuntrar till medlemskap i studentkår. Högskolan bör informera både antagna och presumtiva studenter om den eller de kårer som finns. Om det är praktiskt möjligt bör också rutiner för ansökan om medlemskap i studentkår kunna kopplas till rutiner för antagning eller registrering vid högskolan.

3.2.4 Statsbidrag och beskattning

Förslag: Studentkårernas verksamhet avseende studentmedverkan i högskolornas organ ska stödjas med statsbidrag. Ett lägsta bidragsbelopp per helårsstudent ska fastställas på nationell nivå och på den grunden ska medel fördelas av högskolorna, på basis av antalet studenter inom respektive studentkårs verksamhetsområde.

De skattelättnader som finns för studentkårer ska behållas.

Som framgått i avsnitt 3.1 svarar enligt vår mening studentkårernas verksamhet som bas och stöd för studentrepresentationen i högskolornas organ mot ett samhällsintresse, och den bör ses som en integrerad del av högskoleverksamheten. Vid avveckling av obligatoriet bör därför kårernas verksamhet i denna del stödjas med statsbidrag. För att studentkårernas självständighet ska bevaras bör detta bidrag beräknas på nationell nivå och utan någon värdering av verksamheten. Av praktiska skäl bör det emellertid anvisas inom ramen för högskoleanslagen. För att kårernas ansvar att ta hänsyn till alla berörda studenter och till respektive högskolas samlade verksamhet ska markeras bör bidraget baseras på det totala antalet

studenter inom respektive verksamhetsområde och inte på antalet medlemmar.

Av svaren på vår enkät framgår att variationerna är stora när det gäller kostnaderna för studentmedverkan inom högskolorna. Detta talar för att differentiera statsbidraget mellan olika kårer. En differentiering som skulle framstå som mera rättvis än en schablonmässig tilldelning är dock enligt vår bedömning mycket svår att åstadkomma. Vi föreslår därför att regeringen ska fastställa ett lägsta belopp per helårsstudent att utbetalas av högskolorna till studentkårerna på basis av antalet studenter inom respektive kårs verksamhetsområde. Det bör stå en högskola fritt att ge en kår ett högre bidrag; detta återkommer vi till i avsnitt 3.6. Vi förutsätter att de minsta högskolorna ägnar särskild uppmärksamhet åt sina studentkårers behov av stöd.

Vissa högskolor betalar i dag arvoden till studentrepresentanter i olika organ utöver de regler som finns i förordningen (1992:1299) om ersättning för uppdrag i statliga styrelser, nämnder och råd m.m. och 1 kap. 7 a § högskoleförordningen. Vi ser det som naturligt att studentrepresentanterna i samtliga organ principiellt likställs med andra ledamöter när det gäller ersättning och förutsätter att kostnaderna för arvodering av studentrepresentanter inte ska belasta statsbidraget.

I statsbidraget ska innefattas finansiering av de samarbetsorganisationer på nationell, regional och lokal nivå som studentkårerna bedömer som motiverade för att stödja den statsbidragsgrundande verksamheten. Om berörda kårer är överens om det, bör den del av bidraget som avser sådana gemensamma ändamål kunna betalas ut av en högskola direkt till respektive samarbetsorganisation.

I det fall studentrepresentanter utses enligt den alternativa ordningen bör högskolan få utnyttja delar av statsbidraget för kostnader i samband med anordnandet av val. Bidraget får sedan fördelas mellan berörda "listor" utifrån antalet mandat i valförsamlingen.

I ett system med grundersättningar per helårsstudent och utbildningsnivå, som föreslagits i Resursutredningens betänkande *Resurser för kvalitet* (SOU 2007:81), kan statsbidraget innefattas i grundersättningarna. Till belopp och kostnader återkommer vi i avsnitt 5.2. Som villkor för fortsatt statsbidrag till en studentkår bör gälla att bidraget använts för verksamhet som är relaterad till studentmedverkan i högskolans organ. När en kår redovisar sin

verksamhet till högskolan, bör därför den verksamhet som bedrivits med hjälp av statsbidraget redovisas särskilt. Föreskrifter om detta bör ges i regleringsbrevet för högskolorna.

Eventuella omställningskostnader för en sammanslutning som förlorar sin ställning som studentkår bör kunna täckas inom ramen för bidragsmedlen.

TVå tidigare statliga högskolor, Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, ägs sedan 1994 av stiftelser och omfattas därmed inte av regeringens föreskrifter om obligatoriskt medlemskap i studentkårer. Respektive högskola har dock själv beslutat att dess studenter ska tillhöra en studentkår. Från föreningsfrihetssynpunkt måste ett lokalt beslutat obligatorium ifrågasättas på samma grunder som ett nationellt reglerat. Samtidigt kan hävdas att en ökad frihet för högskolorna att besluta om organisation och verksamhetsformer bör innefatta frihet att organisera studenterna. Vi återkommer till vissa aspekter på denna fråga i avsnitt 5.5. Om den ordning i fråga om studentmedverkan som vi förordar för de statliga högskolorna införs även vid stiftelsehögskolorna, anser vi det rimligt att statsbidrag utgår till studentkårer vid dessa.

När de nuvarande bestämmelserna om skattefrihet för studentkårer och nationer infördes motiverades detta med såväl obligatoriet som sammanslutningarnas offentlighetsrättsliga karaktär (se avsnitt 2.7). Studentkårerna har därefter anförtrotts en uppgift som innebär myndighetsutövning, och högskolestyrelserna har givits ett visst överinseende över studentkårerna. Vi föreslår ingen förändring i dessa avseenden. Detta ger enligt vår mening även de framtida studentkårerna en offentlighetsrättslig ställning som motiverar skattebefrielse. Vi föreslår därför att studentkårer ska vara befriade från skatt på samma sätt som de är i dag.

3.2.5 Andra förutsättningar för studentmedverkan

I det föregående har vi presenterat juridiska, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för studentmedverkan i en högskola utan kårobligatorium. För att dessa ramar och högskolelagens bestämmelser om studentmedverkan ska fyllas med ett reellt innehåll krävs insatser också av annat slag. Dessa insatser är väsentliga redan i dagens ordning, men det finns anledning att särskilt uppmärksamma dem när förutsättningarna för studentmedverkan förändras genom avveckling av obligatoriet.

Högskolorna har ett ansvar för att studenterna tar aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen, och studentkårerna har – både för att kunna fullgöra sina uppgifter och för att rekrytera medlemmar – intresse av att stimulera studenter att intressera sig för och engagera sig i detta arbete. Det finns all anledning för högskolor och studentkårer att förena krafterna i detta avseende.

Vid våra kontakter med studentkårerna har framkommit att samarbetet med högskolorna generellt sett fungerar bra på ledningsnivå men att studenternas reella möjligheter att vara delaktiga minskar längre ner i organisationen. Också arbetet på fakultetsnämnds- och institutionsnivåerna (motsvarande) måste givetvis utformas så att engagemang och påverkan från studenterna blir naturliga delar av verksamheten. Av grundläggande betydelse är härvid att högskolorna i policydokument lägger fast ambitioner för studentmedverkan och utarbetar en plan för hur dessa ska förverkligas på alla nivåer i organisationen.

Av Högskoleverkets utvärderingar av studentinflytandet (senast mera utförligt i rapporten 2003:31 R) och våra kontakter med studentkårerna framgår bl.a. följande. Ofta involveras inte studenterna i de beredande organen och i samråd inför beslut som ska fattas av prefekter (motsvarande). Det finns också en tendens att kollegiala diskussioner mellan lärare får ersätta diskussioner i organ där studenterna är representerade. Detta får till konsekvens att mötena i dessa organ inte alltid ger studentrepresentanterna tillräckliga möjligheter att säga sin mening och att mötena kan avslutas utan att det står klart vilka beslut som har fattats. Vidare har från studentkårerna nämnts att studenter kan ha svårigheter att komma i kontakt med den kursansvariga läraren för att diskutera frågor som rör en kurs liksom att föreskrivna kursvärderingar inte alltid genomförs och att genomförda kursvärderingar inte alltid följs upp på ett tillfredsställande sätt. Högskoleledningarna har självfallet ett ansvar för att brister av detta slag åtgärdas och för att den positiva syn på studentmedverkan som präglar högskolelagstiftningen får genomslag hos alla berörda, särskilt naturligtvis hos dekaner, prefekter och andra ledamöter i beslutande och beredande organ.

Det är nödvändigt att högskolorna bistår studentkårerna när det gäller att ge de ständigt nya generationerna av studentrepresentanter kunskaper om de regler som styr verksamheten och om hur högskolans organisation fungerar. Av stor betydelse i detta sammanhang är att dessa regler – både nationellt och lokalt

beslutade – ställs samman och presenteras på ett för studentrepresentanterna lättillgängligt sätt.

Också information till enskilda studenter är en viktig bas för studentmedverkan. En skrift eller folder om studenters rättigheter som sprids till studenterna bör vara ett inslag i varje högskolas informationsverksamhet.

På en punkt som gäller information till studenterna bör konsekvenserna av en avveckling av obligatoriet särskilt uppmärksammas. Studentkårernas tidningar når i dag alla studenter och spelar en väsentlig roll både som informationskälla och som debattforum i frågor som rör utbildningen och studiesituationen. Förutsättningarna för detta ändras givetvis i samband med reformen, samtidigt som det rimligen är väsentligt för högskolorna att ha en kanal till alla studenter. Vi förutsätter att diskussioner tas upp mellan respektive högskola och kår om samarbete kring vägar för att – med bevarad självständighet för kåren – nå alla studenter med tryckt material.

3.3 Nationer

Förslag: Med nation avses en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde innan obligatoriet avskaffades och som dels då bedrev studiesocial verksamhet, dels har som huvudsakligt syfte att genom sådan verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier.

En nation ska för respektive universitet utföra permanenta eller återkommande uppgifter av studiesocial karaktär.

En nation som uppfyller dessa krav får behålla nuvarande skattelättnader.

Vid både Uppsala och Lunds universitet ser man i praktiken nationerna som delar av respektive universitet. Nationshusen liksom den nationsägda AF-Borgen i Lund har stor betydelse som ”andra hem” och mötesplats för studenter från olika fakulteter och utbildningsområden och ger nationerna respektive AF förutsättningar att fullgöra studiesociala uppgifter som direkt avlastar universiteten. Nationernas sociala verksamhet innebär även en

avlastning för värdkommunerna när det gäller att ”ta hand om” det relativt stora tillskott till den fasta befolkningen som studenterna utgör.

De senaste årtiondenas diskussion om det obligatoriska medlemskapet har i mycket ringa grad rört nationerna. I Uppsala har en stor majoritet av studenterna, trots att det länge funnits möjlighet att ansluta sig till en enbart fiktiv nation, valt att tillhöra någon av de aktiva nationerna, och i Lund har en sådan möjlighet att befrias från nationsavgift inte ens aktualiserats. Vi tolkar detta så att de som väljer Uppsala eller Lund som studieort i de flesta fall är beredda att betala för det särskilda värde som nationernas verksamhet tillför studiemiljön på dessa orter. Mot denna bakgrund ser vi inte minskade intäkter i form av medlemsavgifter som ett huvudproblem i samband med avveckling av nationsobligatoriet. Här kommer i stället skattefrågan i fokus.

Nationernas verksamhet är helt baserad på de fastigheter som nationerna direkt eller indirekt äger. Befrielsen från fastighetskatt på dessa fastigheter och från inkomstskatt på intäkter från den verksamhet som bedrivs i dem (se avsnitt 2.7) är av grundläggande betydelse för nationerna. Intäkterna från restaurang- och pubverksamhet är en mycket väsentlig finansieringskälla, för många nationer den viktigaste. Kännetecknande för denna verksamhet är att den helt bedrivs inte bara *för* studenter utan också *av* studenter, dvs. utan anställd personal. Detta gör det möjligt att hålla priserna nere så att verksamheten blir attraktiv jämfört med den kommersiella restaurangverksamheten. Det bortfall av kundunderlag för restaurangnäringen som detta innebär har genom åren vållat viss irritation, men vi har vid kontakter med näringens företrädare erfarit att dagens situation accepteras så länge nationerna hanterar utskänkningen av alkoholhaltiga drycker ansvarsfullt. Våra kontakter med nationerna har samtidigt visat att man i både Uppsala och Lund är väl medveten om detta.

Om förutsättningarna för beskattning förändras, finns en risk att den fruktbara symbios mellan hus och verksamhet som utgör nationernas särmärke inte kommer att kunna bestå och att nationernas karaktär därmed går förlorad.

Som vi diskuterat i avsnitt 2.7 är det inte säkert att ett borttagande av den skattebefrielse som nationerna i dag åtnjuter får mera betydande konsekvenser. Ett visst merarbete i form av redovisning av uppgifter till Skatteverket blir en oundviklig följd av att nationerna får ställning som kvalificerade ideella föreningar. De

skattemässiga konsekvenserna blir emellertid beroende av hur kopplingen mellan pub- och restaurangverksamheten och nationernas verksamhet i övrigt bedöms av de rättsliga instanserna. Om pub- och restaurangverksamheten ses som en del i uppfyllandet av nationernas studiesociala ändamål, kommer nationerna att få skatteförmåner likartade de nuvarande även om reglerna för ideella föreningar tillämpas. Detta alternativ är emellertid förenat med en betydande osäkerhet för nationerna, varför en skattebefrielse enligt nuvarande principer är att föredra.

Som framgår i avsnitt 2.7 är den nuvarande skattebefrielsen – förutom på obligatoriet – baserad på studentsammanslutningarnas offentligrättsliga karaktär. För nationerna finns inte som för studentkårerna några centralt reglerade uppgifter som ger en offentligrättslig ställning. I stället måste den roll nationerna spelar vid och för respektive universitet vara avgörande i detta avseende.

Den studiesociala verksamhet som nationerna bedriver betraktas i både Uppsala och Lund som en stor tillgång när det gäller att inlemma studenterna i den akademiska gemenskapen. Företrädare för de båda universiteten anser att nationerna i realiteten, om än inte formellt, gör betydande insatser för respektive universitet. De uppgifter man i första hand har pekat på avser introduktion av nya studenter, mottagning och omhändertagande av utländska studenter, kurativt och annat studiesocialt stöd till enskilda studenter samt arbetslivskontakter. Vi menar att denna nationernas roll måste synliggöras och formaliseras. Det bör således i författning slås fast att nationerna utför studiesociala uppgifter för respektive universitet. Nationerna får då en offentligrättslig ställning som motiverar att de nuvarande föreskrifterna om skattefrihet består. Vi vill understryka att detta bara ska gälla för de nationer som finns i dag under förutsättning dels att de har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör respektive nation och främja deras studier, dels att de i denna verksamhet utför permanenta eller regelbundet återkommande uppgifter av studiesocial karaktär för respektive universitet. Härvid bör insatser som utförs för universitetet kunna riktas också till andra studenter än dem som tillhör nationen.

Vi vill i sammanhanget fästa uppmärksamheten på en roll utanför det studiesociala området som nationerna i Uppsala fyller. Med en överenskommen fördelning av ämnesområden sinsemellan har nationerna här byggt upp kurslitteraturbibliotek för utlåning.

Universitetet bör enligt vår mening kunna se detta som en del av den samlade biblioteksservicen och därmed bidra till finansieringen.

3.4 Fakultetsföreningar

Förslag: Nuvarande skattelättnader för fakultetsföreningarna upphör att gälla.

Fakultetsföreningarna vid Stockholms universitet har inga egna fastigheter och spelar inte samma centrala roll vid och för universitetet som nationerna i Uppsala och Lund. Studentkårsutredningen (SOU 2006:36, s. 82) gjorde reflexionen att fakultetsföreningarna i avsaknad av starka stadgemässiga bindningar till universitetet kunde bli frivilliga. I den nya situationen måste fakultetsföreningarna anpassa sig till en tillvaro som frivilliga ideella föreningar, med de möjligheter till stöd för studiesocial verksamhet som vi behandlar i avsnitten 3.5.2 och 3.5.3. Vi vill också understryka vikten av att berörd studentkår stödjer och drar nytta av de nätverk för utbildningsfrågor på institutions- och ämnesnivåerna som utvecklats med stöd av fakultetsföreningarna.

3.5 Studiesocial verksamhet

3.5.1 Studentkårernas roll

För att en sammanslutning ska få ställning som studentkår ska, enligt våra förslag i avsnitt 3.2, krävas att dess huvudsakliga syfte avser studentmedverkan i högskolornas arbete. Vi har samtidigt förordat att befintliga studentkårer efter erforderlig anpassning av sina stadgar ska kunna gå in i den nya ordningen. Vi ser det mot denna bakgrund som naturligt att även de framtida studentkårerna genom studiesocial verksamhet och på annat sätt ska kunna främja sina medlemmars studier, men vi ser inget behov av att reglera detta, eftersom det kommer att vara fråga om frivilliga åtaganden.

3.5.2 Verksamhet med anknytning till studiesituationen

Förslag: Högskolorna ska ansvara för studiesociala insatser med anknytning till studiesituationen som stöder studenterna i deras studiesituation.

Som framgått i avsnitt 3.1 måste studiesociala insatser som mera direkt anknyter till studiesituationen enligt vår principiella uppfattning ses som angelägenheter för högskolorna, vilka också redan i många fall finansierar sådan verksamhet som bedrivs av studentsammanslutningar. Vi föreslår att högskolornas ansvar för detta slags studiesociala uppgifter läggs fast och återkommer i avsnitt 5.2 till de ekonomiska aspekterna på detta.

Vi avser i detta sammanhang insatser inom följande fyra områden:

Insatser för fysisk och psykisk hälsa. Studenthälsovård blev redan 1992 en angelägenhet för högskolorna i samband med att det särskilda statsbidraget till studentkårerna för detta ändamål avskaffades. Enligt 1 kap. 11 § högskoleförordningen ska högskolorna ansvara för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa. Det förekommer emellertid fortfarande att studentsammanslutningar, ibland mot ersättning från respektive högskola, gör insatser inom detta område.

Råd och stöd i juridiska och andra frågor inom det sociala området. Studentsammanslutningar gör i dag betydande insatser när det gäller att hjälpa sina medlemmar att finna sig till rätta i systemen för studiestöd, socialförsäkringar och arbetslöshetsunderstöd m.m. Dessa insatser är viktiga därför att studenter är en kategori som ofta "faller mellan stolarna" i de generella välfärdsystemen, samtidigt som högskolorna vanligen inte har kompetens att bistå studenterna i dessa avseenden.

Mottagningsverksamhet. Under denna rubrik sammanfattar vi introduktion av nya studenter, förmedling av bostäder till såväl nya som gamla studenter samt omhändertagande av utländska studenter. Högskolorna gör här åtskilligt i dag, ofta i samverkan med studentsammanslutningar, men dessa bedriver också egen verksamhet.

Arbetslivskontakter. Liksom högskolorna har studentsammanslutningarna de senaste åren ökat sina insatser för att genom

arbetsmarknadsdagar och andra kontakter med presumtiva arbetsgivare underlätta studenternas utträde i arbetslivet. Student-sammanslutningar med anknytning till en viss profession eller en viss sektor av arbetslivet är av naturliga skäl särskilt aktiva härvidlag.

Samtidigt som vi anser att högskolornas ansvar för insatser inom dessa fyra områden måste läggas fast, anser vi det naturligt och angeläget att studentsammanslutningarnas kompetens tas till vara även i framtiden. Vi har i avsnitt 3.3 föreslagit att nationernas roll när det gäller att utföra studiesociala uppgifter för respektive universitet ska formaliseras. Dessa uppgifter är i dag en mer eller mindre integrerad del av nationernas verksamhet, vilken med de fortsatta skattelättnader vi föreslår bör kunna bedrivas i princip som i dag. Det bör emellertid enligt vår mening vara möjligt för universiteten att bidra till finansieringen. I övrigt ser vi framför oss en ordning där det blir vanligt att en högskola träffar överenskommelse med en studentkår eller annan studentsammanslutning eller med en samarbetsorganisation för sådana sammanslutningar om att denna ska fullgöra vissa studiesociala uppgifter mot ersättning.

3.5.3 Kontaktskapande verksamhet

Förslag: Högskolorna ska ha ett ansvar för studiemiljön i stort och därmed för de lokalmässiga förutsättningarna för studentkårens m.fl. kontaktskapande verksamhet.

Klubb-, fest- och annan allmänt kontaktskapande verksamhet kan vara av stor betydelse för studenternas trivsel och välbefinnande men har enligt vår mening inte en så direkt koppling till studiensituationen att det finns skäl att se den som en angelägenhet för högskolorna. Verksamheten utgör emellertid en viktig bas för studentsammanslutningarnas aktiviteter i övrigt; det är ofta på denna väg som studenter får kontakt med studentsammanslutningarna och stimuleras att engagera sig i deras arbete. En minskning av den kontaktskapande verksamheten kan därför komma att försvåra rekryteringen till uppdrag i studentkårerna och därmed också av studentrepresentanter i högskolornas beslutande och beredande organ.

Även om verksamheten måste finansieras med avgifter på frivillig grund, vill vi mot denna bakgrund betona högskolornas ansvar för studiemiljön i stort, ett ansvar som enligt vår mening måste innefatta att det finns restauranger, kaféer och andra mötesplatser för studenterna liksom lokaler för olika slags studentföreningars verksamhet. Högskolorna bör också ha möjlighet att stödja studentkårers och andra studentsammanslutningars kontaktskapande verksamhet, exempelvis genom att ställa lokaler till förfogande på förmånliga villkor. Här kan erinras om att en högskola enligt 1 kap. 13 § högskoleförordningen är skyldig att under vissa förutsättningar låta en demokratiskt uppbyggd förening utnyttja undervisningslokaler för sammankomster som föreningen ordnar.

3.5.4 Kårhus och andra samlingslokaler

Förslag: En studentsammanslutning som inte bedömer sig kunna behålla nuvarande samlingslokaler bör ta upp diskussioner med respektive högskola om insatser från högskolans sida.

Nationerna och ett fåtal studentkårer äger direkt eller indirekt fastigheter som inrymmer samlingslokaler, i vissa fall inkluderande restauranger. De flesta kårer liksom fakultetsföreningarna hyr samlingslokaler. Kårer med kommuner som hyresvärdar får ofta hyra på förmånliga villkor. Ett par kårer i Stockholm är engagerade i restaurangverksamhet utan direkt koppling till egna fastigheter. De särskilda statliga lånen i fråga om kårhus och studentrestauranger avvecklades på 1980-talet.

Av avgörande betydelse för studentsammanslutningarnas möjligheter att behålla sina samlingslokaler blir självfallet utvecklingen av antalet medlemmar och medlemsavgifternas storlek. Konsekvenserna i detta avseende kan bara bedömas och lösningar sökas lokalt.

Vi förutsätter att varje studentsammanslutning gör en bedömning av sina möjligheter att även fortsättningsvis bära kostnaderna för nuvarande samlingslokaler. För den som hyr lokaler kan det bli fråga om att omförhandla hyresavtalet för att anpassa förhyrningens omfattning till en ny ekonomisk situation. Vid behov bör

stöd från respektive högskola sökas. Detsamma bör gälla för kårer som äger sina samlingslokaler.

För högskolorna gäller det att bedöma om de berörda lokalerna kan tillgodose behov som bedöms som angelägna i ett samlat högskoleperspektiv. Tillgång till samlingslokaler kan givetvis vara en faktor som underlättar för frivilliga sammanslutningar att rekrytera medlemmar, medan högskolorna för sin del måste se till behovet av mötesplatser också för andra än kårmedlemmar. Om en högskola är beredd att engagera sig i ett kårhus (motsvarande), är det enligt vår mening naturligt att fastigheten inordnas i högskolans lokalbestånd på samma sätt som andra lokaler för verksamheten. Detta kan ske genom att den som äger högskolans fastigheter, vanligen Akademiska hus, förvärvar fastigheten mot att högskolan förbinder sig att utnyttja den. Kåren kan sedan hyra lokaler av högskolan.

3.5.5 Studentbostäder

Förslag: På de orter där huvuddelen av studentbostadsbeståndet direkt eller indirekt disponeras av studentsammanslutningar bör diskussioner om den framtida ansvarsfördelningen tas upp mellan dessa, högskolorna och kommunerna.

Högskolorna ska ha rätt att förhyra bostadslägenheter och hyra ut dem till studenter.

Vad gäller studentbostäder är det bara på de äldre universitetsorterna som studentsammanslutningarna har ett mera betydande ägarengagemang. Endast i Stockholm och Lund kontrollerar studentsammanslutningarna de juridiska personer som svarar för huvuddelen av studentbostäderna. I Uppsala och Lund är nationerna viktiga aktörer på studentbostadsmarknaden. Särskilda statliga lån till studentbostäder finns inte längre.

Studentbostadsverksamheten är i princip självbärande, varför ägarstrukturen i sig inte ska behöva påverkas av en förändrad ekonomisk situation för studentsammanslutningarna. Om dessa ändå bedömer att förändringar är motiverade, får frågan tas upp i den diskussion om den framtida ansvarsfördelningen som under alla förhållanden måste föras i ljuset av de nya reglerna.

Stiftelser och bolag som kontrolleras av studentkårer och nationer hyr av naturliga skäl ut bostäder bara till berörda sammanslutningars medlemmar. Detta förhållande regleras normalt i stadgar eller bolagsordning och kan inte påverkas annat än genom beslut av respektive juridiska person. För frivilliga studentkårer och nationer kan möjligheten att erbjuda bostäder givetvis vara en viktig faktor när det gäller att rekrytera medlemmar. För kommuner och högskolor gäller det samtidigt att värna om att även studenter som väljer att inte tillhöra en studentkår eller nation har tillgång till bostäder. Inför avvecklingen av obligatoriet måste för varje berörd ort diskussioner i hithörande frågor tas upp mellan studentsammanslutningar, högskolor och kommuner.

I detta sammanhang vill vi aktualisera frågan om högskolornas möjligheter att själva agera i fråga om bostäder för studenter. Enligt 3 a § förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter, m.m. får en myndighet inte förvalta bostäder för uthyrningsändamål. Enligt 9 a § förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning har en myndighet inte heller rätt att hyra bostadslägenheter för att upplåta dem till enskilda. Högskolorna har dock nyligen fått rätt att förhyra och hyra ut lägenheter för utländska studenter inom utbytesprogram. I den situation som uppstår efter avskaffande av obligatoriet är enligt vår uppfattning ökade möjligheter för högskolorna att engagera sig i förhyrning av bostäder för studenter ett naturligt komplement till det som görs av studentsammanslutningar och kommuner. Vi föreslår därför att det nämnda undantaget vidgas till att avse studenter generellt. Vi förutsätter att den större frågan om rätt för högskolorna att också förvalta bostäder för studenter kommer att behandlas av Utredningen om ökad frihet för universitet och högskolor.

3.5.6 Övrigt

De obligatoriska studentsammanslutningarna gör i ytterligare ett avseende insatser som är av studiesocial karaktär. Vi syftar på den roll studentkårerna och deras samarbetsorgan spelar när det gäller att av olika företag utverka förmåner för studenter, exempelvis rabatter på resor med tåg och flyg, och att i samverkan med ett särskilt företag göra dessa förmåner tillgängliga för alla studenter med hjälp av s.k. studentkort. Som vi ser det är möjligheten att

erbjuda förmåner av detta slag en väsentlig faktor när en frivillig studentkår ska rekrytera medlemmar.

3.6 Stöd från högskolorna

Förslag: Genom ett undantag från reglerna i kapitalförsörjningsförordningen ges högskolorna möjlighet att ekonomiskt stödja studentkårer och nationer.

Enligt 10 a § kapitalförsörjningsförordningen (1996:1188) får en högskola inte stödja exempelvis en studentsammanslutning ekonomiskt, vare sig med kontanta bidrag eller genom uthyrning av lokaler till en hyra som är lägre än den marknadsmässiga. I avsnitt 3.2 har vi föreslagit att högskolorna ska kunna ge studentkårer bidrag för studentmedverkan utöver det nationellt beräknade bidraget. Med den i avsnitt 3.3 föreslagna ordningen att nationerna i Uppsala och Lund ska bistå universiteten med vissa studiesociala uppgifter bör följa en möjlighet för dessa universitet att ekonomiskt stödja nationerna. I avsnitt 3.5.3 har vi föreslagit att högskolorna ska kunna stödja studentsammanslutningars kontaktskapande verksamhet.

För att dessa förslag ska kunna realiserats krävs ett undantag från den ovan nämnda bestämmelsen i kapitalförsörjningsförordningen. Vi inser att det kan finnas skäl för högskolorna att ekonomiskt stödja olika slags studentföreningars kontaktskapande verksamhet. För att inte regelverket ska kompliceras förordar vi dock att högskolornas möjligheter till stöd begränsas till de nationellt reglerade sammanslutningarna, dvs. studentkårer och nationer, och förutsätter att eventuellt stöd till andra sammanslutningar, t.ex. fakultetsföreningar, kan kanaliseras genom kårerna.

4 Lagar och förordningar

4.1 Allmänt om författningsförslagen

Förslag: Bestämmelsen i högskolelagen om att regeringen har rätt att besluta om obligatoriskt medlemskap i en studentsammanslutning upphävs. I ett nytt kapitel i högskolelagen samlas definitioner av studentkårer och nationer samt de krav som ställs på respektive sammanslutning.

Reglerna i inkomstskattelagen och fastighetstaxeringslagen om skattelättnader för studentkårer och nationer behålls i sak och justeras endast som en följd av att definitionen av dessa sammanslutningar ändrats. Skattelättnaderna för fakultetsföreningar upphör.

Vi har i det föregående föreslagit nya regler huvudsakligen för studentkårer och nationer. I detta kapitel avhandlas vilken form dessa föreskrifter ska ha, dvs. om de ska ha lag- eller förordningsform samt hur de i övrigt ska utformas.

I 8 kap. regeringsformen finns regler om hur rätten att besluta om föreskrifter är fördelad mellan riksdagen, regeringen och förvaltningsmyndigheterna. Riksdagen beslutar om lagar och regeringen om förordningar. Huvudregeln är att det är riksdagen som meddelar föreskrifter. Regeringens förordningsmakt måste ha uttryckligt stöd antingen i en bestämmelse i regeringsformen eller i ett bemyndigande från riksdagen. Man skiljer därvid mellan föreskrifter som måste stå i lag, sådana som kan stå i förordning med stöd i lag och sådana som kan stå i förordning utan stöd i lag. Regeringen kan delegera rätt att meddela föreskrifter till förvaltningsmyndigheter, t.ex. högskolorna.

8 kap. regeringsformen innehåller en beskrivning av föreskrifter som måste meddelas genom lag. Där finns också bestämmelser att vissa typer av föreskrifter kan meddelas genom förordning, om det

finns ett bemyndigande i lag. Det område inom vilket regeringen har rätt att besluta föreskrifter utan särskilt stöd i lag kallas restkompetensen (8 kap. 13 § regeringsformen). Detta område omfattar regler som är gynnande eller neutrala för den enskilde.

Föreskrifter om skatt ska alltid meddelas genom lag, enligt 8 kap. 3 § regeringsformen. Detta innebär att det inte är möjligt att delegera sådana föreskrifter till regeringen. Således måste bestämmelser som avgränsar skattskyldigheten och talar om vilka som ska undantas från sådan skyldighet finnas i lag. Vi föreslår att reglerna i inkomstskattelagen och fastighetstaxeringslagen behålls i sak och endast justeras med avseende på vilka rättssubjekt som ska omfattas, dvs. studentkårer och – under vissa förutsättningar – nationer, men inte längre fakultetsföreningar. På grund av regeringsformens regler måste alltså i lag meddelas de bestämmelser som definierar vad en studentkår respektive en nation är, liksom de övriga bestämmelser som avgränsar skattskyldigheten. En möjlighet vore att föra in dessa bestämmelser i de aktuella skattelagarna. Vi har dock ansett att detta onödigt tynger dessa lagar och har funnit att den bästa lösningen är att föra in dem i högskolelagen. Vi föreslår därför att ett nytt kapitel införs i denna lag, där dels nämnda definitioner, dels de krav som en studentkår ska uppfylla och dels nationernas åliggande att utföra studiesociala uppgifter för respektive universitet läggs fast. Den centrala bestämmelsen i högskolelagen (4 kap. 4 §) som ger regeringen rätt att besluta om obligatoriskt medlemskap i en studentsammanslutning upphävs.

4.2 Regler rörande studentkårer

Förslag: Studerandeförordningen upphävs och ersätts av en studentkårsförordning. I denna meddelas föreskrifter för studentkårer. Vidare ges här, med stöd i högskolelagen, studentkårens rätt att utse studentrepresentanter i högskolornas organ.

Hur studentrepresentanter utses regleras i dag i 16 § studerandeförordningen, som har lagstöd i 5 kap. 2 § högskolelagen.

Att utse de personer som ska representera studenterna i högskolornas beslutande och beredande organ är en form av myndighetsutövning.¹ När en förvaltningsuppgift som innefattar

¹ Prop. 1975/76:209, s. 167, jfr. Holmberg m.fl., *Grundlagarna*, 2:a uppl., 2006, s. 494.

myndighetsutövning överlämnas till ett privaträttsligt subjekt, t.ex. en studentkår, måste det göras med stöd av lag (11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen). Lydelsen i 5 kap. 2 § högskolelagen måste alltså behållas. Det är då möjligt att ha själva föreskriften i en förordning.

Enligt 8 kap. 13 § första stycket 1 regeringsformen får regeringen besluta föreskrifter om verkställighet av lag. I sådana föreskrifter kan tas in närmare bestämmelser om hur beslutet att ge en sammanslutning ställning som studentkår ska tas och därtill hörande administrativa frågor. Vi föreslår att studerandeförordningen upphävs och ersätts av en studentkårsförordning, i vilken dessa föreskrifter tas in. Även bestämmelsen om hur studentrepresentanter utses ska tas in i denna förordning.

Bestämmelserna rörande studentkårerna blir i stora delar lika de nuvarande. Definitionen av en studentkår är i stort sett densamma – det krävs ett beslut av högskolans styrelse för att kvalificeras som studentkår. Liksom tidigare finns regler om kårens organisation och om att vissa bestämmelser ska finnas i dess stadgar. Däremot tas givetvis reglerna om obligatoriskt medlemskap och de därmed sammanhängande reglerna om begränsat medlemskap och medlemsavgifter bort. Istället införs en regel om att endast studenter vid högskolan har rätt att vara medlemmar i en studentkår, detta för att undvika att t.ex. före detta studenter fortsätter att vara medlemmar i kåren, vilket leder till att redovisningen av antalet medlemmar blir missvisande.

Som nämnts i avsnitt 3.2.1 menar vi att studentsammanslutningar är självständiga juridiska personer, och för sådana är huvudregeln att ingen annan juridisk person eller myndighet kan överpröva de beslut som fattas – det är medlemmarnas sak att enligt bestämmelser i stadgarna välja styrelse och utkräva ansvar. Att studentsammanslutningarnas beslut skulle kunna överprövas av högskolan strider mot denna grundtanke. Vi föreslår därför att regeln om sådan överprövning tas bort. Av samma skäl menar vi att studentkårernas verksamhet inte, som Studentkårsutredningen föreslog (SOU 2006:36, s. 69 ff.), ska granskas av Högskoleverket.

Däremot bör givetvis studentmedverkan som en kvalitetsdimension i högskoleverksamheten omfattas av Högskoleverkets granskning och utvärdering.

En högskolas beslut i fråga om att ge en sammanslutning ställning som studentkår och om att en studentkår inte längre ska ha sådan ställning ska enligt vår mening kunna överklagas. Det

naturliga är att låta Överklagandenämnden för högskolan pröva ett sådant överklagande, eftersom nämnden prövar olika slags beslut som en högskola fattar. Även beslut angående godkännande av en studentkårs stadgar bör få överklagas på detta sätt.

4.3 Regler rörande nationer

Förslag: Definitionen av vad som avses med nation liksom nationernas uppgift att utföra uppgifter för universiteten förs in i det tidigare omnämnda nya kapitlet i högskolelagen.

För närvarande finns vissa föreskrifter om nationerna i studerandeförordningen. Nationerna har ingen myndighetsutövande funktion motsvarande den som studentkårerna har. Däremot har vi föreslagit att nationernas roll att utföra studiesociala uppgifter för respektive universitet ska formaliseras.

Definitionen av vad som avses med nation liksom nationernas uppgift att utföra uppgifter för universiteten måste regleras i lag, eftersom dessa föreskrifter ska ligga till grund för skattelättnaderna. Bestämmelserna förs in i det tidigare omnämnda nya kapitlet i högskolelagen.

Som ovan nämnts (avsnitt 2.1) är det i dag svårt att klargöra vilka utbildningar som omfattas av nationsobligatoriet. Av samma skäl är det svårt att definiera vad en nation är. De regler som vi föreslår grundar sig på nationernas historiska roll och den verksamhet som är starkt förknippad med nationshusen eller motsvarande. Förslagen utgår därför från de nationer som existerar i dag. Andra befintliga eller nybildade studentsammanslutningar bör enligt vår uppfattning inte kunna få status som nation med de skattelättnader som det för med sig. Vi väljer därför att definiera nation som en sådan nation som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före de av oss föreslagna reglernas ikraftträdande. Förutsättningar måste dock vara dels att nationen då bedrev studiesocial verksamhet, dels också att den har som syfte att genom sådan verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier. En nation som inte uppfyller dessa krav och inte heller utför studiesociala uppgifter för respektive universitet ska således inte omfattas av skattelättnaderna.

Utöver dessa regler behövs enligt vår mening inga ytterligare nationella föreskrifter för nationerna, motsvarande dem som i dag finns i studerandeförordningen.

4.4 Regler rörande högskolor

Förslag: I högskoleförordningen införs en bestämmelse med innehållet att högskolan ansvarar för uppgifter av studiesocial karaktär som stöder studenterna i deras studiesituation och för att studenterna i övrigt har en god studiemiljö.

Ett undantag från reglerna i kapitalförsörjningsförordningen införs i högskoleförordningen med innebörd att en högskola har rätt att ekonomiskt stödja studentkårer och nationer.

Ändringar med samma innebörd som de i högskoleförordningen införs i förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet.

Möjligheten för högskolorna att hyra ut bostäder enligt förordningen om statliga myndigheters lokalförsörjning utvidgas till att omfatta studenter generellt.

En justering görs i förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor som gör det möjligt för en studentkår att få ut uppgifter om vilka studenter som finns vid högskolan.

När det gäller det studiesociala området föreslår vi en bestämmelse i högskoleförordningen med innebörden att högskolan åläggs ett ansvar, utöver det för hälsovård, för andra studiesociala insatser som stödjer studenterna i deras studiesituation samt för studiemiljön i stort, detta senare som en markering av högskolornas ansvar för att det finns lokaler för olika slag av kontaktskapande verksamhet. Detta blir en utvidgning av den nuvarande regeln om hälsovård (1 kap. 11 § högskoleförordningen).

Vi föreslår att högskolorna ska kunna bistå studentsammanslutningarna ekonomiskt, antingen genom bidrag eller genom att ställa lokaler till förfogande på förmånliga villkor. Enligt 3 § kapitalförsörjningsförordningen ska den förordningen tillämpas om något annat inte följer av t.ex. en annan förordning. Ett undantag från kapitalförsörjningsförordningen bör därför föras in i högskoleförordningen.

Ändringar motsvarande dem som görs i högskoleförordningen ska även göras i förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet. Den sedan årsskiftet gällande förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan innehåller hänvisningar till högskoleförordningen, vilket medför att reglerna om studentkårer och om utseende av studentrepresentanter gäller även vid den högskolan.

I förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokal-försörjning bör möjligheten för högskolorna att förhyra och hyra ut bostäder till studenter utvidgas från att avse endast utländska studenter inom utbytesprogram med andra länder till att omfatta studenter generellt.

För närvarande finns i förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor en regel som säger att uppgifter på medium för automatiserad behandling får lämnas ut från en högskolas studieregister till bl.a. en studentkår vid högskolan, om uppgifterna rör en students registrering på kurser och behövs för att undersöka om han eller hon ska vara medlem i studentkåren. Denna föreskrift blir inaktuell när obligatoriet tas bort och bör därför upphävas. Däremot behövs en liknande möjlighet för studentkårerna att få ut dessa uppgifter, eftersom en studentkår kan behöva uppgifter om studenterna vid respektive högskola för att kunna avgöra vilka som har rätt att vara medlemmar i kåren. Bestämmelsen bör därför revideras i enlighet härmed men behållas på samma plats.

5 Kostnader och genomförande

5.1 Allmänt

I våra direktiv sägs att ett frivilligt medlemskap bör vitalisera studenternas engagemang och kårernas verksamhet och att införandet av nya former för studentinflytande ska leda till att detta utvecklas och stärks. Vi har svårt att dela direktivens optimism på denna punkt. För oss har utmaningen varit att söka minimera de negativa effekterna av att det obligatoriska medlemskapet avvecklas. Det finns en påtaglig risk att reformen leder till en försvagning av och en försämrad kvalitet både i studenternas medverkan i högskolornas angelägenheter och i den studiesociala verksamheten. För att detta ska undvikas krävs att insatser inom dessa områden ges mycket hög prioritet av statsmakterna och således att de resurstillskott vi förordar i det följande realiserar. I annat fall är risken stor att obligatoriereformen – tvärtemot direktivens ambitioner – kommer att leda till en försämring både av förutsättningarna för studentengagemang i högskolorna och av insatserna för att på olika sätt stödja studenterna i deras studiesituation.

5.2 Kostnader

Förslag: Medel motsvarande ett årligt belopp av 310 kronor per helårsstudent – räknat på 2006 års studentantal ca 95 miljoner kronor – tillförs högskolorna att fördelas till studentkårerna som bidrag för studentmedverkan.

Högskolorna tillförs därutöver minst 30 miljoner kronor för finansiering av studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen.

Kostnadsökningarna finansieras genom en minskning av antalet utbildningsplatser med uppskattningsvis 1 100.

Vi har i avsnitt 3.2.4 förordat att statsbidrag för studentmedverkan i högskolornas beslutande och beredande organ ska utgå med ett av regeringen föreskrivet lägsta belopp per helårsstudent inom respektive studentkårs verksamhetsområde och att medel ska beräknas under högskolornas anslag.

Med stöd av enkätsvaren från studentkårerna har vi sökt uppskatta kostnaderna för den verksamhet som för kårernas del är förenad med studentmedverkan i högskolornas organ, inklusive bidrag till lokala, regionala och nationella samorganisationer för berörda frågor. Enkätsvaren redovisas närmare i *bilaga 4*.

Insatser för råd och stöd till enskilda studenter i frågor som rör undervisning, examination eller utbildningen i övrigt är i strikt mening inte en del av studentmedverkan i högskolornas organ. Dock ger enskilda fall ofta kårerna anledning att aktualisera diskussioner om och förändringar i regler och rutiner. Vi har mot denna bakgrund ansett det motiverat att inkludera kostnaderna för detta slags insatser i statsbidraget. Vi vill i sammanhanget peka på att s.k. studentombud med uppgift att bevaka enskilda studenters rättigheter i dag finansieras av både högskolor och studentkårer. Gemensam finansiering kan här vara ett alternativ.

I tabell 1 i *bilaga 4* redovisas en sammanställning av kårernas uppgifter om sina kostnader, som vi sökt så långt möjligt göra jämförbara mellan de olika enkätsvaren. Som framgår kan de samlade kostnaderna för studentmedverkan uppskattas till ca 121 miljoner kronor per år, vilket ska ses i relation till antalet helårsstudenter, som 2006 uppgick till ca 310 000, därav ca 18 000 doktorander.¹ Kostnaderna motsvarar således ca 390 kronor per student. Som framgått i det föregående anser vi att den rena intressebevakningen för kårernas del bör finansieras med medlemsavgifter, samtidigt som studentmedverkan i högskolornas organ ger en grund för att också bevaka studenternas intressen. Vi inser att det för kårerna har varit svårt att i kostnadsberäkningarna göra en klar åtskillnad mellan dessa båda ändamål. I detta läge bedömer vi det som rimligt att reducera det framräknade beloppet med en andel som svarar mot inslaget av intressebevakning. Vi uppskattar denna till en femtedel och förordar därför ett statsbidrag om 310 kronor per helårsstudent. Detta ger, räknat på 2006 års studentantal, en årskostnad om avrundat 95 miljoner kronor.

¹ *Universitet & högskolor – Högskoleverkets årsrapport 2007*, Rapport 2007:33 R.

Vårt förslag i avsnitt 3.5.2 innebär att högskolorna ska ta över finansieringen av olika studiesociala insatser med anknytning till utbildningssituationen. I tabell 2 i *bilaga 4* redovisar vi en sammanställning av studentkårernas och fakultetsföreningarnas kostnader för dessa ändamål, vilka uppgår till sammanlagt ca 26 miljoner kronor. Vår avsikt är att med detta ge en uppfattning om vad som krävs för att verksamheten ska kunna hållas på oförändrad nivå. Som framgår i bilagan är uppgifterna behäftade med en viss osäkerhet på grund av att studentsammanslutningarna redovisat sin verksamhet på olika sätt. Hithörande frågor måste därför diskuteras mellan respektive högskolor och sammanslutningar så att beloppen kan preciseras i kommande budgetunderlag. För nationernas del räknar vi – som framgått i avsnitt 3.3 – med att den studiesociala verksamheten ska kunna bedrivas på i princip oförändrade villkor. En möjlighet för respektive universitet att ge ersättning för uppgifter som utförs för dess räkning bör emellertid finnas. Med beaktande av detta bedömer vi det som realistiskt att räkna med ett medelsbehov av sammanlagt minst 30 miljoner kronor för här berörda ändamål.

Avvecklingen av obligatoriet måste således kompenseras med medelstillskott över statsbudgeten om sammanlagt ca 125 miljoner kronor. I tidigare diskussioner har förekommit förslag att detta tillskott skulle finansieras med avgifter från studenterna till högskolorna. En sådan modell skulle visserligen tillgodose invändningarna mot obligatoriet från föreningsfrihetssynpunkt, men vi har svårt att se fördelarna i en ordning som skulle belasta studentkollektivet med finansiering av verksamheten och samtidigt beröva studenterna det självständiga inflytandet över användningen av de uttaxerade medlen. Vi är därför inte beredda att förorda en sådan lösning.

Vi ser studentmedverkan som en kvalitetsdimension i högskoleverksamheten och vi ser studentsammanslutningarnas studiesociala verksamhet till stöd för enskilda studenter som angelägen. Kostnaderna för dessa ändamål måste vägas mot andra ändamål inom ramen för den samlade högskolebudgeten. Det finns i dag en utbredd uppfattning att högskolorna är i stort behov av ytterligare resurser för att kunna höja utbildningskvaliteten, och vi inser att det i detta läge är svårt att ställa kostnaderna för studentmedverkan och studiesocial verksamhet mot exempelvis en ökning av mängden lärarledd undervisning. I detta läge ser vi den väg som regeringen slagit in på när det gäller kvalitetsförstärkningarna för budget-

året 2008, dvs. en minskning av antalet utbildningsplatser genom en sänkning av "takbeloppen" i resurstilldelningssystemet, som den i sammanhanget enda realistiska. Med ett medelsbehov i storleksordningen 125 miljoner kronor och en uppskattad genomsnittskostnad av 110 000 kronor per utbildningsplats (inklusive studie-stöd) skulle detta innebära en minskning med drygt 1 100 platser.

Vid våra kontakter med studentkårer har påpekats att omställningskostnader av olika slag kan uppkomma i samband med reformen, t.ex. för en kår som tvingas avbryta ett löpande hyresavtal. Det finns självklart ingen möjlighet att på detta stadium göra någon bedömning beträffande sådana kostnader, men vi vill understryka att det måste finnas beredskap för att senare ta ställning till eventuella medelsbehov för omställningsåtgärder.

5.3 Konsekvensbeskrivningar

Bedömning: Utöver de kostnader för staten som redovisats i föregående avsnitt har våra förslag inga konsekvenser i de avseenden som nämns i 14 och 15 §§ kommittéförordningen.

Enligt 14 § kommittéförordningen (1998:1474) ska i betänkandet redovisas om förslagen påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda, och i så fall ska en beräkning av dessa konsekvenser redovisas. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt, ska dessa också redovisas.

Vi har i föregående avsnitt redovisat de kostnader för staten som våra förslag beräknas medföra. Någon påverkan på kostnaderna för kommuner, landsting, företag eller andra enskilda förväntas inte, inte heller några andra samhällsekonomiska konsekvenser.

Av 15 § kommittéförordningen framgår vidare följande. Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen, ska konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet. Detsamma gäller när ett förslag har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Vår bedömning är att förslagen inte har några konsekvenser i dessa avseenden.

5.4 Genomförande

Förslag: Reformen genomförs den 1 juli 2010 under förutsättning att beslut om författningsändringar fattas senast i början av 2009.

En funktion upprättas för råd och stöd till studentsammanslutningarna.

Efter remissbehandling av vårt betänkande bör förslag i obligatoriefrågan kunna föreläggas riksdagen i början av hösten 2008 och beslut kunna fattas före årets slut.

Enligt vår uppfattning behövs minst ett års övergångs- och förberedelsestid. Det är dessutom från högskolornas och studentsammanslutningarnas synpunkt fördelaktigt om reformen genomförs vid ett läsårsskifte. Vi räknar därför med att nya bestämmelser ska träda i kraft den 1 juli 2010. Förordningsändringarna bör emellertid beslutas snarast möjligt efter riksdagens beslut, så att förberedelsearbetet kan inledas.

Medel för statsbidrag till studentmedverkan och för studiecensurinsatser som högskolorna förutsätts ta över från studentsammanslutningarna behöver formellt inte beräknas förrän i budgeten för 2010. Vi vill emellertid framhålla att det är nödvändigt att de ekonomiska förutsättningarna för reformen klargörs redan i samband med 2008 års beslut, så att det omfattande förberedelse- och omställningsarbete som krävs från början vilar på säker grund.

För att omfattas av den nya ordningen måste befintliga studentkårer ändra sina stadgar så att de krav som ställs i de nya bestämmelserna uppfylls. Detta måste göras så att högskolestyrelserna kan godkänna ändringarna och fatta beslut om att ge ställning som studentkår i sådan tid att statsbidrag till kårerna kan fördelas och studentrepresentanter i högskolornas organ kan utses i god tid före den 1 juli 2010.

För nationerna får bedömas om stadgeändringar är nödvändiga för att det i högskolelagen angivna syftet ska uppfyllas.

Med utgångspunkt i det ansvar för studiemiljön i stort som enligt vårt förslag ska åligga högskolorna bör dessa få i uppdrag att

tillsammans med den eller de studentsammanslutningar som berörs bedöma konsekvenserna av reformen för olika slag av studiesocial verksamhet och medverka till att initiativ tas till de åtgärder som behövs. För Stockholm, Lund och Göteborg bör särskilda uppdrag ges att initiera diskussioner med respektive kommun i fråga om studentbostäder. För Stockholms högskolornas del är det akademiska rektorskonventet en lämplig samordnare av sådana diskussioner. Uppdraget bör därför ges till Stockholms universitet som är den administrativa huvudmannen för konventet. De berörda uppdragen kan lämpligen redovisas till Högskoleverket.

Det är viktigt att de obligatoriska studentsammanslutningarna också får ett mera direkt stöd i den omställning som förestår. Inte minst för studentkårer med få och enbart ideellt arbetande funktionärer kan det vara svårt att hantera alla slags frågor av juridisk, organisatorisk och ekonomisk art som kan komma upp. De förtroendevalda i studentkårernas ledningar behöver också stöd när det gäller att fullgöra en för dem ofta ovan arbetsgivarroll i förhållande till personer som är anställda av kårerna, eftersom denna roll kan sättas på särskilda prov i samband med en omstrukturering. Reformprocessen skulle enligt vår uppfattning underlättas väsentligt om en funktion för råd och stöd till studentsammanslutningarna i frågor av här berörda slag kunde organiseras. En sådan kompetens på nationell nivå skulle med all säkerhet också innebära en avlastning för högskolorna. Vi föreslår att 1 miljon kronor för 2009 och 500 000 kronor för 2010 avsätts för detta ändamål från Utbildningsdepartementets medel för utredningar. Stödfunktionen kan knytas till antingen SUHF:s eller SFS:s kansli.

Självklart bör effekterna av en principiellt viktig reform av detta slag följas och utvärderas. Vi föreslår att Högskoleverket i anslutning till riksdagsbeslutet får i uppdrag att göra detta.

5.5 Alternativt scenario

Våra kontakter med Utredningen om ökad frihet för universitet och högskolor ger oss anledning till några ytterligare synpunkter.

Studentmedverkan tas inte upp i nämnda utrednings direktiv som ett område som även med nya verksamhetsformer för högskolorna bör regleras av staten. Med hänsyn till den grundsyn som kommer till uttryck i 1 kap. högskolelagen utgår vi emellertid från

att en grundläggande sådan reglering ska finnas även i fortsättningen.

Som framgått i avsnitt 2.6 ger regeringsformen inte utrymme för det slags mellanform mellan myndighet och privaträttsligt subjekt som många i debatten om obligatoriet ansett vara det mest relevanta för de obligatoriska studentsammanslutningarnas del. Om en eller flera nya verksamhetsformer för högskolorna införs, kan rättsläget komma att förändras i detta avseende. Om förutsättningar skapas för att inom en relativt snar framtid exempelvis bilda offentligrättsliga studentkorporationer inom högskolornas ram, måste detta givetvis beaktas när ställning tas till de obligatoriska studentsammanslutningarnas framtid.

Utredningen om ökad frihet för universitet och högskolor ska presentera sina förslag i december 2008, dvs. ungefär samtidigt som processen för att ombilda de obligatoriska studentsammanslutningarna till frivilliga föreningar startar enligt den tidsplan vi skisserat i föregående avsnitt. Det kan i detta perspektiv finnas skäl att modifiera tidsplanen för avveckling av obligatoriet så att hänsyn kan tas till den nämnda utredningens arbete och det förväntade resultatet av det. Vi förutsätter mot denna bakgrund att våra förslag kommer att behandlas inom ramen för en för högskolorna och studentsammanslutningarna rationell tidsplan för de närmaste årens samlade reformarbete.

6 Författningskommentar

6.1 Högskolelagen (1992:1434)

4 a kap.

1 §

Paragrafens *första stycke* ersätter nuvarande bestämmelser i 2 § första stycket och 12 § studerandeförordningen.

Som studentkår räknas bara sammanslutningar som genom beslut av en högskolas styrelse har fått sådan ställning. Andra studentsammanslutningar ska därför inte benämnas studentkårer. Av formuleringen "sammanslutning av studenter" framgår att det endast är studenter enligt den definition som finns i högskoleförordningen som kan vara medlemmar. F.d. studenter eller andra intresserade kan alltså inte vara medlemmar i en studentkår, inte heller deltagare i uppdragsutbildning. Det är endast sammanslutningar av studenter vid en och samma högskola som kan benämnas studentkårer. Sammanslutningar som omfattar studenter vid flera lärosäten är inte studentkårer.

En studentkår är en självständig juridisk person och kan alltså inte vara en del av en annan juridisk person, t.ex. en fackförening. I vad mån en studentkår ska ta emot ekonomiskt stöd från intressenter utanför högskolan är dock en angelägenhet helt och hållet för kåren.

Studentkårens syfte har behandlats i avsnitt 3.2.2. Det är endast studentsammanslutningar med det i paragrafen angivna syftet som är studentkårer. Formuleringen "bevaka och medverka i" antyder att studentkårerna har en aktiv roll, då de inte bara ska bevaka studenternas intressen utan även på ett aktivt sätt medverka i att förbättra utbildningen och att utveckla högskolan. Det är således inte bara frågor som direkt har med utbildningen att göra som studentkårerna ska engagera sig i utan även frågor om förutsätt-

ningarna för studier vid högskolan. De studentrepresentanter som är ledamöter i högskolans organ har att engagera sig i alla de frågor som behandlas i respektive organ.

”Huvudsakligt syfte” innebär – i analogi med vad som gäller vid tillämpning av reglerna i inkomstskattelagen för ideella föreningar – omkring 75 procent. En studentkår förutsätts alltså i minst denna omfattning ägna sig åt studentmedverkan men kan i övrigt ägna sig t.ex. åt studiesocial verksamhet. I praktiken innebär bestämmelsen att en studentkår inte i större omfattning kan ägna sig åt annan verksamhet, t.ex. sådan som finansieras av externa intressenter.

Paragrafen är kopplad till 4 § studentkårsförordningen, i vilken sägs att en studentsammanslutning ska uppfylla kraven i 4 a kap. 1–8 §§ högskolelagen för att få ställning som studentkår.

I *andra stycket* ges regeringen rätt att meddela närmare föreskrifter. Vi föreslår att sådana meddelas i den av oss föreslagna studentkårsförordningen.

2 §

Verksamhetsområdet har behandlats i avsnitt 3.2.2.

Avsikten med regleringen av verksamhetsområde är att det ska vara möjligt att på ett entydigt sätt bestämma underlaget för studenters kårtillhörighet. Varje kurs eller program ska i princip höra hemma inom endast ett verksamhetsområde. Verksamhetsområdet ska vara baserat på utbildningens lokalisering eller organisation, således inte kunna vara grundat på en kårs åsikter eller inriktning på vissa samhällsfrågor.

För dialogen med högskolans ledning är det fördelaktigt om en studentkår täcker hela högskolan. För de högskolor där man väljer att ha flera kårer ska kårstrukturen i princip baseras på ansvarsområdena för fakultetsnämnder eller organ med motsvarande uppgifter. Andra lösningar måste dock tillåtas om en högskola har verksamhet på flera orter eller om forskarstudenter vill gå samman i en egen studentkår över fakultetsgränserna. Av övergångsbestämmelserna framgår också att ett annat verksamhetsområde än det som nämns i paragrafen, t.ex. en institution, ska tillåtas för kårer som utgjort en studerandekår enligt nuvarande bestämmelser. Det innebär alltså att inga ytterligare kårer med avvikande verksamhetsområde än de som finns vid tiden för dessa bestämmelsers ikraftträdande ska tillåtas.

Paragrafen är kopplad till 4 § studentkårsförordningen, i vilken sägs att en studentsammanslutning ska uppfylla kraven i 4 a kap. 1–8 §§ högskolelagen för att få ställning som studentkår.

3 §

Paragrafen ersätter nuvarande bestämmelse i 13 § första stycket studerandeförordningen.

En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd. Med det avses att alla medlemmar ska ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet och vara valbara som ledamöter av detta organ. Vidare avses att stadgarna ska ha visst innehåll, som garanterar medlemmarna insyn och kontroll i verksamheten. Bland annat bör av stadgarna framgå hur det högsta beslutande organet utses, hur ansvarsfrihet för styrelsen ges, hur beslut fattas, hur sammanslutningen företräds, hur stadgarna kan ändras och hur sammanslutningen upplöses. Stadgarna bör vara utformade i demokratisk anda och i enlighet med god föreningspraxis. Även det faktiska arbetssättet i studentkåren bör präglas av demokrati; exempelvis ska jämställdhet eftersträvas i organisationen.

Kravet på demokratisk uppbyggnad konkretiseras i den efterföljande paragrafen.

4 §

Frågor om medlemskap och organisation har behandlats i avsnitt 3.2.2.

Denna paragraf är främst avsedd som konkretisering av den föregående. Det är endast medlemmar som har rösträtt i studentkåren.

5 §

Kravet på representativitet har behandlats i avsnitt 3.2.2.

Paragrafen är kopplad till 4 § studentkårsförordningen, i vilken sägs att en studentsammanslutning ska uppfylla kraven i 4 a kap. 1–8 §§ högskolelagen för att få ställning som studentkår. Det är alltså högskolans styrelse som avgör om en studentsammanslutning är representativ eller inte.

Om det inom samma verksamhetsområde finns två student-sammanslutningar som konkurrerar om att ges ställning som studentkår bör den sammanslutning som har den bästa förankringen bland studenterna inom verksamhetsområdet, t.ex. genom störst andel medlemmar, anses vara mest representativ. När det är endast en sammanslutning som ansöker om att få sådan ställning får frågan om representativitet bedömas i det enskilda fallet. Endast om medlemsandelen är mycket låg, bör sammanslutningen bedömas som inte representativ.

Som framgår av kommentaren till 7 § studentkårsförordningen kan under pågående treårsperiod ställningen som studentkår upphöra endast om representativiteten blir så dålig att man överväger att i stället övergå till det alternativa förfarandet för att utse studentrepresentanter. Det förhållandet att en annan sammanslutning har bättre representativitet än studentkåren är inte skäl nog att under pågående treårsperiod göra en förändring, då avsikten är att ge studentkåren kontinuitet och arbetsro.

6 §

Paragrafen ersätter nuvarande bestämmelse i 14 § första stycket studerandeförordningen.

Med formuleringen att stadgarna ska antas av sammanslutningen förstås att sammanslutningen förutsätts anta sina stadgar innan den får ställning som studentkår och att stadgarna inte behöver antas på nytt efter att denna ställning har erhållits.

Kravet att det ska finnas stadgar och styrelse är allmänna krav för en ideell förening. Det är sammanslutningens högsta beslutande organ som ska anta stadgar och utse styrelse.

7 §

Paragrafen ersätter nuvarande bestämmelse i 14 § andra stycket studerandeförordningen.

Paragrafen utgör en uppräkningslista av bestämmelser som måste finnas med i stadgarna för att sammanslutningen ska få ställning som studentkår.

Sammanslutningens syfte och verksamhetsområde ska överensstämma med bestämmelserna i 1 och 2 §§.

Det högsta beslutande organet är vanligen en valförsamling eller årsmötet. Om årsmötet är det högsta beslutande organet behövs inga regler för hur det utses.

Hur beslut fattas och meddelas måste regleras i stadgarna. Syftet med detta är att säkerställa ett visst mått av insyn och en kontrollmöjlighet för studentkårens medlemmar. I denna punkt innefattas regler om kvalificerad majoritet för vissa frågor och om hur och inom vilken tid beslut ska anslås eller på annat sätt meddelas medlemmarna.

Bestämmelser om inträde i och utträde ur sammanslutningen omfattar bl.a. hur begäran om utträde ska göras.

Att det måste finnas regler om ansvarsfrihet för styrelsen beror på att kontrollmöjlighet för medlemmarna måste säkras.

8 §

Studentkårens medlemsregister är grunden för att kunna bestämma kårens medlemstal, vilket behövs för att bedöma hur representativ kåren är. Studentkåren är därför skyldig att föra och hålla uppdaterat ett register över sina medlemmar. Utifrån detta register ska kåren årligen för högskolan redovisa sitt medlemstal och även på begäran öppna registret för högskolan för kontroll.

Utöver sitt medlemsantal ska studentkåren till högskolan också årligen redovisa sin verksamhet. Syftet med detta är att högskolan ska kunna bedöma dels att kårens faktiska verksamhet stämmer överens med det syfte som är angivet i stadgarna, dels att det statliga bidraget används till avsedd verksamhet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ges rätt att besluta närmare föreskrifter för hur och när denna information ska ges. Sådana föreskrifter finns i 9 § studentkårsförordningen.

9 §

Denna paragraf och nästföljande ersätter bestämmelserna beträffande nationer i studerandeförordningen.

För nationer gäller särskilda skatteregler, vilka framgår av 7 kap. 16 § inkomstskattelagen och 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen. För att en nation ska komma i åtnjutande av dessa skatteregler krävs att fyra förutsättningar är uppfyllda.

1. Det måste vara fråga om en sådan nation som studenter varit skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före reformen. Sådana nationer är f.n. i Uppsala: Gotlands nation, Gästrik-Hälsinge nation, Göteborgs nation, Kalmar nation, Norrlands nation, Smålands nation, Stockholms nation, Södermanlands-Nerikes nation, Uplands nation, Värmlands nation, Västgöta nation, Västmanlands-Dala nation, Östgöta nation och Skånelandens nation, och i Lund: Östgöta nation, Västgöta nation, Smålands nation, Lunds nation, Malmö nation, Helsingkrona nation, Sydsånska nationen, Kristianstads nation, Blekingska nationen, Göteborgs nation, Hallands nation, Kalmar nation och Wermlands nation. Avsikten är alltså att inga andra sammanslutningar än de som funnits då medlemskap var obligatoriskt ska få del av de särskilda skattereglerna.
2. Dessa nationer måste vid tiden omedelbart före denna bestämmelses ikraftträdande ha bedrivit studiesocial verksamhet. Skånelandens nation i Uppsala har hittills inte bedrivit någon verksamhet alls. Denna sammanslutning omfattas därför inte av skattereglerna även om studiesocial verksamhet skulle startas.
3. En nation måste ha som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier. I studiesocial verksamhet innefattas både verksamhet med anknytning till studiesituationen, dvs. insatser för fysisk och psykisk hälsa, råd och stöd i juridiska och andra frågor inom det sociala området, mottagningsverksamhet och arbetslivskontakter, och rent kontaktskapande verksamhet som t.ex. klubb-, fest- och restaurangverksamhet (se vidare avsnitt 3.5). Om en nation ägnar sig huvudsakligen åt annan verksamhet än den studiesociala, har nationen inte rätt att få några skattelättnader.
4. Nationen ska utföra studiesociala uppgifter av reguljär karaktär för universitetet. Detta behandlas i 10 §.

10 §

En nation måste för att omfattas av de särskilda skattereglerna utföra studiesociala uppgifter för universitetet.

Uppgifterna ska vara sådana som i princip åligger universitetet. Med "permanenta eller återkommande" avses att det ska vara upp-

gifter som förekommer regelbundet och är av viss, ej alltför ringa, omfattning. Som exempel på uppgifter kan nämnas introduktion av nya studenter, mottagning och omhändertagande av utländska studenter, kurativt och annat studiesocialt stöd till enskilda studenter samt tillhandahållande av lokaler för enskilda studier och grupparbeten liksom för studentföreningar av olika slag.

6.2 Inkomstskattelagen (1999:1229)

7 kap.

16 §

Punkten avseende studentsammanslutningar delas upp i två punkter, en för studentkårer och en för nationer. Med studentkår avses en sådan sammanslutning av studenter vid en högskola som högskolans styrelse efter ansökan har gett ställning som studentkår enligt bestämmelserna i 4 a kap. 1 § högskolelagen. Även arbetsorgan för studentkårerna omfattas liksom hittills av skatteregeln.

Med nation avses en sådan sammanslutning vid Uppsala universitet och Lunds universitet som avses i 4 a kap. 9 § högskolelagen och som uppfyller kraven i 4 a kap. 10 § samma lag.

Övergångsbestämmelser

När de nya bestämmelserna träder i kraft kan det förekomma att en sammanslutning som enligt nuvarande bestämmelser är begränsat skattskyldig blir obegränsat skattskyldig, liksom att en sammanslutning övergår från att vara obegränsat skattskyldig till att bli begränsat skattskyldig. Vid taxeringen måste inkomsterna i sådana fall hänföras till rätt del av året så att den skattemässiga hanteringen blir riktig.

6.3 Fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

3 kap.

4 §

Se avsnitt 6.2.

Övergångsbestämmelser

På samma sätt som redogjorts för i avsnitt 6.2 kommer för vissa sammanslutningar deras fastighet m.m. att skifta karaktär från ej skattepliktig till skattepliktig eller tvärtom när de nya föreskrifterna träder i kraft. Situationen kan därmed uppkomma att en sammanslutning har att betala fastighetsskatt endast för ett halvt år.

6.4 Högskoleförordningen (1993:100)

1 kap.

7 §

Hänvisningen till studerandeförordningen ersätts av en hänvisning till studentkårsförordningen.

11 §

Någon ändring i sak beträffande högskolornas ansvar för studenternas hälsovård är inte avsedd. Högskolorna har således alltjämt ett ansvar för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa.

Därutöver har högskolorna ansvar för andra uppgifter av studie-social karaktär. Med detta avses råd och stöd till enskilda studenter avseende deras sociala situation, mottagningsverksamhet avseende nya studenter och utländska studenter, innefattande även bostadsförmedling, samt arbetslivskontakter. De studiesociala uppgifterna har behandlats i avsnitt 3.5.2.

Vidare har högskolorna ett ansvar för studenternas studiemiljö i stort, innefattande att det finns lokaler för kontaktskapande verksamhet av olika slag. Frågorna har behandlats i avsnitt 3.5.3.

13 a §

Stöd från högskolorna har behandlats i avsnitt 3.6.

Som en begränsning i kapitalförsörjningsförordningens föreskrifter regleras här att högskolorna har rätt att ekonomiskt stödja studentkårer och nationer. Detta kan ske antingen genom subventioner eller direkta bidrag.

6.5 Förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet

1 kap.

4 §

Se avsnitt 6.4, 1 kap. 7 §.

8 §

Se avsnitt 6.4, 1 kap. 11 §.

10 a §

Se avsnitt 6.4, 1 kap. 13 a §.

6.6 Studentkårsförordningen

1 §

Förordningen ersätter studerandeförordningen. För studentkårer och nationer finns föreskrifter i högskolelagen. För fakultetsföreningar saknas särskilda föreskrifter.

Förordningen gäller endast för studentkårer vid de statliga högskolorna och inte vid de högskolor som har andra huvudmän, som

t.ex. Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm.

3 §

Paragrafen ersätter delvis de nuvarande bestämmelserna i 2 och 23 §§ studerandeförordningen.

Beslut om ställning som studentkår har behandlats i avsnitt 3.2.3. Paragrafen anger hur ansökningsförfarandet går till. Ansökan om att få ställning som studentkår måste vara skriftlig. Sammanslutningen ska bifoga sina stadgar och eventuellt ytterligare handlingar som kan behövas som underlag för högskolans beslut. Sådana handlingar kan innehålla uppgifter om t.ex. verksamhetsområde och medlemsantal.

4 §

I paragrafen regleras den prövning som högskolans styrelse har att göra när en studentsammanslutning ansöker om att få ställning som studentkår. De krav som sammanslutningen ska uppfylla har behandlats i kommentaren till 4 a kap. högskolelagen. Endast den sammanslutning som uppfyller de krav som nämns kan få ställning som studentkår.

Några andra förhållanden än de som nämns får högskolan inte ta hänsyn till. Högskolan får således inte beakta t.ex. om sammanslutningen är effektiv, samarbetsvillig eller uppskattad inom högskolan.

5 §

Ett beslut att ge en sammanslutning ställning som studentkår är begränsat till tre verksamhetsår. När de tre åren närmar sig sitt slut måste studentkåren lämna in en ny ansökan om ställning som studentkår inför den kommande treårsperioden, om kåren vill fortsätta att ha denna ställning. I annat fall upphör ställningen som studentkår automatiskt vid utgången av treårsperioden.

Det finns möjligheter för högskolan att under pågående treårsperiod besluta att en studentkår inte längre ska ha denna ställning. Detta regleras i 7 §.

Indirekt godkänns i vart fall delar av stadgarna i samband med beslutet om ställning som studentkår. Något särskilt beslut om godkännande av stadgarna behöver därför inte fattas. Någon skillnad i sak gentemot reglerna i studerandeförordningen är dock inte avsedd. En bestämmelse om godkännande av ändrade stadgar under pågående treårsperiod finns i 6 §.

6 §

Om en studentkår, utan att det har samband med en ansökan som avses i 3 §, ändrar sådana bestämmelser i stadgarna som nämns i 4 a kap. 7 § högskolelagen, ska de nya bestämmelserna godkännas av högskolans styrelse. När en ansökan om att få ställning som studentkår ges in behöver inte stadgarna godkännas genom ett särskilt beslut.

Ett beslut enligt denna paragraf kan högskolans styrelse delegera till rektor, se 8 §. Vidare kan beslutet överklagas till Överklagandenämnden för högskolan, se 13 §.

7 §

Huvudregeln, som framgår av 5 §, är att ett beslut om att en sammanslutning ska ha ställning som studentkår gäller i tre verksamhetsår. I vissa fall, som uttömmande räknas upp i denna paragraf, kan dock denna ställning upphöra i förtid. Det är fråga om situationer då studentkåren inte längre lever upp till de krav som ställs på den, t.ex. genom att inte uppfylla de krav som ställs i 4 a kap. 1–8 §§ högskolelagen eller genom att inte lämna uppgifter om verksamhet och medlemsantal till högskolan. Om en studentkårs medlemsantal sjunker så kraftigt att representativiteten kan ifrågasättas kan det också vara skäl att frånta kåren denna ställning, likaså om en ändring av stadgarna inte godkänns och kåren inte lägger fram ett nytt förslag till stadgeändring. Slutligen kan ställningen som studentkår upphöra om kåren själv begär det.

Representativiteten ska bedömas enbart på grundval av antalet medlemmar. I en situation då en studentkår har mycket få medlemmar kan det bli aktuellt att övergå till det alternativa förfarandet för att utse studentrepresentanter, dvs. val bland alla berörda studenter. Om det uppstår en situation där det finns en annan samman-

slutning inom samma verksamhetsområde som har ett högre medlemstal än den sammanslutning som redan har ställning som studentkår, är detta däremot inte skäl att under en pågående treårsperiod frånta studentkåren dess ställning. Ett sådant "skifte" kan göras endast vid utgången av en treårsperiod. Beslut att en studentkår inte längre ska ha sådan ställning kan överklagas till Överklagandenämnden för högskolan, se 13 §.

8 §

Paragrafen är ny och anger att beslut om godkännande av ändringar i stadgarna enligt 6 §, utan samband med beslut om ställning som studentkår, kan delegeras till rektor.

9 §

Enligt 4 a kap. 8 § tredje stycket högskolelagen kan regeringen delegera rätten att meddela föreskrifter om studentkårernas redovisning. I aktuell paragraf delegeras denna rätt till respektive högskola.

10 §

Paragrafen motsvarar 16 § studerandeförordningen.

Den främsta uppgift en studentkår har är att utse studentrepresentanter i högskolans organ. De organ som det är fråga om nämns i 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen. Det är endast en studentsammanslutning som har getts ställning som studentkår som har denna rätt.

Om en högskola har mer än en studentkår får kårerna komma överens om hur representanter i de organ som omfattar mer än en studentkårs verksamhetsområde ska utses. Det är framför allt högskolans styrelse och andra centrala organ som det då är fråga om.

Om kårerna inte kan enas, har högskolans styrelse rätt att bestämma hur representanterna i berört organ ska utses. Kårerna måste dock först ges tillfälle att komma överens och först när detta misslyckas träder högskolans rätt in.

11 §

En person som utses att vara studentrepresentant i ett högskoleorgan har i denna sin egenskap en skyldighet att företräda alla studenter och inte bara dem som är medlemmar i studentkåren. En studentrepresentant får alltså i enskilda ärenden inte göra skillnad på studenter beroende på om de är medlemmar i studentkår eller inte (se avsnitt 3.2.1).

12 §

Det kan uppkomma en situation då det vid en högskola eller en del av en högskolas utbildningsområde inte finns någon studentkår. Detta kan bero på att högskolan enligt 7 § har beslutat att den studentkår som tidigare fanns inte längre ska ha sådan ställning eller på att det aldrig har funnits någon studentkår inom ett visst verksamhetsområde. I en sådan situation ska istället högskolan ordna val bland alla studenter inom det berörda verksamhetsområdet för att utse studentrepresentanter. Högskolans styrelse ska besluta om föreskrifter för hur detta val ska gå till.

13 §

De beslut som kan överklagas är beslut enligt 4 § att ge en studentsammanslutning ställning som studentkår, liksom beslut att inte ge sådan ställning. Även beslut enligt 7 § att en studentkår ska upphöra att ha denna ställning kan överklagas. Vidare kan beslut rörande godkännande av stadgar enligt 6 § överklagas.

Bestämmelser om hur beslut överklagas finns i 22–25 §§ förvaltningslagen (1986:223). Regeln i 22 a § förvaltningslagen om överprövande instans gäller dock inte, då bestämmelserna i denna förordning gäller före förvaltningslagen, se 3 § nämnda lag.

Enligt förvaltningslagens regler får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Överklagandet ska göras skriftligt och ska ges in till den myndighet som meddelade beslutet, dvs. högskolan, inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Högskolan har att pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid och, om så är fallet, överlämna överklagandet, tillsammans med övriga handlingar i ärendet,

till Överklagandenämnden. Är överklagandet för sent inkommet, ska högskolan avvisa det.

Övergångsbestämmelser

Enligt ett uttalande av lagrådet (se prop. 1983/84:30, s. 172 f.) behövs inga övergångsbestämmelser med innehåll att man redan före bestämmelsernas ikraftträdande får pröva frågor om t.ex. tillstånd att bedriva viss verksamhet enligt de nya bestämmelserna och meddela sådant tillstånd att gälla från och med den dagen. Det bör därför utan särskild övergångsbestämmelse vara möjligt att en ansökan om att få ställning som studentkår ges in och prövas före förordningens ikraftträdande och att en sammanslutning som fått sådan ställning utser studentrepresentanter, som dock tillträder sina uppdrag tidigast den dag denna förordning träder i kraft.

6.7 Förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning

9 a §

Undantaget från förbudet mot att ingå hyresavtal för bostadslägenhet i syfte att upplåta lägenheten i andra hand utvidgas till att avse alla studenter vid lärosätet, inte bara utländska studenter inom utbytesprogram. Bestämmelsen innebär att en statlig högskola kan hyra bostadslägenheter för att sedan hyra ut dem i andra hand till studenter vid lärosätet.

6.8 Förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor

2 kap.

6 §

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 4.4.

Studentkårerna behöver kunna få uppgifter om studenters registrering på kurser för att kunna avgöra om en viss person har rätt att vara medlem i en studentkår. Anledningen till detta är att

endast studenter har rätt att vara medlemmar i en studentkår, enligt 4 a kap. 1 § högskolelagen. Med den föreslagna bestämmelsen ges studentkårerna möjlighet att från högskolan få ut de uppgifter som behövs.

Kommittédirektiv

Avveckling av kår- och nationsobligatoriet

Dir.

2007:49

Beslut vid regeringssammanträde den 29 mars 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall föreslå hur en avveckling av kår- och nationsobligatoriet kan genomföras. Utredaren skall utifrån en kartläggning av konsekvenserna av obligatoriets avveckling föreslå nödvändiga åtgärder för att säkerställa och stärka ett modernt studentinflytande och en god studiesocial verksamhet vid universitet och högskolor samt beakta de ekonomiska konsekvenserna för berörda aktörer.

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 15 februari 2008.

Skälen för utredningen

Rätten att inte tillhöra en sammanslutning är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Genom förordning (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor tvingas dock alla studenter till medlemskap i den studentkår som finns vid lärosätet. Ett obligatoriskt föreningsmedlemskap är felaktigt utifrån grundläggande demokratiska principer. Studenter skall liksom andra vuxna få välja vilken förening de vill tillhöra eller understödja. För regeringen är det därför angeläget att kår- och nationsobligatoriet, som omfattar studenter vid statliga universitet och högskolor, avvecklas och ersätts av moderna former för ett stärkt studentinflytande.

För en avveckling av obligatoriet talar även det generellt sett låga deltagandet i kårvalen, som undergräver studentkårernas

legitimitet. Ett frivilligt medlemskap bör stärka legitimiteten för studentkårernas åtaganden, men också vitalisera studenternas engagemang och kårernas verksamhet. Införandet av nya former för studentinflytande skall leda till att detta utvecklas och stärks.

Historik och nuvarande reglering

Obligatoriet har sina rötter i studentnationerna i Uppsala och Lund. Nationerna bildades under 1600-talet efter förebilder som funnits i Europa sedan medeltiden. År 1667 infördes nationsobligatorium vid Uppsala universitet. Studentkårerna i Uppsala och Lund bildades år 1849 respektive 1867 på initiativ av nationerna och med dem som huvudmän. Av 1908 års universitetsstatuter (1908:135) framgår det då gällande nationsobligatoriet och att nationerna tillsammans bildar studentkåren. Kår- och nationsobligatoriet har sedan dess, med framväxten av fler universitet och högskolor, skiljts åt.

Enligt nu gällande bestämmelser i högskolelagen (1992:1434) får regeringen meddela föreskrifter om skyldighet för studenterna vid högskolorna att tillhöra särskilda studentsammanslutningar. Sådana föreskrifter återfinns i förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. Med studentföreningar avses fakultetsföreningarna vid Stockholms universitet. Enligt förordningen skall den som studerar vid en statlig högskola vara medlem i den studerandekår som finns vid högskolan. Den som studerar vid en högskola skall också vara medlem i en nation eller annan studentförening som finns vid högskolan och som den studerande hade varit skyldig att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före den 1 januari 1999. Av förordningen framgår också att studerandekårer, nationer eller andra studentföreningar får ta ut avgifter av de studerande som är medlemmar.

En studerandekår skall ha till ändamål att främja medlemmarnas studier och vad som har sammanhang med studierna. Det är studerandekåren som utser och entledigar företrädare för de studerande i de organ vid högskolan där företrädare för de studerande har rätt att ingå. En studerandekår har också, enligt högskoleförordningen (1993:100), rätt att i anslutning till högskolans årsredo-

visning lämna en redogörelse för kårens syn på högskolans utveckling och resultat.

Tidigare utredningar och riksdagsbeslut

Ett antal statliga utredningar har sedan 1970-talet utrett frågan om kårobligatoriet. Riksdagen beslutade år 1993 att obligatoriet skulle avskaffas vid halvårsskiftet 1995 (prop. 1993/93:169, bet. UbU 1992/93:14, rskr. 1992/93:363). Kommittén för avveckling av kårobligatoriet lämnade förslag till hur ett avvecklande av obligatoriet praktiskt skulle genomföras och redovisade kostnader för avvecklingen i betänkandet Avveckling av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer (SOU 1994:47). Efter regeringsskiftet år 1994 beslutade riksdagen emellertid att behålla obligatoriet.

Våren 2005 gav den dåvarande regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor (dir. 2005:36). Utredaren lämnade år 2006 betänkandet För studenterna - om studentkårer, nationer och särskilda studentföreningar (SOU 2006:36). Inriktningen på arbetet var dock att endast göra vissa förändringar i den gällande ordningen med obligatoriskt medlemskap.

Studentkårernas, nationernas och studentföreningarnas verksamhet

Studentkårerna, nationerna och studentföreningarna spelar i dag en viktig roll inom högskoleväsendet. Kårernas verksamhet brukar delas upp i utbildningsbevakande verksamhet och studiesocial verksamhet. Genom dem kanaliseras det studentinflytande som har stor betydelse för lärosätenas kvalitetsutveckling. Studentkårerna utser inte bara studentrepresentanter utan bidrar också genom utbildning och administrativt stöd till att utveckla representanternas arbete. Vissa studentkårer har uppgifter som rimligen borde ses som naturliga för respektive lärosäte i deras eget arbete för att utveckla kvaliteten i utbildningen.

Vidare tar studentkårerna ett stort studiesocialt ansvar genom att bevaka och driva studenters rättigheter. Studentkårerna ger bl.a.

stöd till enskilda studenter, sköter mottagning av nya såväl nationella som internationella studenter samt bedriver bostadsförmedling, idrottsverksamhet och kontaktskapande verksamhet. Betydelsefull studiesocial verksamhet bedrivs även av nationerna i Lund och Uppsala och studentföreningarna vid Stockholms universitet. Nationernas verksamhet har djupa historiska rötter och är av stort kulturhistoriskt värde.

Inför ett avskaffande av obligatoriet är det därför viktigt att säkerställa att angelägna uppgifter och värdefull verksamhet som i dag utförs av kårerna, nationerna och studentföreningarna kan leva vidare under andra former.

Särskilda områden att beakta

Många av de förslag som presenterats i tidigare utredningar kan ligga till grund för de åtgärder som krävs vid ett avvecklande av obligatoriet. Utvecklingen inom högskolan, med bl.a. förstärkt studentinflytande, en avsevärt större och mer heterogen studentpopulation och nya roller för såväl universitet och högskolor som studentkårer innebär emellertid att tidigare analyser behöver vidareutvecklas.

Studenternas rätt till inflytande över utbildningen är i dag lagstadgad i 1 kap. 4 a § högskolelagen. Hittills är det kårerna som organiserat mycket av den formella studentrepresentationen som finns inom högskolan. Även utan ett obligatoriskt medlemskap i studentkårerna är det enligt regeringens mening mycket viktigt att ett aktivt och demokratiskt studentinflytande kan utövas med väl fungerande representationsrätt i beslutande och beredande organ. Det är angeläget att studenter har ett reellt inflytande över beslut vid lärosätena som berör dem. Studenterna spelar också en viktig roll för kvalitetsutvecklingen vid universitet och högskolor genom att både delta i och kritiskt granska utbildningen. Detta förutsätter strukturer vid universitet och högskolor som kan identifiera företrädare för studenterna utifrån krav om demokrati, representativitet, kontinuitet, självständighet och oberoende. Ett väl fungerande studentinflytande kan vidare kräva stöd i olika former från respektive lärosäte för att kunna fullgöras på rimliga premisser. Det är därför viktigt att avvecklingen av obligatoriet åtföljs av insatser för att ersätta detta med former för ett modernt och reellt studentinflytande.

Det är möjligt att en avveckling av obligatoriet medför såväl skatterättsliga följder som minskade medlemsintäkter för kårerna, nationerna och studentföreningarna. Detta kan i sin tur påverka möjligheterna att bedriva studiesocial verksamhet. Särskilt kan de finansiella förutsättningarna att äga eller hyra samlingslokaler påverkas. En avveckling av obligatoriet kan även ha konsekvenser för hanteringen av kårers, nationers och studentföreningars tillgångar och skulder liksom för studenternas bostadssituation.

Uppdraget

En särskild utredare skall föreslå hur en avveckling av kår- och nationsobligatoriet kan genomföras. Utredaren skall utifrån en kartläggning av konsekvenserna av obligatoriets avveckling föreslå nödvändiga åtgärder för att säkerställa, stärka och utveckla studentinflytandet och en god studiesocial verksamhet vid universitet och högskolor samt även beakta de ekonomiska konsekvenserna för berörda aktörer.

I uppdraget ingår att ta fram förslag till hur studentrepresentanter i beslutande och beredande organ inom högskolan skall utses.

Utredaren skall kartlägga konsekvenserna av ett avvecklande av obligatoriet för kårers, nationers och andra studentföreningars studiesociala verksamheter samt lämna förslag till hur funktioner av stor betydelse för studenterna skall kunna bedrivas utan ett obligatorium. Frågan om hur samlingslokaler, studentbostäder och andra tillgångar, liksom eventuella skulder, skall hanteras skall särskilt beaktas.

I uppdraget ingår även att kartlägga de ekonomiska konsekvenserna som ett avskaffande får för kårer, nationer och andra studentföreningar, universitet och högskolor samt för staten. Om utredaren finner att särskilda uppgifter bör övergå till andra organ, skall utredarens förslag innefatta en kostnadsberäkning i denna del. Om förslagen innebär kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, skall kommittén föreslå en finansiering.

Utredaren skall utarbeta nödvändiga författningsförslag. I utredningens uppdrag ingår dock inte att föreslå ändringar av grundlag.

Utredaren skall under arbetet samråda med universitet och högskolor, studentkårer, nationer och andra studentföreningar

samt med andra berörda myndigheter. I så stor utsträckning som möjligt skall utredaren utgå från tidigare utredningars arbete.

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 15 februari 2008.

(Utbildningsdepartementet)

Förteckning över obligatoriska studentsammanslutningar vid statliga högskolor

Studentkår	Högskola
Alnarps lantmästarkår	Sveriges lantbruksuniversitet
Alnarps studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet
Blekinge studentkår	Blekinge tekniska högskola
Borlänge studentkår	Högskolan Dalarna
Consensus - Hälsouniversitetets studentkår	Linköpings universitet
Danshögskolans studentkår	Danshögskolan
Dramatiska institutets studentkår	Dramatiska institutet
Elevkåren vid Teaterhögskolan	Teaterhögskolan i Stockholm
Falu studentkår	Högskolan Dalarna
Farmaceutiska studentkåren	Uppsala universitet
Filosofiska fakulteternas studentkår	Göteborgs universitet
Flygskolekåren	Lunds universitet
Gefle studentkår	Högskolan i Gävle
Gotlands studentkår Rindi	Högskolan på Gotland
Gymnastik- och idrottshögskolans studentkår	Gymnastik- och idrottshögskolan
Haga studentkår	Göteborgs universitet
Halmstad studentkår	Högskolan i Halmstad
Handelshögskolans i Göteborg studentkår	Göteborgs universitet
Hippologiska akademiska studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet
Hälsovetenskapliga studentkåren i Göteborg	Göteborgs universitet
Härnösands studentkår	Mittuniversitetet
Juridiska föreningen i Lund	Lunds universitet
Karlstad studentkår	Karlstads universitet

Konstfacks studentkår	Konstfack
Konsthögskolans elevkår, Akademiklubben	Kungliga Konsthögskolan
Kristianstad studentkår	Högskolan Kristianstad
Kungliga Musikhögskolans studentkår	Kungliga Musikhögskolan
Linköpings teknologers studentkår	Linköpings universitet
Luleå studentkår	Luleå tekniska universitet
Lundaekonomernas studentkår	Lunds universitet
Lunds doktorandkår	Lunds universitet
Lunds humanistkår	Lunds universitet
Lunds naturvetarkår	Lunds universitet
Lunds samhällsvetarkår	Lunds universitet
Lunds Socialhögskolas studentkår	Lunds universitet
Lärarhögskolans studentkår ¹	Stockholms universitet
Medicinska föreningen i Göteborg	Göteborgs universitet
Medicinska föreningen i Lund-Malmö	Lunds universitet
Medicinska föreningen i Stockholm	Karolinska institutet
Medicinska studentkåren vid Umeå universitet	Umeå universitet
Mälardalens studentkår	Mälardalens högskola
Odontologiska föreningen i Göteborg	Göteborgs universitet
Odontologiska föreningen i Stockholm	Karolinska institutet
Operahögskolans studentkår	Operahögskolan i Stockholm
Piteå studentkår (f.d. Studentkåren vid Musikhögskolan i Piteå)	Luleå tekniska universitet
Sjukgymnasternas studentkår i Stockholm	Karolinska institutet
Skara studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet
Skogshögskolans studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsmästarskolans studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet
Socialhögskolans studentkår vid Stockholms universitet	Stockholms universitet
Stockholms universitets studentkår	Stockholms universitet
Studentkåren Försvarshögskolan ²	Försvarshögskolan

¹ Lärarhögskolans studentkår var en obligatorisk studentkår t.o.m. den 31 december 2007. Den 1 januari 2008 gick Lärarhögskolan i Stockholm upp i Stockholms universitet och dess studenter tillhör därför nu Stockholms universitets studentkår. Studentkåren är här redovisad som tillhörande Stockholms universitet för att synliggöra att kårens tidigare studenter nu hör till detta lärosäte.

² Försvarshögskolan omfattas av högskolelagen sedan den 1 januari 2008, varvid dess studentkår blivit en obligatorisk sammanslutning.

Studentkåren Högskolan i Kalmar	Högskolan i Kalmar
Studentkåren i Borås	Högskolan i Borås
Studentkåren i Skövde	Högskolan i Skövde
Studentkåren i Sundsvall	Mittuniversitetet
Studentkåren i Växjö	Växjö universitet
Studentkåren i Östersund	Mittuniversitetet
Studentkåren Malmö	Malmö högskola
Studentkåren vid Artisten	Göteborgs universitet
Studentkåren vid filosofiska fakulteten vid Linköpings universitet	Linköpings universitet
Studentkåren vid Grafiska institutet och Institutet för högre reklamutbildning	Stockholms universitet
Studentkåren vid Högskolan för design och konsthantverk	Göteborgs universitet
Studentkåren vid Högskolan Väst	Högskolan Väst
Studentkåren vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation	Stockholms universitet
Studentkåren vid Konsthögskolan i Malmö	Lunds universitet
Studentkåren vid Konsthögskolan Valand	Göteborgs universitet
Studentkåren vid Musikhögskolan i Malmö	Lunds universitet
Sydsvenska Sjukgymnastinstitutets studentkår	Lunds universitet
Södertörns högskolas studentkår	Södertörns högskola
Teaterhögskolans studentkår i Malmö	Lunds universitet
Tekniska högskolans studentkår	Kungliga Tekniska högskolan
Teknologkåren vid Luleå tekniska universitet	Luleå tekniska universitet
Teknologkåren vid Lunds tekniska högskola	Lunds universitet
Teologkåren	Lunds universitet
Ultuna studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet
Umeå naturvetar- och teknologkår	Umeå universitet
Umeå studentkår	Umeå universitet
Uppsala studentkår	Uppsala universitet
Utbildningsvetenskapliga studentkåren vid Göteborgs universitet	Göteborgs universitet
Veterinärmedicinska föreningen	Sveriges lantbruksuniversitet
Vårdvetenskapliga studentkåren	Lunds universitet
Yrkestekniska högskolans studentkår	Lunds universitet
Örebro studentkår	Örebro universitet

Nationer vid Uppsala universitet

Gotlands nation
Gästrik-Hälsinge nation
Göteborgs nation
Kalmar nation
Norrlands nation
Smålands nation
Stockholms nation
Södermanlands-Nerikes nation
Uplands nation
Värmlands nation
Västgöta nation
Västmanlands-Dala nation
Östgöta nation
Skånelandens nation

Nationer vid Lunds universitet

Blekingeska nationen
Göteborgs nation
Hallands nation
Helsingkrona nation
Kalmar nation
Kristianstads nation
Lunds nation
Malmö nation
Smålands nation
Sydskånska nationen
Wermlands nation
Västgöta nation
Östgöta nation

Fakultetsföreningar vid Stockholms universitet

Humanistiska föreningen
Juridiska föreningen
Naturvetenskapliga föreningen
Samhällsvetenskapliga föreningen

Enkät till studentsammanslutningarna 2007-05-02

Här återges enkäten till studentkårerna. Enkäterna till nationerna och fakultetsföreningarna var i stort sett likalydande, förutom att frågor rörande studentmedverkan inte ställdes.

1. Allmänt

Utredningen önskar få del av studentkårens

1. stadgar,
2. senaste bokslut och årsredovisning samt
3. aktuella budget.

Utredningen vill också ha uppgifter om

- a) antalet kårmedlemmar,
- b) terminsavgiften och eventuella andra avgifter,
- c) antalet av kåren utsedda ledamöter i beslutande och beredande organ inom högskolan/universitetet, i förekommande fall med fördelning på styrelsenivå, fakultetsnivå (motsvarande) och institutionsnivå.

2. Kostnader för vissa verksamheter

Studentmedverkan inom högskolan

Utredningen arbetar med utgångspunkten att företrädare för de studerande i olika organ även efter obligatoriets avveckling ska utses av studentsammanslutningar, om dessa har som ändamål att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förut-

sättningarna för studier vid respektive högskola/universitet. Vi vill mot denna bakgrund ha en uppskattning av kårens kostnader för verksamhet som stöder studentrepresentanterna eller på annat sätt är relaterad till studentinflytandet i högskolans/universitetets organ.

I tidigare utredningar har termen ”utbildningsbevakning” använts för den berörda verksamheten. Det är med vårt synsätt inte bara fråga om bevakning utan också om medverkan i utvecklings- och kvalitetsarbete. Det handlar inte heller bara om själva utbildningen utan även om arbetsmiljön och andra förutsättningar för studierna, i den mån dessa behandlas i högskolans/universitetets beslutande och beredande organ. Även verksamhet inom berörda sakområden som en kår bedriver eller finansierar tillsammans med andra kårer – lokalt, regionalt eller nationellt – bör innefattas.

Kostnadsuppskattningen bör så långt möjligt göras med fördelning på a) löner och arvoden, b) lokaler, c) drift i övrigt och d) bidrag till lokal, regional eller nationell samorganisation. Verksamhet som rör forskarutbildningen bör om möjligt särredovisas.

Studiesocial verksamhet

Inom det studiesociala området fullgör studentsammanslutningar i dag uppgifter som principiellt kan ses som angelägenheter för respektive högskola/universitet och som i vissa fall kompletterar insatser som görs av lärosätet. Vi avser här inte sociala aktiviteter av generellt slag som restaurang- och klubbverksamhet utan insatser för stöd och service till enskilda såsom mottagning av nybörjare, annan information och rådgivning, insatser för psykisk och fysisk hälsa och förmedling av bostäder. Om kåren har kostnader för sådan studiesocial verksamhet, önskar utredningen en uppskattning av dessa, så långt möjligt med fördelning på olika slags stöd eller service och på a) löner och arvoden, b) lokaler och c) drift i övrigt.

Ideellt arbete

Utredningen ser gärna att kåren utöver de direkta kostnaderna uppskattar omfattningen av de insatser inom de nu berörda slagen av verksamhet som görs av ideellt arbetande kårmedlemmar. Insatserna redovisas då lämpligen omräknade till helårsverken.

3. Tillgångar och åtaganden

Utredningen önskar en heltäckande bild av kårens tillgångar liksom av eventuella engagemang i stiftelser, bolag etc.

1. Studentbostäder

Om kåren direkt eller indirekt äger studentbostäder, i vilken form är kåren engagerad? I det fall bostäderna ägs av en annan juridisk person, bör senaste bokslut och årsredovisning för denna bifogas och vid behov kommenteras. Vilket är taxeringsvärdet för berörda fastigheter/ lägenheter? Finansieras driften av bostäderna på annat sätt än genom hyresintäkter?

2. Kårhus/samlingslokaler

Om kåren direkt eller indirekt äger kårhus eller motsvarande samlingslokaler, i vilken form är kåren engagerad? I det fall lokalerna ägs av en annan juridisk person, bör senaste bokslut och årsredovisning för denna bifogas och vid behov kommenteras. Vilket är taxeringsvärdet för berörda fastigheter eller lokaler? Hur är i förekommande fall den sammanlagda lokalytan fördelad mellan samlingslokaler och andra ändamål som kontor och affärsverksamhet? Hur finansieras driften av lokalerna och vad kostar den?

3. Övriga tillgångar

Äger kåren fastigheter eller anläggningar av annat slag än bostäder och kårhus/samlingslokaler? I så fall för vilka ändamål och med vilket taxeringsvärde?

Disponerar kåren fonder? I så fall för vilka ändamål och med vilket kapital?

Resultat av enkät till studentsammanslutningarna

Som framgått i *bilaga 2* har vi identifierat 84 studentkårer vid statliga högskolor. På grund av ett förbiseende fick Flygskolekåren och Yrkestekniska högskolans studentkår, båda vid Lunds universitet, inte del av vår enkät. Försvarshögskolan blev en högskola omfattad av högskolelagen först vid årsskiftet 2007/08, och enkäten skickades inte till dess studentkår.

Efter ett par påminnelser har vi fått in svar från 66 av övriga 81 studentkårer vid de statliga högskolorna, från fakultetsföreningarna i Stockholm utom Samhällsvetenskapliga föreningen och från samtliga nationer utom Smålands nation i Lund och Skånelandens nation i Uppsala. Dessutom har vi fått in svar från Chalmers studentkår och Jönköpings studentkår, liksom från några samarbetsorganisationer.

De 15 studentkårer som inte besvarat enkäten är följande:

- Alnarps lantmästarkår
- Dramatiska institutets studentkår
- Elevkåren vid Teaterhögskolan
- Hippologiska akademiska studentkår
- Konstfacks studentkår
- Konsthögskolans elevkår, Akademiklubben
- Kungliga Musikhögskolans studentkår
- Skogshögskolans studentkår
- Skogsmästarskolans studentkår
- Sydsvenska Sjukgymnastinstitutets studentkår
- Studentkåren vid Artisten
- Studentkåren vid Grafiska institutet och Institutet för högre reklamutbildning

- Studentkåren vid Konsthögskolan Valand
- Studentkåren vid Musikhögskolan i Malmö
- Teaterhögskolans studentkår i Malmö

Vi har inhämtat uppgifter om dessa kårers medlemsantal, från SFS för de kårer som är medlemmar där och i övrigt från Högskoleverkets statistikdatabas eller från respektive högskola. Flera av kårerna är små. De 15 kårerna har tillsammans drygt 4 000 medlemmar. För att få fram dessa kårers kostnader för studentmedverkan har vi multiplicerat deras medlemstal med den genomsnittliga kostnaden för studentmedverkan per helårsstudent hos de kårer som besvarat enkäten. Samma metod har tillämpats i fråga om Flygskolekåren, Yrkestekniska högskolans studentkår och Studentkåren Försvarshögskolan. Det belopp som vi redovisar avseende studentkårernas totala kostnad för studentmedverkan är alltså justerat för att omfatta även dessa kårer. Övriga siffror som redovisas omfattar inte de kårer som inte svarat.

En del studentsammanslutningar har kalenderår som räkenskapsår, och en del har brutet räkenskapsår per halvårsskiftet. De siffror som presenteras från enkätsvaren härrör alltså från olika räkenskapsår, antingen 2005/06 eller 2006. Möjligen har någon kår hunnit redovisa siffror från räkenskapsåret 2006/07. De flesta enkätsvaren kom in under försommaren 2007.

Frågorna i enkäten var medvetet ställda på ett öppet sätt, vilket har fört med sig vissa svårigheter för de svarande att veta hur olika kostnader och intäkter ska kategoriseras. Vi har därför lagt ned ett omfattande arbete på att i möjligaste mån justera de olikheter som vi noterat. Vi bedömer att ganska många kårer har underskattat sina kostnader. Detta beror antagligen på att man har underlåtit att räkna med en del administrativa kostnader. Vi har försökt att kompensera för detta när felet varit uppenbara, men det kan ändå tänkas att beloppen är något för låga.

När det gäller kostnaderna för den studiesociala verksamhet som är relaterad till studiesituationen är osäkerheten större. Siffrorna varierar förhållandevis mycket mellan de olika sammanslutningarna. Detta beror naturligtvis på att dessa i mycket olika utsträckning bedriver verksamhet av detta slag, men det kan också bero på att sammanslutningarna har redovisat sin verksamhet på olika sätt. En del sammanslutningar som har extern finansiering av studiesociala projekt har valt att inte ta upp kostnaderna för dessa, eftersom projekten inte belastar intäkterna från medlemsavgifter.

Andra med externfinansierade projekt har redovisat kostnaderna för dessa.

Nationernas och AF:s kostnader för den studiesociala verksamhet som är relaterad till studiesituationen har varit än svårare att beräkna. Vi har därför valt att inte redovisa dem i tabellform utan endast i den löpande texten (avsnitt 2.4). De siffror som nämns där ska ses som mycket ungefärliga. Fakultetsföreningarnas kostnader för motsvarande verksamhet återfinns i tabell 2 under Stockholms universitet.

De uppgifter vi redovisar i fråga om kostnaderna för berörd studiesocial verksamhet måste, som vi föreslagit (avsnitt 5.2), tas upp till diskussion mellan högskolor och studentsammanslutningar med sikte på att medelsbehovet ska kunna preciseras senast i högskolornas budgetunderlag för det år då reformen ska genomföras.

Tabell 1

Tabell 1 visar respektive studentkårs kostnader för dels studentmedverkan, dels studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen. Lärarhögskolans studentkår är med i tabellen, trots att den sedan årsskiftet 2007/08 inte är en obligatorisk studentkår. Avsikten är att ändå göra den berörda studentgruppens kostnader synliga. Uppgifterna om antalet medlemmar är ett medelvärde i de fall studentkårerna i sina enkätsvar har uppgett olika värden för olika terminer. Medlemsantalet är inte omräknat i helårsstudenter utan anger antalet individer som är medlemmar i studentkåren. Ev. stödmedlemmar har inte räknats med, i den mån de har särredovisats i enkätsvaren.

Se tabellen på nästa sida.

Studentkår	Högskola	Antal medlemmar	Medlemsavgift per år	Kostnader för studentmedverkan	Kostnader för studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen
Filosofiska fakulteternas studentkår	Göteborgs universitet	11 000	450 kr	3 525 620 kr	1 053 880 kr
Haga studentkår	Göteborgs universitet	2 275	430 kr	591 995 kr	177 250 kr
Handelshögskolans i Göteborg studentkår	Göteborgs universitet	4 156	280 kr	1 904 333 kr	151 803 kr
Hälsovetenskapliga studentkåren i Göteborg	Göteborgs universitet	1 840	500 kr	877 800 kr	57 800 kr
Medicinska föreningen i Göteborg	Göteborgs universitet	2 200	540 kr	513 600 kr	112 600 kr
Odontologiska föreningen i Göteborg	Göteborgs universitet	484	600 kr	48 832 kr	62 000 kr
Studentkåren vid Artisten	Göteborgs universitet	320	-	117 440 kr	-
Studentkåren vid Högskolan för design och konsthantverk	Göteborgs universitet	257	330 kr	13 090 kr	9 750 kr
Studentkåren vid Konsthögskolan Valand	Göteborgs universitet	93	-	34 131 kr	-
Utbildningsvetenskapliga studentkåren vid Göteborgs universitet	Göteborgs universitet	5 161	490 kr	1 186 762 kr	283 000 kr
Karlstad studentkår	Karlstads universitet	9 000	480 kr	3 432 599 kr	507 189 kr
Medicinska föreningen i Stockholm	Karolinska institutet	7 300	600 kr	3 361 059 kr	1 225 000 kr
Odontologiska föreningen i Stockholm	Karolinska institutet	500	600 kr	310 000 kr	-
Sjukgymnasternas studentkår i Stockholm	Karolinska institutet	570	600 kr	285 000 kr	7 099 kr
Tekniska högskolans studentkår	Kungliga Tekniska högskolan	18 000	455 kr	1 930 000 kr	780 000 kr
Consensus - Hälsouniversitetets studentkår	Linköpings universitet	2 728	600 kr	1 308 150 kr	583 750 kr
Linköpings teknologers studentkår	Linköpings universitet	7 475	580 kr	5 116 809 kr	368 950 kr
Studentkåren vid filosofiska fakulteten vid Linköpings universitet	Linköpings universitet	10 547	480 kr	3 071 878 kr	292 268 kr
Luleå studentkår	Luleå tekniska universitet	4 500	500 kr	2 699 500 kr	168 500 kr
Piteå studentkår (f.d. Studentkåren vid Musikhögskolan i Piteå)	Luleå tekniska universitet	733	520 kr	730 000 kr	6 000 kr
Teknologkåren vid Luleå tekniska universitet	Luleå tekniska universitet	4 800	420 kr	2 288 000 kr	1 322 000 kr
Flygskolekåren	Lunds universitet	32	-	11 744 kr	-
Juridiska föreningen i Lund	Lunds universitet	1 946	308 kr	863 515 kr	178 000 kr
Lundaekonomernas studentkår	Lunds universitet	4 258	132 kr	959 620 kr	40 000 kr

Lunds doktorandkår	Lunds universitet	1 775	573 kr	830 310 kr	60 000 kr
Lunds humanistkår	Lunds universitet	3 900	417 kr	1 167 513 kr	175 163 kr
Lunds naturvetarkår	Lunds universitet	1 657	420 kr	711 000 kr	96 500 kr
Lunds samhällsvetarkår	Lunds universitet	4 819	306 kr	1 485 000 kr	0 kr
Lunds Socialhögskolas studentkår	Lunds universitet	1 198	405 kr	367 101 kr	53 785 kr
Medicinska föreningen i Lund-Malmö	Lunds universitet	1 342	324 kr	540 401 kr	140 000 kr
Studentkåren vid Konsthögskolan i Malmö	Lunds universitet	65	250 kr	2 000 kr	14 250 kr
Studentkåren vid Musikhögskolan i Malmö	Lunds universitet	391	-	143 497 kr	-
Sydsvenska Sjukgymnastinstitutets studentkår	Lunds universitet	287	-	105 329 kr	-
Teaterhögskolans studentkår i Malmö	Lunds universitet	51	-	18 717 kr	-
Teknologkåren vid Lunds tekniska högskola	Lunds universitet	6 919	475 kr	1 507 800 kr	1 063 000 kr
Teologkåren	Lunds universitet	600	366 kr	254 485 kr	-
Vårdvetenskapliga studentkåren	Lunds universitet	1 112	370 kr	337 376 kr	-
Yrkestekniska högskolans studentkår	Lunds universitet	60	-	22 020 kr	-
Härnösands studentkår	Mittuniversitetet	1 996	540 kr	1 106 379 kr	45 000 kr
Studentkåren i Sundsvall	Mittuniversitetet	3 000	600 kr	582 000 kr	55 000 kr
Studentkåren i Östersund	Mittuniversitetet	3 051	600 kr	2 716 871 kr	316 580 kr
Läraryrshögskolans studentkår	Stockholms universitet	7 890	600 kr	2 593 098 kr	385 500 kr
Socialhögskolans studentkår vid Stockholms universitet	Stockholms universitet	1 270	500 kr	416 500 kr	49 500 kr
Stockholms universitets studentkår	Stockholms universitet	25 789	660 kr	8 031 688 kr	-
Studentkåren vid Grafiska institutet och Institutet för högre reklamutbildning	Stockholms universitet	100	-	36 700 kr	-
Studentkåren vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation	Stockholms universitet	500	400 kr	64 670 kr	10 000 kr
Alnarps lantmästarkår	Sveriges lantbruksuniversitet	602	-	220 934 kr	-
Alnarps studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet	700	450 kr	271 006 kr	-
Hippologiska akademiska studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet	70	-	25 690 kr	-
Skara studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet	262	400 kr	40 340 kr	26 000 kr

Skogshögskolans studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet	650	-	238 550 kr	-
Skogsmästararkolans studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet	120	-	44 040 kr	-
Ultuna studentkår	Sveriges lantbruksuniversitet	2 158	500 kr	1 071 119 kr	15 824 kr
Veterinärmedicinska föreningen	Sveriges lantbruksuniversitet	500	600 kr	166 589 kr	-
Medicinska studentkåren vid Umeå universitet	Umeå universitet	4 157	553 kr	2 503 441 kr	112 700 kr
Umeå naturvetar- och teknologkår	Umeå universitet	4 000	601 kr	2 930 260 kr	406 612 kr
Umeå studentkår	Umeå universitet	11 460	630 kr	4 836 418 kr	391 585 kr
Farmaceutiska studentkåren	Uppsala universitet	1 874	570 kr	1 738 545 kr	226 000 kr
Uppsala studentkår	Uppsala universitet	32 144	260 kr	11 748 000 kr	717 000 kr
Studentkåren i Växjö	Växjö universitet	8 567	480 kr	1 951 800 kr	1 675 800 kr
Örebro studentkår	Örebro universitet	9 246	600 kr	4 070 000 kr	90 000 kr
Blekinge studentkår	Blekinge tekniska högskola	5 177	560 kr	1 046 991 kr	-
Danshögskolans studentkår	Danshögskolan	173	400 kr	21 500 kr	5 000 kr
Dramatiska institutets studentkår	Dramatiska institutet	165	-	60 555 kr	-
Studentkåren Försvarshögskolan	Försvarshögskolan	565	-	207 355 kr	-
Gymnastik- och idrottshögskolans studentkår	Gymnastik- och idrotts- högskolan	474	520 kr	337 000 kr	12 000 kr
Borlänge studentkår	Högskolan Dalarna	1 750	630 kr	465 500 kr	30 000 kr
Falu studentkår	Högskolan Dalarna	2 117	590 kr	467 394 kr	126 000 kr
Studentkåren i Borås	Högskolan i Borås	7 000	640 kr	3 283 000 kr	385 000 kr
Gefle studentkår	Högskolan i Gävle	7 500	500 kr	1 590 001 kr	891 542 kr
Halmstad studentkår	Högskolan i Halmstad	6 755	680 kr	3 672 735 kr	3 236 514 kr
Studentkåren Högskolan i Kalmar	Högskolan i Kalmar	6 373	540 kr	3 000 000 kr	1 400 000 kr
Studentkåren i Skövde	Högskolan i Skövde	4 700	500 kr	1 308 000 kr	509 800 kr
Kristianstad studentkår	Högskolan Kristianstad	6 165	600 kr	2 743 469 kr	-
Gotlands studentkår Rindi	Högskolan på Gotland	2 600	600 kr	1 147 700 kr	268 000 kr
Studentkåren vid Högskolan Väst	Högskolan Väst	5 333	640 kr	2 075 776 kr	642 000 kr
Konstfacks studentkår	Konstfack	622	-	228 274 kr	-
Konsthögskolans elevkår, Akademiklubben	Kungliga Konsthögskolan	218	-	80 006 kr	-

Kungliga Musikhögskolans studentkår	Kungliga Musikhögskolan	709	-	260 203 kr	-
Studentkåren Malmö	Malmö högskola	12 500	540 kr	5 527 313 kr	2 808 377 kr
Mälardalens studentkår	Mälardalens högskola	7 924	600 kr	987 598 kr	959 926 kr
Operahögskolans studentkår	Operahögskolan i Stockholm	36	500 kr	45 120 kr	-
Södertörns högskolas studentkår	Södertörns högskola	6 788	600 kr	2 568 511 kr	463 527 kr
Elevkåren vid Teaterhögskolan	Teaterhögskolan i Stockholm	76	-	27 892 kr	-
Summa:		330 176		121 230 556 kr	25 250 324 kr

Tabell 2

Av tabell 2 framgår de kostnader för den studiesociala verksamheten med anknytning till studiesituationen som respektive studentkår har. Kårerorna är uppställda per lärosäte, eftersom respektive högskola enligt vårt förslag ska få ansvaret för berörda uppgifter. Liksom i tabell 1 är Lärarhögskolans studentkår sorterad under Stockholms universitet, eftersom det lärosätet numera ansvarar för de studenter som tidigare var medlemmar i denna kår. Under Stockholms universitet återfinns även fakultetsföreningarna.

Högskola Studentkår	Studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen
Göteborgs universitet	1 908 083 kr
Filosofiska fakulteternas studentkår	1 053 880 kr
Haga studentkår	177 250 kr
Handelshögskolans i Göteborg studentkår	151 803 kr
Hälsovetenskapliga studentkåren i Göteborg	57 800 kr
Medicinska föreningen i Göteborg	112 600 kr
Odontologiska föreningen i Göteborg	62 000 kr
Studentkåren vid Högskolan för design och konsthantverk	9 750 kr
Studentkåren vid Artisten	-
Studentkåren vid Konsthögskolan Valand	-
Utbildningsvetenskapliga studentkåren vid Göteborgs universitet	283 000 kr
Karlstads universitet	507 189 kr
Karlstad studentkår	507 189 kr
Karolinska institutet	1 232 099 kr
Medicinska föreningen i Stockholm	1 225 000 kr
Odontologiska föreningen i Stockholm	-
Sjukgymnasternas studentkår i Stockholm	7 099 kr
Kungliga Tekniska högskolan	780 000 kr
Tekniska högskolans studentkår	780 000 kr
Linköpings universitet	1 244 968 kr
Consensus - Hälsouniversitetets studentkår	583 750 kr
Linköpings teknologers studentkår	368 950 kr
Studentkåren vid filosofiska fakulteten vid Linköpings universitet	292 268 kr

Luleå tekniska universitet		1 496 500 kr
Luleå studentkår	168 500 kr	
Piteå studentkår (f.d. Studentkåren vid Musikhögskolan i Piteå)	6 000 kr	
Teknologkåren vid Luleå tekniska universitet	1 322 000 kr	
Lunds universitet		1 820 698 kr
Flygskolekåren	-	
Juridiska föreningen i Lund	178 000 kr	
Lundaekonomernas studentkår	40 000 kr	
Lunds doktorandkår	60 000 kr	
Lunds humanistkår	175 163 kr	
Lunds naturvetarkår	96 500 kr	
Lunds samhällsvetarkår	0 kr	
Lunds Socialhögskolas studentkår	53 785 kr	
Medicinska föreningen i Lund-Malmö	140 000 kr	
Studentkåren vid Konsthögskolan i Malmö	14 250 kr	
Studentkåren vid Musikhögskolan i Malmö	-	
Sydsvenska Sjukgymnastinstitutets studentkår	-	
Teaterhögskolans studentkår i Malmö	-	
Teknologkåren vid Lunds tekniska högskola	1 063 000 kr	
Teologkåren	-	
Vårdvetenskapliga studentkåren	-	
Yrkestekniska högskolans studentkår	-	
Mittuniversitetet		416 580 kr
Härnösands studentkår	45 000 kr	
Studentkåren i Sundsvall	55 000 kr	
Studentkåren i Östersund	316 580 kr	
Stockholms universitet		1 365 111 kr
Lärarhögskolans studentkår	385 500 kr	
Socialhögskolans studentkår vid Stockholms universitet	49 500 kr	
Stockholms universitets studentkår	-	
Studentkåren vid Grafiska institutet och Institutet för högre reklamutbildning	-	
Studentkåren vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation	10 000 kr	

Stockholms fakultetsföreningar	920 111 kr	
Sveriges lantbruksuniversitet		41 824 kr
Alnarps lantmästarkår	-	
Alnarps studentkår	-	
Hippologiska akademiska studentkår	-	
Skara studentkår	26 000 kr	
Skogshögskolans studentkår	-	
Skogsmästarskolans studentkår	-	
Ultuna studentkår	15 824 kr	
Veterinärmedicinska föreningen	-	
Umeå universitet		910 897 kr
Medicinska studentkåren vid Umeå universitet	112 700 kr	
Umeå naturvetar- och teknologkår	406 612 kr	
Umeå studentkår	391 585 kr	
Uppsala universitet		943 000 kr
Farmaceutiska studentkåren	226 000 kr	
Uppsala studentkår	717 000 kr	
Växjö universitet		1 675 800 kr
Studentkåren i Växjö	1 675 800 kr	
Örebro universitet		90 000 kr
Örebro studentkår	90 000 kr	
Blekinge tekniska högskola		-
Blekinge studentkår	-	
Danshögskolan		5 000 kr
Danshögskolans studentkår	5 000 kr	
Dramatiska institutet		60 583 kr
Dramatiska institutets studentkår	60 583 kr	
Försvarshögskolan		-
Studentkåren Försvarshögskolan	-	
Gymnastik- och idrottshögskolan		12 000 kr
Gymnastik- och idrottshögskolans studentkår	12 000 kr	
Högskolan Dalarna		156 000 kr
Borlänge studentkår	30 000 kr	
Falu studentkår	126 000 kr	
Högskolan i Borås		385 000 kr

Studentkåren i Borås	385 000 kr	
Högskolan i Gävle		891 542 kr
Gefle studentkår	891 542 kr	
Högskolan i Halmstad		3 236 514 kr
Halmstad studentkår	3 236 514 kr	
Högskolan i Kalmar		1 400 000 kr
Studentkåren Högskolan i Kalmar	1 400 000 kr	
Högskolan i Skövde		509 800 kr
Studentkåren i Skövde	509 800 kr	
Högskolan Kristianstad		-
Kristianstad studentkår	-	
Högskolan på Gotland		268 000 kr
Gotlands studentkår Rindi	268 000 kr	
Högskolan Väst		642 000 kr
Studentkåren vid Högskolan Väst	642 000 kr	
Konstfack		-
Konstfacks studentkår	-	
Kungliga Konsthögskolan		-
Konsthögskolans elevkår, Akademiklubben	-	
Kungliga Musikhögskolan		-
Kungliga Musikhögskolans studentkår	-	
Malmö högskola		2 808 377 kr
Studentkåren Malmö	2 808 377 kr	
Mälardalens högskola		959 926 kr
Mälardalens studentkår	959 926 kr	
Operahögskolan i Stockholm		-
Operahögskolans studentkår	-	
Södertörns högskola		463 527 kr
Södertörns högskolas studentkår	463 527 kr	
Teaterhögskolan i Stockholm		-
Elevkåren vid Teaterhögskolan	-	
Summa:		26 231 018 kr

Diagram 1

Diagram 1 utvisar fördelningen av studentkårernas kostnader för studentmedverkan, studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen och övrigt.

Studentmedverkan	Studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen	Övrigt	Totalt
121 miljoner kr	25 miljoner kr	130 miljoner kr	276 miljoner kr

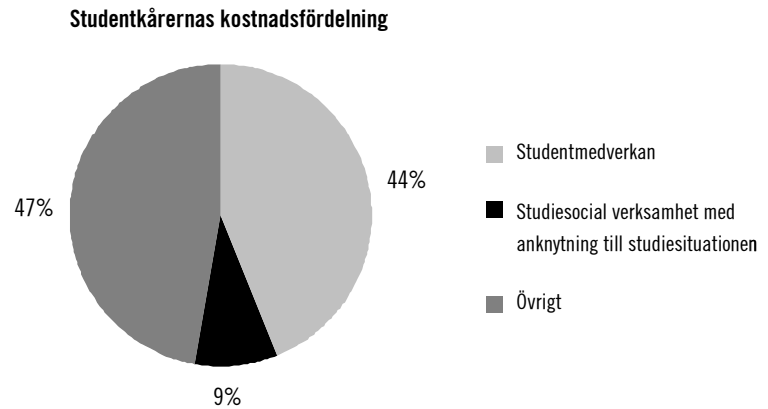

Diagram 2

Diagram 2 visar hur studentkårernas samlade kostnader för studentmedverkan fördelar sig mellan löner och arvoden, lokaler, drift i övrigt samt medlemskap i samorganisationer, med vilka avses båda lokala och centrala sådana. Att den totala kostnaden här, 119 miljoner kr, inte stämmer överens med den tidigare presenterade totalkostnaden, 121 miljoner kr, beror på att detta diagram omfattar endast de kårer som svarade på enkäten.

Löner/arvoden	Lokaler	Drift i övrigt	Medlemskap i samorganisationer	Totalt
63 miljoner kr	15 miljoner kr	29 miljoner kr	12 miljoner kr	119 miljoner

Fördelning av kostnaderna för studentmedverkan

